

Innét, Magyarországról nézve úgy tűnhet, hogy a nemzeti-szuverenista, kereszténydemokrata gondolat a reneszánszát éli. A nagyobb kép alapján azonban észre kell vennünk, hogy az európai, kivált a globális fősodorban – a politikában és a médiában – alapvető, ősrégi igazságokat kérdőjeleznek meg. A személyes kisközösségek, mindenekelőtt a hagyományos családok szerepét, amit férfiak, nők és az ő utódaik alkotnak. Hogy minden civilizáció egy vallási talapzatra, a miénk a zsidó-keresztény kultúrára épül. Hogy a materiális növekedés, a fogyasztás nem lehet végtelen, mivel Földünk (és földjeink) eltartóképessége véges. Aki ezekre az alapvető igazságokra rámutat, azt reflexszerűen maradnak, provinciálisnak és szélsőségesnek bélyegzik.

A kötetben szereplő esszék ilyen módon bátor írások, hiszen szembemennek a korszellem sodrásával. Legyőzni persze nem tudják azt, de fenntartanak minket; így van esélyünk, hogy időről időre visszatérjünk a Forráshoz.

Hiszünk abban, hogy minél többen és többször teszük ezt, annál jobb világot tudunk építeni magunk körül. S bár a tökéletes társadalom nem lehetséges, az értékek megőrzése és gyarapítása mindannyiunk kötelessége.

Hojdák Gergely

„Végül is mi a teremtésvédelem, és mi nem? Nem az aktuális problémára adott alkalmi válasz, hanem az egész teremtett világ iránti mélyeséges tisztelet és az ebből fakadó felelős magatartás, vagyis a keresztény életforma fontos eleme. Az ember tehát nemcsak része a teremtett világnak, de abban sajátos szerepe van, vagyis felelős gazdája is annak.”

(Harrach Péter: A teremtésvédelem radikalizmusa)

„Miért gondolkodik Szlovákia másképp? Miért vizionál olyan ezeréves múltat magának, amelyből kirádrozná a magyarokat? Ünnepelhetné fiatalágát, örülhetne állami létének. Hogy Szlovákia fiatal állam, ez tény. De az is igaz, hogy a szláv népek előbb voltak a Kárpát-medencében, mint a magyarok, és képesek voltak évszázadokon át együtt élni, ha kellett, együtt harcolni velünk. Egy király seregében, egy korona fényében.”

(Surján László: Kié Tesla?)

„Tudjuk, hogy a keresztények elleni népiirtások mindig a vallási szimbólumok (templomok, szobrok, keresztek) támadásával kezdődnek. Ugyanígy van ez a nemzeti, etnikai feszültségek esetében is. Nagyon valószínűnek tartom, hogy a munkácsi turulszobor elleni támadás nem elsősorban az új ukrán emlékezetpolitikának szól, hanem alig leplezett politikai tiltakozás a szuverén magyar kormány döntéseivel szemben. S mint ilyen, nagyon is komolyan kell vennünk.”

(Hojdák Gergely: Munkács és az emlékezetpolitika terrorja)

„Az életvédő és az ún. választáspárti oldal több évtizedes abortuszvitája valójában egy igen egyszerű ügy, amely nagyon rövid úton lezárható lenne. Mindössze az alábbi két kérdésre kell világos választ adni: (1) Mikor kezdődik az emberi élet? (2) Létezik-e olyan emberi jog, amely felülírhatja az élethez való jogot?”

(Csepeli Kálmán: Etika, logika, abortusz)

„[A] fehérrelles, rasszista gyűlöletkampányok láttán mindig jusson eszünkbe a kommunizmus tanulsága: amivel az emberek nem tudnak lényegileg azonosulni, azt hiába erőszakolják beléjük naponta az óvodától az egyetemig, hatékonyságuk végül a nullával lesz egyenlő. Minden olyan átprogramozási kísérlet, amely a lakosságot önmaga ellen fordítaná, csak részleges és alkalmi sikert hozhat.”

(Kovács Erik: Karen, a boomer)

„A felmérés szerint a megkérdezettek több mint 16%-a mutatta súlyosan problémás hírfogyasztás jeleit, ami stresszhez, szorongáshoz, rossz egészségi állapothoz vezetett. Az egész napos hírolvasás állandó feszült állapotot eredményez, és hozzájárul ahhoz, hogy az ember a világot veszélyes és sötét helyként érzéleje. [...] A súlyosan problémás hírfogyasztók 74%-a számolt be mentális problémákról, 61%-uk fizikai gondokról is.”

(Pálmai Tamás: Méregzaba)

A korszellem viharában

A korszellem viharában

VÁLOGATÁS AZ MKDSZ.HU
SZERZŐINEK ÍRÁSAIBÓL (2021–2023)

„A Magyar Kereszténydemokrata Szövetség feladatának tekint a közösségépítést és az identitás erősítést. Ezért szervezünk találkozásokat. Olyan résztvevőket hívunk, akik a miénkhez hasonló szemüvegen át nézik a világot. Azt is beengedjük persze, akin nincs szemüveg.

Rendezvényeinknek három típusa van. Hosszú évek óta él a Keresztény Civil Szervezetek Országos Fóruma. Mindig a Parlament felsőházi termében tartjuk, évente kétszer. A névből is látszik, hogy keresztény szellemű civil szervezetek képviselőit hívjuk. Mindig egy-egy fontos és aktuális társadalmi kérdést veszünk elő. A résztvevők száma, témától függően, 200–400 között van. A legutóbbi alkalom témája a béke volt. Aktualitását az orosz–ukrán háború adta, de szó volt a belső békéről, a családi, társadalmi és a felekezetek közötti békéről is.

A Kereszténydemokrata Estek címet viseli a szalon típusú rendezvényünk. Fontos szempont a minőség és az igényesség. A vendégek személyes meghívást kapnak, a létszám a terem befogadóképességének megfelelően maximum 120 fő. Célnk, hogy a találkozás hasznos és élményszerű legyen. Egy rövid kulturális előadás adja meg az est hangulatát, ezután közéleti beszélgetés következik, általában egy-egy kormánytaggal, ezt követi a borkóstoló, majd a vacsora, végül és közben a legfontosabb a találkozás és a beszélgetés. Megjelent az igény, hogy vidéki helyszíneken is tartsunk hasonló esteket. Ez mindig helyi szervezéssel történik, ha kell, némi anyagi támogatással és azzal a kéréssel, hogy a modellt megtartva megfelelő létszámú részvétel legyen. Alkalmanként magam vagy munkatársaim is részt veszünk az eseményen.

A szalonból nőtt ki a Kerkai Estek nevet viselő, kifejezetten fiataloknak szóló rendezvény. 35 év alatti fiatalokat hívunk, számukra hangszerelve a szalont, hangsúlyosabb identitásformálással és némi interaktivitással. Számítunk a kezdeményezőseikre, mivel csak most szervezzük a harmadik alkalmat.

Ezek a találkozások, túl azon, hogy hasznosak és kellemesek, vagyis emberi igényt elégítenek ki, eszmei szempontból is megfelelnek a keresztény társadalomelmélet emberképének, a személyről és közösségről szóló tanításának.”

Harrach Péter

A korszellem
viharában

A korszellem viharában

*Válogatás az MKDSZ.hu
szerzőinek írásaiból
(2021–2023)*

ELŐSZÓ

Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalnunk az elmúlt bő egy évtized legfontosabb politikai teljesítményét, az szerintünk így hangozhatna: a magyar nemzetnek újra van önbecsülése! Részletesebb kifejtésként megemlíthetnénk még a keresztény szellemiségű alaptörvényt, az egységes magyar nemzet megteremtését, a családi adózás, illetve a komplex családtámogatási rendszer kiépítését, az egyházak oktatási és szociális szerepvállalásának támogatását, az idősek kiemelt támogatását, nem utolsósorban pedig a munkaalapú gazdaság megteremtését. Nem hagyhatnánk ki a történelmi léptékű sport- és kulturális beruházásokat, az orvosberek szintén történelmi jelentőségű emelését s – amint megvalósul – a tanári fizetések méltó rendbetételét sem.

A fentiekből is látszik, hogy Magyarország jelenleg egy életerős ország, a politikai irányokat és preferenciákat övező parázs vitákból pedig az, hogy működő demokrácia – a szó klasszikus értelmében. A mindennapjainkat néha talán már túlságosan is áthatják az aktuálpolitikai kérdések és feszültségek, miközben a közéleti témák tágabb látószögű megvitatásának több teret és időt kellene szentelnünk. A médiából gyakran a végletekig kiélezett, kész válaszokat kapunk, miközben a saját kisközösségeink (település, iskola, munkahely, egyház) gyakran úgy érzik, hogy az ő sajátos megélésüknek nem jut elég figyelem. Ez a fajta értő figyelem, párbeszédkészség, a közéleti témák tágabb látószögű megvitatása a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (MKDSZ) legfontosabb küldetése ma. Egyszerre a szó legjobb értelmében lokálpatriótának és – keresztény értelemben – egyetemesnek lenni: erre hív minket a kereszténydemokrácia a 21. században!

A keresztény kulturális egyesület 2021 januárjában indította el honlapjának publicisztika rovatát, amelynek alapját Surján László EP-képviselő, korábbi KDNP-elnök három évtizede indított közéleti hírlevele és politikai blogja adta. A rovat jelenleg egy viszonylag szűk létszámú, de állandó szerzőgárda írásaiból áll, akik karakteressé teszik az MKDSZ szellemi arculatát.

A jelen kötet most ezekből a munkákból ad közre egy bő két esztendőre visszatekintő ízelítőt. Nem akármilyen időszak volt ez a két év! Az elmúlt évtizedekben még egyszer sem volt olyan kiszámíthatatlan, pontosabban kiszámíthatóan bizonytalan a világunk és benne Európa sorsa, mint mostanság. 2021 januárjában még a pandémia legsötétebb időszakában jártunk, lezárások és vészjósló járványgörbék társaságában élve mindennapjainkat, hogy aztán bő egy évvel később olyan, már-már elfeledettnek hitt eseményeket kelljen újra megtapasztalnunk, mint a szomszédunkban vívott háború, a milliós menekültáradat, az energiaválság és a száguldó infláció.

Mindeközben továbbra is velünk maradtak az olyan hosszabb távú problémák, mint Brüsszel hazánkkal szembeni állandó leckéztetése és kettős mércéje, az újmarxista ideológiák mindent elárasztó kultusza vagy éppen a keresztény kultúra alapjainak (adott esetben maradványainak) tendenciózus rombolása nyugaton és keleten egyaránt. Persze ugyanebben az időszakban azért örömteli események is adódtak, mint például a kereszténydemokrata, patrióta, értékőrző politikai közösségek látványos újjáéledése – legalább Közép-Kelet-Európában.

A fent említett vészjósló események és bizonyos konzervatív hagyományok ellenére könyvünk összeállításakor tartózkodtunk attól, hogy valamilyen katasztrófamemoárt adjunk az utókor kezébe. Ha valakit az aktuális vészhelyzetekre adott reflexióink érdekelnének, ezek bármikor visszakereshetők a honlapunkon. S bár kiadványunkból nem hagytuk ki az ukrajnai háborúról szóló írásokat (miként a tavaszi választási sikerről is volt néhány szavunk), többségében inkább a hosszú távon is meghatározó trendek tárgyalására törekedtünk, természetesen előnyben részesítve a kereszténydemokrata, patrióta gondolkodás szempontjából lényeges témákat.

Az írásokat, amelyeket szerkesztett változatban adunk közre, meghatározott tematikák szerint csoportosítottuk: először a magyarországi és Kárpát-medencei közéletre fókuszáló, majd az Európával s azon belül hangsúlyosan Közép-Európával foglalkozó cikkeket és tanulmányokat közöljük. Ezután – Korszellem címen – a teremtésvédelemmel, az életvédelemmel és a mai kereszténység „legégetőbb” kérdéseivel (a nyílt keresztényüldözéssel és a hagyományos keresztény értékek óvatlan erodálásával) foglalkozó blokk következik, végül pedig a spirituális és közösségi témák zárják a tartalmat.

Mint látni fogják, honlapunk állandó szerzői mellett néhány ismertebb vendégszerző – Lóránt Károly, Székely András Bertalan, Makkai Béla, Azbej Tristan – számunkra rendelkezésre bocsátott írását is beválogattuk. Bízunk benne, hogy kiadványunkkal nemcsak a mögöttünk álló bő két esztendőnek, hanem a 21. századi kereszténydemokrata és (lokál)patrióta közéleti gondolkodásnak is egyfajta jelzőoszlopot állítunk.

Budapest, 2023. május 20.

Hojdák Gergely

I.
EGY TÉRBŐL VALÓK

HAZÁNK, A KÁRPÁT-MEDENCE

Székely András Bertalan

KÖZÉP-EURÓPAI SZORONGÁSAINKRÓL

Örkény István 1976-ban előadást tartott a minnesotai egyetemen. A tizenhat évig nem publikált szöveg látszólag a közép-európai groteszkról szól, de valójában ezen irodalmi stílus, műfaj társadalmi hátterét igyekszik megvilágítani.

Az író többek között az itt élő népek közös jellemzőjének tartja, hogy „az életért, a nemzet megmaradásáért vívott állandó küzdelem bizonyos szorongást fejlesztett ki bennünk”, amely azonban nem lebénít, hanem tette sarkall. „Mi nem érezzük jól magunkat a semmiben, nekünk meg kell érintenünk a földet, hogy erőt merítsünk belőle, [...] mi nem veszítettük el érdeklődésünket a jelen és a múlt iránt” – mutatott rá máig érvényesen Örkény.

A szorongás két vagy több pogány közt: általános közép-európai jelenség, úgy a közösségeket tekintve, mint családokban, egyénekekben. Más azonban birtokon belül és kiakolbóltott helyzetben szorongani...

A Rahó melletti Terebesfejrőpatakon „Európa közepe” néven áll egy emlékmű. Európa geodéziai középpontján akkor még az obeliszk alján megvolt az eredeti, erről szóló, 1887. évi latin felirat, amely egyébként a Monarchia idején még hat helyszínen került elhelyezésre Trieszttől Vöröstoronyig. Közülük mindössze egy maradt a mai, csonka ország területén, a Velencei-tó környéki Nadapon. A mindenütt azonos felirat szövege magyarul: „Ez egy állandó, pontos és örök hely, amelyet egy nagyon pontos, Ausztria–Magyarországon készült különleges hosszúsági és szélességi mérőműszerrel állapítottak meg.” Rahón e felirat bevakolására és fehérrel való lemeszelésére Viktor Mikita kárpátaljai kormányzó adott utasítást 2022 októberében...

A miniszterelnökünk az idén novemberi magyar–görög labdarúgó mérkőzés után a 109-szeres válogatott Dzsudzszak Balázst egy olyan szurkolói sálban köszöntötte, amelyen a „Hajrá Magyarország” felirat két szélén a történelmi Magyarország kontúrját ábrázoló kép is volt. A kormányfő FB-oldalán közzétett fényképre azonnal idegesen reagált Rastislav Káčer szlovák külügyminiszter. A korábbi budapesti szlovák nagykövet(!) gyűlölködő megnyilatkozása és hazánk indokolatlan megvádolása mögött a területi revíziótól rettegő szorongás állhat. A legkevésbé sem szeretetbeszéd aligha szolgálta a két nép jószomszédi viszonyának javítását s a Visegrádi Együttműködés erősítését. Az egyik felvidéki magyar hírportál szerint „azt halljuk, hogy revizionisták és irredenták vagyunk. Ezek valójában a nemzetbiztonsági kockázat politikai megfogalmazásai. Káčer és társai azt próbálják elérni, hogy a szlovák lakosság jobban féljen a magyaroktól, mint amennyire gyűlöli a liberálisok háborús uszító politikáját és megélhetési válságot okozó döntéseit.”

A román politikum is hasonló hangnemben, bár mérsékeltebben kommentálta a sál viselését, az ukrán diplomácia pedig egyenesen bekérte a kijevi magyar nagykövetet, hogy tiltakozzon. Ausztria és Horvátország szelídebben kommentálta az eseményt. Ezek – most sarkosan fogalmazok – minden bizonnyal a rossz lelkiismeretből adódó szorongások, amely reflexek 102 év után is működnek.

Tegyük hozzá, a magyar válogatottban felvidéki és délvidéki magyar is játszott, tehát jogos volt a miniszterelnök rövid kommentárja, miszerint „a foci nem politika. Ne lássunk bele olyat, ami nincs. A magyar válogatott minden magyar csapata, bárhol is éljenek!”

Az ügy folytatásaként a V4 kassai csúcsértekezletén néhány nap múlva Eduard Heger szlovák miniszterelnök barátságosan egy Slovakia feliratú, szlovák címerrel díszített sállal ajándékozta meg Orbán Viktort, hozzáfűzve, hogy hallotta, magyar kollégájának már túl régi a sála, így a nyakába tesz egy időszerűbbet. Miniszterelnökünk ezt nem provokációnak fogta fel, hanem bölcsen mosolyogva fogadta a „szellemes” ajándékot.

A trianoni békediktátum századik évfordulója kapcsán, ha lehet, még hevesebben reagált szinte minden szomszédunkból egy-egy kormánytag vagy országgyűlési képviselő (utóbbiak között sajnos magyar gyökerűek is), amikor a Fidesz-irodában vagy a kormányfői dolgozószobában a XIX. századi határainkat ábrázoló térkép vagy földgömb volt a világ magyarságának szóló videó háttérben. A többségi sajtó is túlreagálta ezeket az összetartozásunkat szol-

gáló szimbolikus kellékeket, azt sugallva, hogy Magyarországra és a külhoni magyarokra továbbra is a területi revízió gyanújával kell tekinteni. Ezzel szemben pedig 1945 óta nincs olyan magyar kormány, amely ezt az – egyébként egyáltalán nem ördögtől való – célkitűzést a zászlajára tűzte volna. Az említett megnyilatkozásokat, ahogy a korábban említettek is a rossz lelkiismeret jeleinek tartom, egyfajta pszichózisnak, amely azon terület elvesztésének rémképétől retteg, amelyen százezer-, milliószámra élnek olyan magyarok, akiket soha senki nem kérdezett meg, szeretnék-e, hogy idegen ország fennhatósága alá kerüljenek...

Szlovákiában a minap – Alojz Hlina volt kereszténydemokrata elnök felhívására – aktivisták demonstráltak a kassai magyar főkonzulátus előtt egy szivárvány kerettel ellátott Nagymorávia térképpel. A provokatív földabrosz nem kevesebb, mint nyolc mai ország területére – köztük hazánkéra – terjesztené ki a Nyitra környékén egy-két évtizedig létezett kora feudális „államalakulatot”. Mivel a nagymorva fejedelemség kicsivel a magyar honfoglalás – sokak szerint hazatérés – előtt is létezett, az ottani történelmi dogma azt sulykolja, hogy ők már akkor nemzetként és államként tartózkodtak ott, tehát mi magyarok „betolakodók” vagyunk, nekik van jussuk az „ősi” földhöz. Szlovák valóban léteztek, ám a szlovák nép a történelmi Magyarország területén alakult ki lengyel, cseh, horvát és más népelemek összeolvadásából, ahogy pl. Györffy György történész is legalább fél évszázaddal ezelőtt megállapította. Nagymorávia pedig mérvadó források szerint nem a Felvidéken, hanem a Szerémségben, a két Morava folyó mentén terült el néhány évtizedig, frank vazallusként. Cirill és Metód is ott térített, nem a morva örgrótságban...

A térkép magyar külképviselet előtt, utcán való demonstrálása nyilván szélsőséges reakció a magyar miniszterelnök sálján található, hangsúlyozzuk: nem valami soha nem létezett, így álombeli Nagy-Magyarországot, hanem az ezer évig fennállt és igazságtalanul szétdarabolt történelmi országterületünket jelképező ábrázolásra. A szorongás egyik okául az I. és II. világháború után jelentősen átrajzolt térségi határokat s a milliókat érintő ki- és áttelepítéseket, majd a diktatúrák tömegek elleni osztályharcát gondolom.

Miután máig megoldatlan kérdés, így feldolgozatlan a két világháborút lezáró békediktátum, generációk óta velünk él a Trianon-szindróma. A magyarság kollektív tudatát máig megüli az egykori haza héttizedének, a nemzetünk egyharmadának az idegen uralom alá kerülése. Mert ha a nemzeti önrendelkezés elve érvényes a teljes szomszédságra, vajon miért nem élhet ezzel

a Kárpát-medence még ma is 13 millió körüli magyar népessége, amelyből 3 millióan a jogfosztás és megfélemlítés folytonosságában a fizikai vagy kulturális genocídium változatos válfajainak vannak kitéve 1920 óta?! Nos, amíg ezt a kérdést megnyugtatóan nem rendezzi a politikum s a külső és belső társadalmaink, addig nagyon nehéz a lelkekben békét teremteni határon innen és túl, következésképp valódi megbékélésről beszélnünk...

Trianon túska a köröm alatt egyfelől a nemzet bel- és külmagyar tagjai jelentős hányadánál, de megemésztetlen, a helyzet abszurditásából adódó komplexus oka az utódállamok mindenkori politikai elitjében s az új határok legitimitását sulykoló történelemtanítás és médiavilág által befolyásolt lakosságban is. Pedig a sorsközösségünk megkérdőjelezhetetlen. Mégis döntően csak mi, birtokon kívülre került magyarok vagyunk azok, akik ezt tudatosítani próbáljuk, számtalan gesztust téve, bocsánatot kérve az elkövetett s el sem követett bűneinkért a szomszédainktól, kezdeményezve a közös fellépést a közös térségi érdekeinkért. Hisz Köztes-Európaként, együtt komoly erő vagyunk a kontinens nyugati és keleti fele között. Az ellenérdekelt felek ezért tesznek meg mindent, hogy éket verjenek a Németh László által „tejtestvéreknek” nevezett népeink közé.

Surján László

HORVÁT–MAGYAR

A cím nem egy vízilabda- vagy futballmérkőzésre utal. Párhuzamokat keresek, mert tény: nagyon keveset tudunk a horvátokról, pedig nyolc évszázadot együtt húztunk le a keserves sorsú Köztes-Európában.

Arra a kérdésre, hogy mit jelent az a szó, hogy magyar, lehet azt felelni, hogy nemzetünknek, országunknak a neve. De ha a „Miért ez a nevünk?” a kérdés, akkor már nem tudunk felelni, legfeljebb némi kutakodás után számos teóriát említünk.

A ködbe vesző múlt

Nem tudom, hogy ez más nemzeteknél mennyire általános, de Sokcsevits Dénes új könyvét olvasgatva azt tudtam meg, hogy a horvátok számára sem egyértelmű, hogy miért ez a nevük. (Mozaikkockák déli szomszédaink történetéből. Rubicon Intézet, 2022.)

Érdekes, hogy a horvát szót magát nem tartják szláv eredetűnek, sőt a szerb név sem az, noha mindkét nép a szlávok közé tartozik. Komolytalan felvetés, hogy a horvátok irániak volnának. A 19. században ugyan népszerű kezdett lenni az a mozaik, ami a horvátokat és a szerbeket illír eredetűnek hirdette. Egy kicsit rokon ez a románok dákoromán eredetével. De soha nem terjesztették tüzzel-vassal, és ki is ment a divatból.

Honnan vándoroltak a horvátok jelenlegi lakóhelyükre? Ez ugyanúgy vita tárgya, mint a mi esetünkben, de ők is a Kárpátokon át érkeztek. A 7. század elején már Dalmáciában voltak. Azokat, akiket ott találtak, ugyanúgy magukba olvasztották, mint mi tettük (az ország északi peremén egy tömbben élő szlávoknak, a szlovákok őseinek kivételével) azokkal, akik meghódítottak. A horvátok létrehozták a maguk vazallus államát, élén I. Trpimir fejedelemmel, aki így Dux Chroatorum, a horvátok fejedelme cím birtokosa és a Trpimirović-ház alapítója lett. Frank hittérítők hatására már a 9. században felvették a kereszténységet. A frank hatás mellett Bizánc is építette a kapcsolatait a horvátokkal, Zdeslav I. Bazileos császár segítségével lett fejedelem, de őt 879-ben Branimir meggyilkolta, és Bizánc helyett Rómával kereste a kapcsolatot. Őt tekintjük az

első önálló horvát fejedelemnek. Utóda, a Trpimirović-házból származó Mutimir lett az utolsó horvát fejedelem, mert a fia, I. Tomislav már királyként uralkodott.

A magyar honfoglalás idején tehát a Drávától délre létezett egy keresztény ország, ami száz esztendővel Szent István előtt már független királyság volt. A két nép történelme abban is hasonló, hogy függetlenségüket sikeresen meg tudták védeni. Mindig két irányból kellett védekezni, azaz a két malomkő közöttiség, nevezzük köztes-európaiságnak, már ekkor jellemezte helyzetüket, amint a miénket is.

Az őstörténet és a független államalakítás párhuzamai mintegy megalapozzák a későbbi nyolc évszázados együttélést, ami bár nem volt zavar nélküli, de a kapcsolat jobb volt, mint a legtöbb szomszédunkkal. A perszonálunió Szent László húga révén jött létre, a horvát urak közül többen elhunyt királyuk sógorát hívták meg a trónra, amit végül Könyves Kálmán szerzett meg a mindenkor magyar királyok számára.

Horvát önállóság

Jó lenne mindig szem előtt tartani, hogy a magyar királyok nem olvasztották be Horvátországot Magyarországba. Hamisak azok a térképek, amelyekkel pedig sokszor találkozunk, még az autókra ragasztott matricákon is, amelyek a magyar Szent Korona országait, jelesül Horvátországot és Magyarországot a közöttük lévő határ feltüntetése nélkül ábrázolják. Szent László ugyan seregei élén érkezett Horvátországba sógora, Zvonimir 1089. évi halála után, de nem foglalta el a trónt, hanem unokaöccsét, Álmost hozta helyzetbe, azaz már itt látszik, hogy különálló politikai egységként kezelték Zvonimir birodalmát. Persze nem minden horvát kívánta a magyar kapcsolatot. Végül Kálmán leverte Péter (ellen)király hadait, és Horvátország koronás királya lett.

Kálmán okos uralkodó volt, Péter leverése után a horvát urakkal elfogadható kompromisszumokat kötött, és megalapozta az 1918-ig tartó államközöséget. Horvátországot lényegében a királyt képviselő bán igazgatta. Kálmán a dalmát városok meghódítására is törekedett, velük nem erővel, hanem meg egyezéssel jutott dűlőre. A Trogir városának adott kiváltságok között találunk egy számukra is irányjelző mondatot. „A városban nem fogom megengedni, hogy bármilyen magyar vagy idegen letelepedjék, kivéve az, akit ti szeretné-

tek.” Legalább nyolc évszázados múltja van tehát annak, hogy a mi vidékünkön a betelepedés nem „alanyi jog”, hanem a lakosság által kellő indokkal megadható lehetőség.

Buzdítás

Soksevits Dénes olvasmányos és tanulságos könyvet adott a kezünkbe. Sokat beszéltünk arról, hogy a szomszéd nemzetekkel való kapcsolataink gátja, hogy nem ismerjük őket. Aki déli szomszédaink iránt érdeklődik, nagyon alkalmas eszközt kap a kezébe.

A horvát–magyar kapcsolatok jelentősége napjainkban felértékelődött. Mindkét országban konzervatív jobboldali erők irányítanak, s ez érthetően baloldali ellentámadásokra vezet. A rendszerváltás óta Magyarország sokat tett a horvátokért. A horvát rendőrség fegyvervásárlása még a jugoszláv idők végén hozzájárult, hogy a horvátok védekezni tudjanak a szerb támadások ellen. Minden módon támogattuk, hogy az unió tagjai lehessenek, ahogy a schengeni rendszerbe való felvételüket is siettettük.

Az ellenérdekeltek éket vernek, ahol csak tehetik. Nacionalista húrokat pengetnek az INA megvásárlása miatt, sőt korrupciós botrányba kergették a MOL vezetését. Hisztérikus cikkek jelennek meg a magyar restaurációról egy történelmi térkép láttán. Ezeket az olykor durva támadásokat a maguk helyén kell kezelni: céljukat veszítik, ha a két ország nem ugrik egymásnak. A jó kapcsolat részben diplomáciai kérdés, de minden egyes ember sokat tehet, ha megismeri a horvát múltat, és megszereti a horvát jelent. Inflationos időkben talán visszaesik az idegenforgalom, de ne essen vissza az egymás iránti érdeklődés.

Hojdák Gergely

MUNKÁCS ÉS AZ EMLÉKEZETPOLITIKA TERRORJA

A munkácsi turulszobor barbár lerombolása békeidőben csak a „szokásos” magyarelles provokációk egy újabb felvonása lenne. Jelen helyzetben azonban az orosz–ukrán háború működésének mélyrétegére világít rá: a terror emlékezetpolitikai szimbólumokba csomagolására.

Tudjuk, hogy a keresztények elleni népi támadások mindig a vallási szimbólumok (templomok, szobrok, kereszték) támadásával kezdődnek. Ugyanígy van ez a nemzeti, etnikai feszültségek esetében is. Nagyon valószínűnek tartom, hogy a munkácsi turulszobor elleni támadás nem elsősorban az új ukrán emlékezetpolitikának szól, hanem alig leplezett politikai tiltakozás a szuverén magyar kormány döntéseivel szemben. S mint ilyen, nagyon is komolyan kell vennünk. Ezzel párhuzamosan kárpátaljai magyar katonák tömegei áldozzák fel testi-lelki épségüket vagy akár az életüket azért az új nemzetállamért, mely megalakulása óta jeleskedik a nemzetiségi jogaik lábbal tiprásában. A sajnálatos esemény azonban túlmutat önmagán: modelként jeleníti meg az orosz–ukrán háborúnak azt a jellemvonását, hogy a gazdasági-politikai érdekek, illetve elképzelések is szimbolikus, emlékezetpolitikai köntösben jelennek meg.

Geopolitikai nézőpontból nem kérdés, hogy Oroszország elsősorban azért indította ezt a rettenetes háborút („különleges katonai hadművelet”) Ukrajna ellen, mert nem akarta, hogy szomszédjában az ősellenségéhez szorosan kötődő államalakulat jöjjön létre. (Zárójelben jegyzem meg, Amerika pontosan ugyanígy tett 1962-ben a kubai rakétaválság idején, amikor az emberiség csak egy hajszálra volt az atomháborútól – vajon a mostani eszkalációs spirál is megáll a „piros gomb” előtt?) Másodsorban pedig azért, hogy a hidegháború végén széthulló Szovjetunió romjain minél több orosz ajkúak lakta területet egyesítsen újra a saját fennhatósága alatt. Bár ezeket a célokat az orosz vezetők olykor nyíltan is hangoztatják, az állampárti média azért a „nácik, fasiszták, banderisták” elleni önvédelmi harcot sulykolja leginkább, erősen rájátszva a Nagy Honvédő Háború iránti emlékezetpolitikai nosztalgiára. A ma hivatalos orosz történetírás szemszögéből az ukránok (maloruszok) egy renegát testvérnép, szemben a többé-kevésbé „lojális” testvérnéppel, a beloruszokkal. Orosz emlékezetpoli-

tikai szempontból az ukránok most az „ősi orosz” vagy legjobb esetben a közös történelmi emlékhelyeket, hősöket és eredményeket sajátítják ki.

Ehhez azért érdemes hozzátenni, hogy a keleti szláv „testvérnépek” kulturális, nyelvi szétválása már a 13. században, az Arany Horda hódításai nyomán elindult a felbomló Kijevi Ruszból. A fehéroroszok és az ukránok nagy része lengyel–litván uralom alá került, az ukránoktól elkülönült ruszinok pedig betagozódtak a Habsburg Birodalomba. A Putyinék szerint „ősorosz” Novoroszszija, illetve a Donbasz szintén erősen vegyes etnikumúak voltak már a 18–19. században is, amikor a terjeszkedő nagyorosz birodalomhoz csatolták őket – az utóbbi gazdag szénbányáit ráadásul nagyrészt brit és német nagytőkével és telepésekkel aknázták ki a cárok, akik alatt a birodalom minden részéről érkező kétkezi munkások dolgoztak. Ennyit tehát a „szintiszta” orosz területekről. Az viszont kétségtelen, hogy az említett keleti szláv népek évszázadokig együtt éltek az Orosz Birodalomban, majd később a Szovjetunió halálos ölelésében. Az ukrán emlékezetpolitika máig traumatikus viszonyítási pontja a Sztálin erőszakos iparosítása és hadseregfejlesztése okán kikényszerített, több millió halálos áldozatot követelő ukrajnai éhínség, a Holodomor. Ilyen traumatikus, több generáció életét meghatározó történelmi eseményeket nem lehet egyik napról a másikra elfelejteni. A 2014-es és 2022-es orosz támadások Ukrajnában ilyen történelmi keretek között értelmeződtek.

Az ukrán nacionalisták emlékezetpolitikai narratívája szerint ők amolyan új kozákokként küzdenek „Putyin cár”, az elnyomó orosz birodalom mai képviselője ellen. Ez a hasonlat „csak” annyiban sántít, hogy a kozákok több különböző szláv népből verbuválódtak, de még más etnikumokkal (pl. tatárokkal és törökökkel) is keveredtek – „Putyin cár” pedig történetesen egy volt kommunista, KGB-s tiszt, s ilyen értelemben épp a cári rendszer felszámolóinak az utódja. Az orosz birodalmi elnyomás ellen küzdő ukrán szabadságharcosok a legfőbb szövetségeseiket pedig egy másik, nem kevésbé agresszíven terjeszkedő birodalomban találták meg – itt talán most elég Koszovó, Irak, Afganisztán és a színes forradalmak, valamint az arab tavasz példáját említenem. Mindeközben az ukrán nacionalisták maguk is brutálisan elnyomják a saját nemzeti kisebbségeiket – a kelet-ukrajnai oroszok mellett a magyarokat, tatárokat, cigányokat, románokat is. Az ukrán nacionalizmus végső soron nem egy kiforrott emlékezetpolitikában, hanem a nyugati életszínvonal iránti vágyban (ahogy a rendszerváltás körüli Magyarországon), a többször megtapasztalt orosz agresszióban és nem kis részben a „nyugatos” oligarchák üzleti szá-

mításaiban gyökerezik. A felszított nemzeti érzület kárvallottjai ugyanakkor azok a nemzeti kisebbségek (köztük az oroszok mellett leginkább a kárpátaljai magyarok), akik most a saját évszázados sérelmeiket félretéve hősiiesen védik az őket elnyomó ukrán nemzetállamot.

Az ukrán nacionalisták számára skandalum, hogy Magyarországnak is van egy elképzelése a saját nemzeti érdekeiről, amelyek sajnos kritikus pontokon (pl. az egyelőre pótolhatatlan orosz gáz megszerzése vagy az egész Európa gazdaságát gúzsba kötő háború gyors befejezése) valóban nem esnek egybe az ukránok elképzeléseivel – de például az ukrán menekültek széles körű ellátása, a munkaerő ideiglenes lekötése tekintetében nagyjából igen. Az pedig vitán felül álló, univerzális alapvetés, hogy az emberi életet védeni kell, miközben ebben a szörnyű háborúban is naponta százak vesztik az életüket, nyomorodnak meg vagy mennek tönkre lelkileg és anyagilag. Mi a közös érdek, ha nem az, hogy ennek minél hamarabb vége legyen? Az ehhez vezető legrövidebb útról persze megint csak megoszlanak a vélemények...

1956 emlékezetpolitikai értelemben releváns kapcsolódási pont lehet a most megélt ukrán valósághoz, ha figyelembe vesszük pár fontos geopolitikai különbséget:

1. Magyarország geopolitikai értelemben közel sem volt olyan fontos terület a szuezi válságban lekötött akkori Nyugatnak, mint a hatszor akkora és természeti erőforrásokban gazdag, Oroszország tőszomszédságában fekvő Ukrajna.
2. '56-nak lényegében nem volt nemzetiségi vetülete.
3. Míg minket a Nyugat a szép szavakon túl szinte teljesen magára hagyott (ez egyébként még az ukránok esetében is bekövetkezhet egy amerikai hatalmi eltolódás nyomán), addig Ukrajnát jelenleg valóban állhatatosan és hatékonyan segítik pénzzel, hírszerzési paripával és high-tech fegyverekkel.

Az emlékezetpolitikai szimbólumok hadiipari csomagolópapírként való felhasználása azért is veszélyes tendencia, mert elfedi azokat az alapvető nemzeti és nemzetközi érdekeket, amelyek mentén a tárgyalás és a háború befejezése lehetséges volna:

1. Az orosz és az amerikai birodalomépítés lehatárolása egymás legalapvetőbb biztonsági igényeinek figyelembevételével (beleértve Kínát is).

2. Ukrajna biztonságának garantálása (lásd budapesti memorandum), gazdaságának integrálása a nyugati (és esetleges reintegrálása a keleti) piacok erőterébe.
3. Az európai gazdaság helyreállítása, vagy összeomlásának megállítása, közös haderő, energiadiverzifikáció stb.

Akik szerint ezek teljességgel naiv és idealista elképzelések, gondoljanak arra, hogy a pusztítás nem tarthat örökké, s ha egyszer tárgyalóasztalhoz ülnek a felek, ott – persze az aktuális hadi helyzettel keretezve – ilyen és hasonló szempontok igenis fel fognak merülni. (A másik lehetőség a mindent elpusztító atomháború, amit remélhetőleg senki sem akar.)

A tűzszünet és a béketárgyalások után nyílik csak lehetőség – évtizedek kemény munkájával – tisztázni az orosz és az ukrán emlékezetpolitika súlyos és messzire vezető kérdéseit. Ennek nehézségeit mi, magyarok már jól ismerjük a trianoni utódállamokkal való viszonyaink tükrében. A szomszédságunkban pedig az ukránok mellett a szerbekre is hasonló kihívások várnak – kérdés például, hogy a koszovói albánokhoz fűződő politikai, gazdasági és kulturális viszonyok tisztázására a fenyegető fegyveres konfliktus előtt vagy után fog-e sor kerülni.

Az biztos, hogy a gazdasági-politikai érdekek és az emlékezetpolitika összemossa (ahol jellemzően az utóbbi fedősztoriként szolgál az előbbinek) nem segíti a helyzet tisztázását. A „nemzeti mitológiák” jótékony kódéből tekintve tisztább rálátás nyílik a megoldás felé vezető első politikai lépésekre. Az emlékezetpolitika ugyanakkor semmivel sem helyettesíthető kötőanyaga a nemzeti összetartozás és büszkeség kialakulásának – kérdés, hogy ezt az érzületet a politikai vezetők minek rendelik alá: a békének vagy a háborúnak. Sajnos jelenleg az utóbbi tűnik valószínűbbnek.

Szilvási Zalán

TURUL

A mi legnagyobb madarunk. Nemrég láthatóan a mélybe került, oda, ahol a támadó ragadozók karmai könnyebben elérhetik, ahol még kiszolgáltatottabb. A vár sziklafokáról újra vad kezek emelték le, és szíveikkel megkövezeve temették a mélybe Kárpátalján.

Aztán az oroszlanokra gondolok. Akik mostanában visszatértek a Duna partjára. Az első állandó hidunkra. Kőbe zárva is megszólalnak ezek a nemes nagyvadak, és a legnagyobb magyarunk hídjának főjén némán őrzik az átkelőt, és vigyázzák az áthaladókat.

És gondolok az anyaszentegyházunk egyik legnagyobb pásztorára, Mindszenty József bíborosra. Emlékezem a nemzethez intézett első szavaira az 1956. októberi szabadulása után: „Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben.”

Igen, láthatóan a mélybe szállt a turulmadár. De ha engedem, hogy eltöprengjen bennem a lélek erről a háborús eseményről, ha törekszem a nem látható tartományát is befogadni ennek a jelnek, ennek az „emelkedő zuhanásnak”, akkor szívem mélyén meghallhatom, ott legbelül: azért nem látszik most a turul, mert alászállt és felrepült! Azért nincsen ott, és hagyta maga után a hol kéklő, hol borongós, hol csillagos eget, mert a kalapácshangú fűrészelésben, a rakétasikolyú térben csendben felemelkedett! A szárnycsapásai keltette szél életre kelt, felébreszt.

Zuhanásában felemeltetett, hogy tekintetemet, figyelmemet is magával vigye. A „nyitott szárnyú emelkedő zuhanásra”. Segít felemelni szívünket, segít ma is a „hazatalálásban, ahogy egykor vezette és ösztökölte őseinket a Kárpát-haza felé.” Azért szállt fel, hogy a hazavezető utat mutassa a béke ösvényein, a múltra emlékeztetve. A múltból élt jövő jeleként elvezessen az eljövendőtől élt jelen titkába, ami Krisztusban adatott meg nekünk.

A magasba, a füsttől ma borús ég felé kell emelnem tekintetemet, hogy megláthassam őt. Hogy megérthessem ezekben a feszültségektől meg-meghasadó időkben a turulmadár röptében láthatóvá lett igazi színeváltozást.

Mert nekünk a turul nem a földi dicsőségre, történelmi diadalainkra mutató jel kell hogy legyen elsősorban, hanem az Igaz Isten dicsőségének, az Ő győzelmi dalának nemzetünkben megnyilvánuló jelévé kell válnia. Így a Megváltó keresztléte jelévé. Ahogy Török Csaba írja: „Az ember ugyanis szereti

a nagyság és a győzelem felcsillanását, de hajlamos elzárni a szívét a kereszt titka előtt.”

A turul alászállása emlékeztethet minket arra is, hogy Krisztus cselekedett még halálában is, és akkor szállt alá a poklokra, amikor a leggyengébb volt, hogy beteljesítse küldetését, és mindenkit magához vonzzon. A turullal a felmagasztalt Urat látatjuk és láthatjuk. A turullal valójában keresztet állítunk, Krisztust idézünk, és arra emlékezünk, aki legyőzve győz.

Ami az egykori börtönnél, Munkács váránál történt és történik, ma arra hív, hogy ne álljunk sokáig földre szegezett tekintettel, és a csillagok felé fordít. Mutatja, hogy a turul, amelyet lerángatva egykor vörös csillagokká is olvasztottak emberi kezek, mindig az ég magasságaiba szállva a nagy konstelláció felé vezet. Egészen a Tejút-szerű kezdethez és a keresztúttal megnyitott üdvös véghez. Egy olyan együttállásba emel, amely ezt üzeni: „Legyenek mindnyájan egy.”

A turul helyén új avatás volt. A felállított trizub nemcsak a Kárpátalján évszázadok óta élő magyarságot emlékeztetheti Trianonra. Minden magyart emlékeztet, és egy benső üzenet megfogalmazására és meghallására szólít.

Trianon után Apponyi Albert gróf Amerikának szóló üzenetében így fogalmaz: „Még ilyen gyönge állapotunkban is, még a teljes nyomorúság és levertség állapotában is tudatában vagyunk az emberiség iránti kötelességeinknek. [...] Nem várhatjuk, hogy sérelmeinket új háborúk tegyék jóvá, mert ezek ritkán vezetnek az igazságosság visszaállításához. [...] Az igazságot az emberi bölcsesség és jóakarát fejlődésében keressük.”

Juthat-e közelebb az igazsághoz emberi bölcsességünk, fejlődhet-e tovább az emberi jóakaratum a krisztusi ellenségszeretethez? Minden ember Isten képmása és az üdvösségre hívott teremtmény. Még az üldözőink is. Még a halál is alá lett vetve az üdvösség törvényének. A turul azokért a balgákért is száll, akik újra meg újra ledöntik a történelemben. „Nem megmutatta az Isten, hogy a világ bölcsessége balgaság?” A keresztről kapott tanítás a világ szerint balgaság, de az valójában Isten ereje, aki üdvözíteni akar minket.

Elgondolkodtató, hogy vannak, akik szerint a háromágú szigony valójában a bűvársólymot, sőt magát a Szentháromságot jelképezi, egy 10. századi, a kijevi Tithes templom romjaiban talált lelet alapján.

Amikor az éggel kötött szövetségünk jelképeit el akarják tüntetni, és más jelekkel takarni, akkor magunkban kell felállítsuk a turult. Egy benső avatásra, be-avatásra kell elvezessen, egyre mélyebbre Krisztus Urunk titkaiba.

A madarunk, Isten ajándéka, a turul mint a Szentlélek jele kell hogy a szívünk ormán építsen fészket, és onnan várja az elrugaskodás pillanatát.

Hív, hogy Vele repüljünk, Vele emlékezzünk. Egészen az „értelemig és tovább”. Így jutva el a gyermek útján „lélektől Lélekig”, szívüktől Jézus szívéig és Őbenne egészen az ellenségszeretet misztériumának izzó forrásához. Így emlékezve az Ő cselekedete szerint.

Kovács Erik

TUSNÁDFÜRDŐ A VILÁGTÉRKÉPEN

Orbán Viktor kiemelten fontos külpolitikai és kulturális üzeneteket tartalmazó tusnádfürdői beszéde az elmúlt év egyik fő politikai attrakciója volt, bel- és külföldön egyaránt. És ennek örülnünk kell, a kritikákkal együtt.

Harminc éve még zavaró volt látni, milyen aránytalan mennyiségben és rosszindulattal foglalkozik velünk szinte naponta a globális média. Azóta ezt már nemcsak megszoktuk, hanem előnyt is kovácsoltunk belőle. A szuverenista magyar külpolitika, amint az hosszú távon várható volt, a világ más részein is felértékelte és szimpatikussá tette ezt a kis országot. Magyarország ellenségei, s ez ma már tisztán látható, bakot lőttek: addig cikkeztek rólunk, amíg tényleg felfigyelt ránk a nemzetközi közvélemény, csak az általuk várttal épp ellenkező előjellel.

Tusnádfürdő minden évben a magyar imázspolitikai piros betűs ünnepnapja. Ellenségeink persze mindent megtesznek, hogy befeketítsék azt – ám ami ilyenkor általában történik, az leginkább az aikidó küzdelmek során tapasztalható szerepcserére emlékeztet. A Wikipédia szócikke szerint „az aikidó gyakorlati technikái [...] az ellenfél erejének érzékelésén és elvezetésén, valamint annak szétszórásán vagy az ellenfélre való visszafordításán alapulnak”. A liberális világlapok és az oda bekötött hazai hírmagyarozók szerint Orbán Viktor szavai Alaszkától Új-Zélandig felháborodást és dühöt váltottak ki. Ha viszont megnézzük a közösségimédia-felületek főképp angol nyelvű hozzászólásait, nyugodtan hátradőlhetünk: hazánk megítélése továbbra is teljesen rendben, a különböző országok politikailag aktív polgárai többnyire követendő példaként tekintenek Magyarországra, sőt saját kormányaikkal összevetve sokan még irigyelnek is minket. Ellenségeinknek tehát ezúttal is köszönjük a hírverést!

A hazai ellenzék – szokása szerint – gyengén, felkészületlenül, alacsony intellektuális színvonalon reagált a szabadegyetemen elhangzottakra. Idén Tamás Gáspár Miklós próbálta egy nagyobb lélegzetű írással feledtetni az ellenzéki közhelygyűjtemény szégyenét. A fő üzenet így hangzik:

„...ha minden ember szellemi és erkölcsi értelemben egyenlő (mindannyian Istent tükrözik vissza), akkor a fajkeveredés ellenzése abszurdum. És

viszont. Aki a fajok közötti különbséget olyan radikálisnak tartja, hogy állami erővel védené meg a honi lakosságot a fajkeveredéstől, az nem keresztyén.”

(Tamás Gáspár Miklós: Náci beszéd vagy náci rendszer?, *Transtelex*, 2022. július 28.)

A probléma ezzel csupán annyi, hogy a fajkeveredés ellenzéséből logikailag nem vezethető le a fajok közötti különbségtétel, vagyis a rasszizmus. A tusnádfürdői beszéd esetében egyszerű területvédelemről és reálpolitikáról van csupán szó, valamint arról a jogról, hogy minden ingatlan tulajdonos szabadon eldöntheti, kíván-e osztozni a lakásán, s ha igen, akkor kivel. Ebből, ismételjük meg, semmilyen módon nem következik a rassz- vagy etnikumközi hierarchia feltételezése. Ami pedig a reálpolitikai vetületet illeti: a rasszok összekutyulásának terve, ez a felfoghatatlan pénzösszegekkel és propagandával támogatott, történelmi léptékű gigaprojekt egyszerűen működésképtelen: az erőszakos bűnözés növekedéséhez, a bevándorlók identitásproblémáihoz, utcai konfliktushullámokhoz, hosszú távon pedig az őshonos és bevándorló csoportok közötti permanens dominanciaharcokhoz vezet. Ennek az örületnek az ellenzése egyszerűen gyakorlati kérdés, úgy is mondhatnánk, az állampolgárok biztonságához és nyugodt élethez való jogának a védelme.

Valójában éppen a fajkeveredési törekvések erőltetése az, ami embertelennek, s ebből adódóan keresztényietlennek mondható, egyrészt mert az a társadalom számára csak vért, könnyet és verítéket eredményez, másrészt mert elszipkázza a kibocsátó társadalom legmobilisabb, legtehetségesebb tagjait, tovább fokozva ezzel a globális egyenlőtlenséget, amelynek felszámolása, illetve csökkentése elvileg épp a nemzetközi baloldal szívében lenne.

Fajgyűlölőnek valójában éppen az tekinthető, aki összekeverné, vagyis megszüntetné a fajokat a hozzájuk kapcsolható civilizációs és kulturális értékekkel együtt. Aki viszont azt üzeni: maradjatok azok, akik vagytok, illetve maradjatok azon a földön, amely a tiétek, az épphogy tiszteli a különféle rasszokat és a globális sokszínűséget. (Merthogy, tegyük hozzá, a faji sokszínűség csak globálisan értelmezhető. Amikor társadalmanként – vagyis az őshonos kultúrák felszámolásának árán – jelenik meg a faji diverzitás, azt kátyvasznak, masszának hívjuk.) És egy halk közbevetés: az értelmes vita jegyében lassan ideje lenne felszólítani a hazai és nemzetközi baloldalt, hogy miután mi már felfedtük a kártyáinkat, tegyék ezt meg ők is, s azon túl, hogy elítélik a rassziz-

must, adjanak végre világos választ arra, hogy miért, mi célból is támogatják, sőt szorgalmazzák a rasszok összekeverését.

Hát itt tart ma a magyar baloldal, legalábbis annak krémje – a maradékáról pedig inkább ne is beszéljünk. Orbán Viktornak a népek keveredéséről kifejtett álláspontja egyébként inkább megengedő, mint szigorú. Nagyon sokan vannak ugyanis a jobboldalon (s valószínűleg a történelmi baloldal tisztességesebb szegmenseiben is), akik Európa, sőt a Kárpát-medence vonatkozásában azt vallják: lehetőleg minél többen maradjanak meg helyben, őseik lakhelyén vagy legalább annak közelében, mert a magyarság igazi kulturális ereje az azt összetevő különféle népcsoportok – székelyek, matyók, palócok, jászok, kunok – meglétében rejlik.

Végül, zárásképpen említsük meg a tusnádfürdői beszéd(ek) egy kevésbé ismert pozitív hatását is. Az évenkénti kormányfői előadások nemcsak Magyarországot, hanem Erdélyt és a Székelyföldet is feltették a politikai térképre. A globális hírügynökségek ugyanis kénytelenek (két epeömlés között) akkurátusan elmagyarázni az olvasóiknak, mit is keres a magyar miniszterelnök egy romániai kisvárosban. És általában el is magyarázzák. Ezzel – akaratuk ellenére – ők teszik a legtöbbet az erdélyi valóság nemzetközi megismertetéséért.

Pálmai Tamás
A LEGEK URA

– Doktor, azért hívom, hogy ha egyszer lesz rá ideje, írjon a békési dolgozni akaró cigányokról – mondta nemrég egy békési magyar vállalkozó, akinek egyik cégében szinte csak romák dolgoznak, és teljesen meg van velük elégedve.

Azt mondja róluk, hogy nem hiányoznak, pontosak, tiszták, megbízhatóak, akár hétvégén is első szóra jönnek. Erről magam is személyesen meggyőződtem a múltkoriban. Ilyen tiszteletudást, mint részükről, régen tapasztaltam.

Hogy témánál maradjak, rögtön bevillan a következő jelenet is, amikor odaadom az autókulcsom és vele az autóm egy másik békési cégnél dolgozó cigány embernek, és fel sem rémlik bennem, hogy ne bízzak meg benne. Egy fiatal harcostársamnak a legtermészetesebb dolog, hogy régi roma ismerőse – ki közben a munkatársa is – és annak felesége lesznek a gyerekei pesztrái, vagy kapnak bármikor lakáskulcsot otthonukhoz, ha erre épp szükség van. De bevillan harminc éve „komám”, Misike is, akire ugyanaz a család vigyáz ma is.

Aztán itt van egy egész oktatási hálózat meg egy misszió, mely intézmények példát mutatnak abból az iszonyú erőfeszítésből, elkötelezett munkából, kitartásból és hitből, ami ahhoz szükséges, hogy előbb az oktatásra, a rendszeres munkára szorulóknak és szoktatandóknak legyen erre perspektívájuk, módjuk és lehetőségük, hogy majd idővel közülük kerüljenek ki az oktatók, sőt már a munkáltatók is. És mindez nem kisvárosi szinten, hanem országosan, s ha lehet még fokozni, jó lépést tettek már az európai elismertség felé is.

Még fülemben a lekicsinylő hangok: sosem lesz megoldva a cigánykérdés! Példáim ékes bizonyítékok arra, hogy van remény, hogy elindult valami, hogy mindez nem lehetetlen, csak akarat, hit és kitartás kell hozzá. Hosszú és rögzös út, és még messze nem a fény látszik az alagút végén, ám az már igen, hogy az előttünk álló problémahegy nem megmászhatatlan, elhordhatatlan vagy akár átfúrhatatlan. Mindig lesznek kishitűek, negatív példák sora is vár még ránk, hisz épp nemrég bizonyultak képtelennek arra, hogy közös országos listát állítsanak a választásokon. Ám ezek is csak megerősítenek: változtatni kell. És bizony lehet, hogy ezeket a remélt változtatásokat nem a fel- vagy fel sem állított bizottságok érik el, hanem a megfeszített munka. Szavak versus tettek.

E témán melázgatva jutott ismét eszembe Nagyborosnyó, az első elemiben velem járó tizennégy cigány osztálytársam, a vajda kacskaringós bajsza, a csodálatos ügyesség, ahogy a téglát vetették. Ők már letelepedtek, de a Feketeügy kanyarjaiban táborozó cigánykaravánok még a nomád múltat idézték, és idézik ma is. Feri, az utcaseprő, aki be-betért egy felesre hozzánk Szemerján, s nőgyógyász apámmal az élet „értelmét” osztották emlékezetes módon. Vagy az öreg cigány asszony, majd a lánya, akik a gombát, a málnát hozták a lépcsőre letelepedve, és nagy rokolyájukat kiterítve, úgy, mint a Gáborok Marosvásárhelyen az edényeikkel vagy a magyarokat védők ugyanott a fekete március során.

Történelmünk során messziről jöttünk e közös hazába, gyökereink a múlt ködébe vesznek, és sokfélék vagyunk magyarok, cigányok egyaránt, de a mostani életterünk és jövőnk is közös. Mindig együtt, soha egymás ellenében. Tudom, időnként nagyon nehéz, de mondjanak valamit, ami úgy lesz szép és jó, hogy nem kell érte megdolgozni! A legnagyobb kisebbségből most a legkisebb nagyság állapota felé haladunk, de ez már a jó út a legek kiegyenlítődése felé: a legek ura a munka!

OTTHONUNK, EURÓPA

Lóránt Károly

EURÓPAI KIHÍVÁSOK

Olyan Európát akarunk, amely a nemzetállamok együttműködésén alapul, amely büszke keresztény gyökereire, görög–római kulturális örökségére, a tudomány, a technológia és a demokratikus társadalomépítés terén elért eredményeire. Nehéz időket élünk, számos kihívással kell szembenéznünk Európában.

Most csak hatot említenék közülük:

1. Ideológiai kihívások
2. Demográfiai kihívások és bevándorlás
3. Az európai politikai struktúra kihívásai
4. Kommunikációs kihívások
5. Geopolitikai kihívások
6. Éghajlatváltozás és energiaellátás

1. Ideológiai kihívások

Az ideológiai kihívások közül kettőre szeretnék utalni, a gazdasági és a társadalmi ideológiára. Ami az elsőt illeti, a második világháború után békés európai együttműködést építettünk ki, és létrehoztuk az európai szociális piacgazdaságot. Volt egy olyan gazdasági filozófiánk, amely szerint az a jobb társadalom, ahol az emberek és a társadalmi rétegek közötti különbségek mérsékeltek. A gazdaságot keynesi elvek szerint irányítottuk. Az 1990-es évek óta ez a modell megváltozott. A neoliberális gazdasági

elképzelések elfogadásával a társadalmi különbségek növekedtek, a vagyon és vele együtt a gazdasági és politikai hatalom néhány tucat nagyvállalat kezében halmozódott fel. Ez az ideológiai változás aláásta társadalmaink szövetét.

Ami a kulturális oldalt illeti, a gazdasági filozófia változásával egy időben a kulturális filozófia is megváltozott, a szélsőbaloldali ideológia egyre nagyobb teret kapott a társadalmi és politikai életben. Ez a frankfurti iskola ideológiája, amelynek „kritikai módszerei” megpróbálják elpusztítani, lebontani múltunkat, történelmi emlékeinket.

Míg a frankfurti iskola ideológiája elpusztítja társadalmunkat, addig Karl Popper eszméi („nyitott társadalom”) egy nemzetek, történelem és lélek nélküli társadalmat kínálnak.

Ezek a változások megváltoztatták a politikai tájképet is. John R. Schindler amerikai professzor szerint a politikai baloldal „kulturális baloldallá”, a hagyományos jobboldal pedig „vállalati jobboldallá” vált, és e kettőnek közösek az érdekei, és uralják a politikai életet. Például mindketten a bevándorlást támogatják: a kulturális baloldal azért, mert az fokozatosan feloldja az általuk megvetett hagyományos kultúrát, a vállalati jobboldal pedig az olcsó munkaerő miatt.

Az euroatlanti térségben ez a két, bal- és jobboldali politikai áramlat uralja a politikai életet, s alkotja az úgynevezett háttérhatalmat, amely a nemzetállamok demokratikus politikai struktúrája felett áll.

2. Demográfiai kihívások és bevándorlás

Amikor az Európai Parlamentben dolgoztam, kidolgoztam egy demográfiai modellt Európa számára. Az eredmény az lett, hogy ha a mai tendenciák folytatódnak, két évszázadon belül az eredeti európai népesség eltűnik, és a század második felében Nyugat-Európában a muszlim lakosság lesz többségben a muszlim kultúrával együtt.

Ha meg akarjuk változtatni ezeket a tendenciákat, akkor elsősorban több gyermekre van szükségünk társadalmainkból. Ez nem csak pénzügyi, hanem mindenekelőtt kulturális és identitásbeli kérdés: akarjuk-e, hogy a nemzetünk fennmaradjon? Válaszoljuk azt, hogy igen, akarjuk!

3. Az európai politikai struktúra kihívásai

Az elmúlt két évben vita folyt az Európai Unió jövőjéről, és erős a nyomás a központosítás, a föderális európai állam érdekében. Egy föderális állam azonban Európában nem kívánatos és nem is lehetséges.

Nem lehetséges, mert egy olyan szövetségi államnak, mint az Egyesült Államok vagy Németország, olyan közös költségvetésre van szüksége, amely a GDP mintegy 20-25 százalékát teszi ki. Egyetlen európai ország sem akar 1-2 százaléknál többet fizetni a közös kiadásokra, így nincs gazdasági alapja egy szövetségi államnak. Másrészt a Bizottság saját közvélemény-kutató intézete, az Eurobarometer kimutatta, hogy az európaiak 90 százaléka úgy gondolja, hogy kizárólag vagy elsősorban a saját országához tartozik, s legfeljebb csak ezután az Európai Unióhoz. „A mai centralizációs tendenciák egy európai birodalomhoz vezetnének” – ez a meghatározás az Európai Bizottság elnökétől, José Manuel Barroso-tól származik. Az európai birodalom azonban egy nem demokratikus politikai konstrukció lenne, mindenféle népi ellenőrzés nélkül, és ezt nem akarjuk.

A 2002-ben és 2003-ban tartott Európai Konventen az EU-vezetők célja az volt, hogy alkotmányt adjanak az Európai Uniónak, mintha az egy szövetségi állam lenne. Az európaiak ellenezték ezt. Két országban, Franciaországban és Hollandiában népszavazáson utasították el az alkotmányt, sőt Írországban még a Lisszaboni Szerződést is elutasították az első szavazáson.

Ugyanakkor különböző elképzelések bukkantak fel Európa jövőbeli felépítésével kapcsolatban. Ezek a szabadpiaci megállapodástól a szövetségi államig terjedtek, de voltak köztük köztes megoldások is, mint az „olimpiai körök”, rugalmas együttműködés, többszintű Európa, lokalizáció, és talán a számunkra legkedvezőbb, a nemzetállamok konföderációja, amely egy laza együttműködés lenne ott, ahol a közös cél érdekében szükséges, de egyébként minden ország a saját specialitásai szerint tevékenykedik.

4. Kommunikációs kihívások

A kommunikációs tér meghatározza az emberek gondolkodásmódját. Az elmúlt három évtizedben óriási koncentráció volt megfigyelhető a média területén, legyen az tévéadás, újság, facebook vagy bármilyen más kommunikációs forma.

Az euroatlanti kommunikációs hálózat több nagyvállalat kezében van, amelyek az úgynevezett háttérhatalomhoz tartoznak, és természetesen annak ideológiáját és politikai eszméit terjesztik.

Politikai nézeteink népszerűsítéséhez, nemzeti és európai identitásunk erősítéséhez szükségünk van egy olyan kommunikációs térre, ahol a társadalom szélesebb rétegeit is elérhetjük.

5. Geopolitikai kihívások

Itt az alapkérdés az, hogy van-e Európának saját geopolitikai érdeke.

Éppen most zajlik egy nagyon komoly konfliktus Oroszország és a NATO között. Mindenki ismeri a Monroe-doktrínát, amelynek lényege, hogy Amerika az amerikaiaké. Ennek analógiájára azt is mondhatjuk, hogy Európa az európaiaké, ami azt jelenti, hogy mi magunk akarjuk megoldani a problémáinkat az Egyesült Államok beavatkozása nélkül.

Például ez az ukrajnai háború nem a mi háborúnk. A 2008-as bukaresti NATO-csúcson Franciaország és Németország is ellenezte a szervezet Ukrajnára és Grúziára való kiterjesztését. Franciaország és Németország az Európai Unió tengelye, de nem tudják érvényesíteni a véleményüket. Az árat az európai emberek fizették és fizetik meg, függetlenül attól, hogy ukránok, oroszok, németek vagy olaszok. Még rosszabb, hogy most egy atomháború, egy európai nukleáris háború küszöbén állunk. Hallatnunk kell a hangunkat, hogy megakadályozzuk, hogy a mai konfliktus atomháborúvá fajuljon.

6. Éghajlatváltozás és energiaellátás

Korábban már írtam erről a témáról egy könyvet angolul. Most csak nagyon röviden a lényegről: az a véleményem, hogy az éghajlatváltozás és a légkör szén-dioxid-tartalma közötti közvetlen kapcsolat megkérdőjelezhető. A Föld felmelegedése – a középkori kis jégkorszak után – sokkal inkább azelőtt kezdődött, hogy a levegő szén-dioxid tartalma növekedni kezdett volna. Még ha Európa képes is lenne elérni a nulla nettó kibocsátást, globálisan a kibocsátás folytatódni fog. Szél- és napenergiával lehetetlen elérni a szén-dioxid-mentességet, mert túl nagy területre van szükség, és az áramot nem lehet tárolni.

A hidrogéngazdaság túl drága. Ha csökkenteni akarjuk a szén-dioxid-kibocsátást, az egyetlen járható megoldás az atomenergia.

Mit tegyünk?

Van egy kínai közmondás, miszerint ha le akarjuk győzni a tigrist, először elméletben kell legyőznünk. Olyan elméletre van szükségünk, amely rövid és hosszú távon is választ ad a jelenlegi kor legégetőbb problémáira és a jövőre nézve.

Ennek érdekében együttműködést kell kialakítanunk tudományos intézményeink között. A magyar Mathias Corvinus Collegium és az olasz Európai Politikai Tanulmányok Központja között most kialakuló kapcsolat jó példa erre, amit ki kell szélesíteni. Európa-szerte el kell érni a hasonló intézményeket, azokat az intézményeket, amelyek azonos vagy hasonló értékeket vallanak.

De szükségünk van egy kommunikációs hálózatra is, hogy nézeteinket a társadalom széles rétegeihez eljuttassuk. Manapság a kommunikációs rendszerek azok kezében vannak, akiknek globalista elképzeléseik vannak, olyan elképzelések, amelyek ellentétesek a miénkkel. Ők soha nem fogják terjeszteni a véleményünket.

Vannak azonban olyan internetes folyóiratok, amelyeknek hasonló elképzeléseik vannak, mint nekünk, vagy legalábbis készek arra, hogy elmondják az igazságot az embereknek.

Ezeket a weblapokat nagyon gyakran csak egy vagy több ember működteti. Olyanok, mint a partizánok. Ezeket a partizánokat egy hadsereggé kell szerveznünk, egy olyan hálózattá, amely megosztja egymással az információkat, és amely a társadalom széles rétegeit el tudja érni.

Végül szükségünk van egy olyan civil társadalmi hálózatra, amely együttműködik, és szoros kapcsolatokat tart fenn Európa-szerte, hogy olyan válaszokat tudjon adni a kihívásokra, amelyeket Európa nemzetei is el tudnak fogadni.

Surján László

VAN MEGOLDÁS UKRAJNÁBAN?

„A háborús helyzet Ukrajnában olyan súlyossá, pusztítóvá és fenyegetővé vált, hogy nagy aggodalomra ad okot. Az emberiségnek ez a szörnyű és felfoghatatlan sebe ugyanis ahelyett, hogy gyógyulna, egyre jobban vérzik, és fennáll a veszélye, hogy egyre nagyobbá válik.” Így kezdte 2022. október 2-án Ferenc pápa a szokásos beszédét.

Aggodalmát alighanem világszerte osztják az emberek.

A pápa elkerülte, hogy az egyik vagy a másik felet nyíltan vádolja a szörnyűségekért, de szokatlanul élesen fogalmazott: „Bizonyos cselekedeteket soha nem lehet igazolni, soha!” Az atomfegyverrel való fenyegetésről kimondta: „Ez esztelenség!”

Azonnali tűzszünetet követelt, és felszólította a résztvevőket: „Találják meg azokat a tárgyalási feltételeket, amelyek nem erőszakkal kikényszerített, hanem megegyezésen alapuló, igazságos és stabil megoldásokhoz vezetnek!”

Amikor kimondta, hogy az igazságos békének tiszteletben kell tartania minden ország szuverenitását és területi integritását, egyértelműen az oroszokra célzott, Ukrajnától pedig a kisebbségek jogainak és jogos aggodalmainak tiszteletben tartását követelte. Beszéde további részében végül Putyint állította a középpontba: „Felhívásom mindenekelőtt Oroszország elnökéhez szól. Kérem, hogy állítsa meg – saját népének érdekében is – az erőszaknak és a halálnak ezt a spirálját.” Ukrajnától azt kérte, hogy „legyen nyitott a komoly békejavaslatokra”.

A nem harcoló országokat is megszólította: „Hét hónapnyi ellenségeskedés után használjunk fel minden diplomáciai eszközt, azokat is, amelyeket eddig talán nem használtunk fel, hogy véget vessünk ennek a borzasztó tragédiának. A háború önmagában baklövés és borzalom!”

Ferenc pápa, mintha maga sem bízna az egyébként józan javaslatainak meghallgatásában, végül az imádságos megoldásról beszélt. „Bízunk Isten irgalmasságában, aki képes megváltoztatni az emberi szíveket, és bízunk a Béke Királynőjének anyai közbenjárásában.”

Egy percre sem gondolom azonos súlyúnak Ferenc pápa megszólalását Hegyi Gyulának Európa felrobbantása című cikkével, ami az Indexen jelent meg egy nappal a pápai beszéd elhangzása után. Hegyi nem a kibontakozás út-

ját keresi, inkább a hátteret vázolja. Szinte nosztalgikusan emlegeti azokat az időket, amikor a német politika az együttélés útját kereste Moszkvával. „Willy Brandt, Helmut Schmidt, Gerhard Schröder a szocdemektől, Helmut Kohl és Angela Merkel a kereszténydemokratáktól megértette, hogy ahogy Nyugaton a német–francia barátság, úgy Keleten a német–orosz partnerség biztosítja az európai békét.”

Hogy ezt a békét most az orosz invázió rúgta fel, arról nem beszél, gondolatmenetének központja a tenger alatti gázvezetékek felrobbantása. Hallgat arról is, hogy ez a megoldás – Lengyelország kikerülése – eleve megosztást eredményezett két uniós tagállam, két NATO-tag között. Szerinte a robbantás azt üzeni, hogy „Németországnak nem az a dolga, hogy békésen együttműködjön Oroszországgal. A németeknek az a feladatuk, hogy tankokat szállítsanak az oroszok ellen, amiben kétségkívül nagyobb gyakorlatuk van.”

Ezen a ponton érkezik el Hegyi mondanivalójának velejéhez. Kiáll Radosław Sikorski véleménye mellett, aki az USA és közvetlenül Joe Biden elnök intézkedésének tudja be az akciót. Sikorski családiról is a lengyel–angolszász barátság híve, az amerikai liberális főideológus, Anne Applebaum férje, a Bilderberg-csoport tagja és nem utolsósorban Joe Biden elnök személyes barátja. Ezzel a háttérrel komolyan kell hogy vegyük a véleményét. Sikorski joggal emlékeztetett arra, hogy Biden most teljesítette be a gázvezeték megszüntetésére még februárban tett nyilvános ígértét.

„Félesztendei homály és mellébeszélés után végre rögzítve lett az orosz háborús cél. Megtartani a Krímet, és most már a négy elcsatolt megyét is. Egyértelmű az ukrán háborús cél is. Felszabadítani a négy megyét és a Krímet, a lehető legrosszabb esetben az utóbbi státuszánál alkudozni valamennyit. A két cél nagyon messze esik egymástól” – és ez jelen pillanatban nem teszi lehetővé a tárgyalásos úton elérendő igazságos békét.

A magyar politikai térképről eltűnni látszó MSZP alelnöke meglepő éles-séggel ítéli el az Európai Uniót, és szavaival nem lehet egyet nem érteni: „Naiv ember azt hihetné, hogy az emberi jogokat, a humánus értékeket büszkén hirdető Európai Unió szeretné elkerülni az emberi katasztrófát. Képzett és költséges külügyi szolgálata, jól fizetett bürokráciája, politikai elitje azonban semmit nem tesz azért, ami a dolga lenne: diplomáciai eszközökkel dolgozni a békés rendezésért.”

Világos beszéd, kemény szavak, de Hegyi még rátesz egy lapáttal: „Szép dolog, hogy az EU békemissziót tart fenn Dél-Szudánban, de Európa szívében

sok millió ukrán és ukrajnai orosz ember sorsa iránt sem szabadna ennyire közömbösnek lennie. Nagyon fájdalmas leírni, de Erdoğan török elnök egymagában többet próbál tenni valamifajta rendezésért, mint a teljes uniós politikai vezetés.” A végkövetkeztetés is nehezen cáfolható: „Egyre sötétebb jövőbe sodródunk, és az Európai Unió vagy nem tudja, vagy nem akarja megállítani ezt a tragikus spirált.”

Többen talán nehezményezik ennek a két írásnak a párhuzamos ismertetését. A szerzőik valóban nem összemérhető jelentőségűek, együttes tárgyalásukat nem is ez, hanem egymást kiegészítő jellegük indokolja. Ferenc pápa megszólalása kiemelkedett a kérdést taglaló eszmefuttatások közül, mert egyrészt kiutat mutatott az igazságos béke alapfeltételeinek kimondásával, másrészt a keresztények számára szinte parancsolóan előírta a természetfeletti megközelítést, az imát. Itthon is, világszerte is egymást érik az ilyen kezdeményezések, hiszen ha emberi aggyal nincs megoldása egy problémának, jelen esetben ez pl. Hegyi Gyula cikkéből is kiderül, az ima a rendelkezésünkre álló eszköz, amihez persze hegyeket mozgató hitre van szükség. Szüntelenül imádkozni, és nem szabad belefáradni. „Csak az a kérdés, hogy amikor az Emberfia eljön, talál-e hitet a földön.” (Lk 18,8)

Harrach Péter

A BÉKE TÖBB, MINT A HÁBORÚ VÉGE

Az orosz–ukrán háború sok ezer fiatal áldozata azt érezhette, mint a világháború haldokló katonája: „Pedig jó lett volna még egy kicsit élni”. Az ő félbe szakadt életük súlyos érv a béke mellett. Nem kevésbé súlyos a háború eszkalációjának veszélye, ami még több áldozatot követelne. Minden háború borzalmas és elkerülendő.

Akkor mégis miért nevezzük hősnek például a törökök ellen harcoló Hunyadi Jánost? Vagy tiszteletre méltónak a honvédek jelmondatát: „A hazáért mindhalálig”? A válasz benne van a kérdésben: a hazáért vállalt áldozat tiszteletre méltó.

Így van ez az ukránok esetében is, a hazájukat védik.

Ez a háború azonban ennél összetettebb. Ha igaz, hogy az új világrend kialakulásának egyik epizódja, akkor nem csupán két rokonnép háborúja. Akkor súlyos hatalmi és gazdasági érdekek csapnak össze. Végül vagy az ukránok, vagy az oroszok nyernek, vagy egyik se. Közben emberek halnak, és családok szenvednek, Európa tovább gyengül, de a fegyverüzlet virágzik.

Nagy kérdés, hogy mi lesz a háború után. Hol lesz a helyünk, és mi lesz a szerepünk?

Egy percre sem vitás, hogy Európához tartozunk.

Nyilvánvaló, hogy a későbbi szerepünket is jelentősen befolyásolni fogja geopolitikai helyzetünk, nemzeti sajátosságaink, régió belüli kapcsolataink. Az együttműködésnek az a hálózata, amelyet különböző ügyekben más-más partnerrel építünk, szintén – nem elhanyagolható szempont a kormány rátermettsége és az uniós falkavezérek szándéka sem.

Egy biztos, az európai együttélés a jövőben sem lesz zökkenőmentes.

A nyugati társadalmakat megfertőzte egy önpusztító ideológia és dekadens életforma.

Ehhez járul a bevándorló tömegek okozta zavaros helyzet. Igaz, a történelemben mindig voltak váratlan fordulatok. Miért ne bízhatnánk abban, hogy feltámad a nyugati társadalmak életösztöne, és megcáfolja azokat, akik a civilizációk küzdelmében a nyugat veszét jósolják? Tény, hogy a kultúrák harcát nem fejlett haditechnikával lehet megnyerni, hanem a személyek és közösségek belső erejével. Ahogy Rómát naggyá a római jellem képviselői tették, és

a japán ipart a cégük iránt legendásan elkötelezett munkavállalók. Rómánál maradvá azt is látjuk, hogy a hanyatlás erkölcsi mélypontját követően hogyan erősödött meg és sugárzott ki egy közösségben az a szellem, ami naggyá és élhetővé tette Európát.

Ezeknek a közösségeknek a segítségével erősítette meg Szent István is a maga európai, keresztény és magyar államát. (Ma valami hasonlót javasol Rod Dreher *Szent Benedek válaszáján* című munkájában.)

Tudjuk, hogy a „béke” szóban sokkal több van, mint a háború vége. Húsvét idején érdemes ebbe belegondolnunk. Nézzék el egy kereszténydemokratának, hogy teológiai gondolatokkal kezd. Az ünnep lényege, a keresztény tanítás központi eleme Isten megbocsátó szeretete, ami meghozta a békét teremtő és teremtmény között, Jézus Krisztus áldozata által. Ennek tudata és megélése erősíti a keresztény ember belső békéjét.

Akinek a belsejében béke van, az képes a rajta kívül lévő békétlenséget csilapítani.

A béketeremtés szép emberi feladat.

A személyes kapcsolatok békéjén túl fontos kérdés a társadalmi béke is. Ez akkor születik meg, ha nincsenek elégedetlen csoportok és rétegek. Ha pontos meghatározást akarunk, legjobb, ha a skolasztikus filozófia definícióját használjuk. Eszerint a béke az „igazságosság alapján történő együttélés rendje”. Ebben a rövid mondatban a következő van: az igazságosság érvényesülése biztosítja, hogy a társadalom minden tagja megkapja, ami neki jár. Ezzel valósul meg a rendezett együttélés, amelyben a rend nem kikényszerített szabályozás, hanem az ember természetének megfelelő természettörvény által megjelölt életforma, szemben az alkalmi ötletek és rendezetlen vágyak diktálta megoldásokkal.

Surján László

KIÉ TESLA?

Amikor hajdanában egy cseh gyártmányú Tesla elektronmikroszkópot vásárolt a laboratóriumunk, meg voltam győződve, hogy Tesla cseh volt. Később, amikor ugyanezen a néven autók is megjelentek az utakon, már tudtam, hogy az Amerikában meghalt Nikola Tesla (1856–1943) horvátországi szerb volt.

Tesla egy ideig még Budapesten is dolgozott. Prágában járt egyetemre, de Grazban, Mariborban is tanult. A Monarchia alapú Közép-Európa értéke ő.

Neve nemrég azért került a hírekbe, mert a Szerb Nemzeti Bank tiltakozott az ellen, hogy a horvát euró érméken Tesla arcképe szerepeljen. A tiltakozás alighanem eredménytelen lesz. Tesla arcképe ugyanis eredetileg nem is szerepelt a hivatalos horvát javaslatok között, de közönségzavazat alapján kerül az érmére. Sokkal többen támogatták, mint a többi tervet, köztük a horvát idegenforgalom egyik zászlóshajóját: Dubrovnikot.

Indokolt ez az újabb szerb–horvát vita? Nehéz kérdés, próbáljunk a mélyére nézni.

Tiltakoznánk-e, ha Báthory István arcképe megjelenne egy lengyel pénzérmén? Vagy akár fordítva: tiltakoznak-e a lengyelek, hogy Magyarországon számos közterület és intézmény, például iskolák viselik az ő királyuk nevét? Költői a kérdés, de más relációban nem ennyire feszültségmentes a helyzet. Ha a román pénzekben jelenne meg Bethlen Gábor vagy Mátyás királyunk, aligha maradnának csöndben határon inneni és túli honfitársaink. Zavart okozna az is, ha magyar érmén tűnne fel Bél Mátyás, akit apja révén Matej Bel néven a szlovákok is joggal sorolnak a maguk értékei közé. Joggal ugyan, de tudni kell, hogy egy ilyenfajta vitát az érintett, azaz Matthias Belius nagyon kifogásolt volna, s nemcsak magyar édesanyja, hanem az ő saját hungarus tudata miatt is.

A „ki kié”- vagy a „ki sajátít ki kit”-viták könnyen megmérgezik a nemzetek közti kapcsolatokat, vagy talán fordítva: a két nemzet közti rendezetlen ügyek gerjesztik az ilyen vitákat. Nincs róla adatom, de azt képelem, hogy Tesla azért is kapott több szavazatot, mint a többi horvát jelkép, mert a Horvátországban élő szerbek (is) rá szavaztak. Számukra ez annak a jele, hogy az állam nem idegenként tekint rájuk, hanem mint az ország értékeire. A múltnak szóló

tiszteletadás a jelenre is kisugárzik. Lehet, hogy ez nem így van, de így kellene lennie. Feleljünk őszintén: ha mi Bél Mátyásról kilátót, közteret, intézményt nevezünk el, vajon az ő magyar gyökereit akarjuk sulykolni, vagy épp tisztelettel adózunk szlovák voltának? Kisajátítás vagy tiszteletadás? Falat vagy hidat építünk?

Szerbia az elmúlt három évtizedben élte át – és Koszovó kapcsán a mai napig is szenved – a maga Trianonját. Jugoszlávia szétesése iszonyú vérengzésekre vezetett a szinte fegyvertelen horvátok és az állig felfegyverzett szerbek között. A halottak sírján még ott a virág, nehéz dolog a szerb–horvát ellentét. Teslát, akiről úgy tartják, hogy egész életében büszke volt szerb származására és horvátországi születésére, lehetne a két nép összetartozása jelképének tekinteni. Ha ez így lenne, Belgrádban ünnepelni kellene Tesla megjelenését a horvát eurón.

Az ilyen viták régióink jellegzetességei. Nehéz lezárni őket, mert érzelmek vezérlik a gondolkodást. Most például érdeklődve várom, hogy a DNS-vizsgálatok mondjanak valami tényszerűt a Hunyadi család eredetéről. Tétélezzük fel, hogy a havasalföldi szál bebizonyosodik. Vajon a kolozsvári Mátyás-szobrot akkor is időről időre bemázolják majd a heves vérű magyarfalók? Vajon Kásler professzort megkövezik majd itthon a felhevült és legendavezérelt atyánkfiai? Mikor fogunk tudni megbékélni a tényekkel? Miért nem tartja szégyennek Szlovénia, hogy harminc éve alakult? Miért gondolkodik Szlovákia másképp? Miért vizionál olyan ezeréves múltat magának, amelyből kiradírozná a magyarokat? Ünnepelhetné fiatalságát, örülhetne állami létének. Hogy Szlovákia fiatal állam, ez tény. De az is igaz, hogy a szláv népek előbb voltak a Kárpát-medencében, mint a magyarok, és képesek voltak évszázadokon át együtt élni, ha kellett, együtt harcolni velünk. Egy király seregében, egy korona fényében.

A DNS-vizsgálat identitásunknak csak testi részére derít fényt. Az a döntő, amit az illető magáról mondott. Ha pedig nem volt hajlandó identitást választani, nekünk azt is tiszteletben kell tartani. Sőt, követnünk kell. Zrínyi a jó példa.

Fel sem merül semmilyen kisajátítási vita, ha a szóba jövő két nemzet között nincs feszültség, nincs megoldatlan probléma. Ebből fakad a tennivaló: nem elég az egyes emberek hovatarozását tisztázni, hanem a két nemzet vitáját kell rendezni. Akkor a többi magától megoldódik. Vannak ilyen viták? Sokan hivatkoznak arra, hogy a polgárok között nincs is, a feszültséget csak a politikusok gerjesztik. Ez azért durván torzítja a valóságot.

A Nézőpont Intézettel együttműködve a Charta XXI Egyesület 2016 óta évente vizsgálja, hogy mi magyarok miként vélekedünk szomszédainkról. A vizsgálat Ukrajnát kivéve valamennyi szomszédunkra kiterjedt. Három csoport alakult ki, ha azt tudakoltuk, hogy hány százalékban van „inkább jó” véleménye a magyaroknak az adott nemzetről. A kétharmados csoport Ausztria és Horvátország. Van két ország, amellyel kapcsolatban biztos többsége van a jó véleménynek: Szlovákia és Szlovénia. Kisebbségben vannak viszont a jó véleménnyel lévők, ha szerbekről vagy románokról beszélünk. Ötéves távlatban az adatok nem sokat változtak, bár Szerbiával kapcsolatban van némi elmozdulás 30 százalékról 40 százalékra, Románia viszont sajnos 34 és 38 százalék között áll. Ezek a lakossági vélemények nem a kormány szintű kapcsolatokat, hanem a belénk rögzült sztereotípiákat tükrözik.

Nagyon sokat kell tehát dolgozni azért, hogy ilyen kisajátítási viták fel se merüljenek. Hogy a szlovákok például úgy legyenek büszkék Balassi Bálintra, hogy nem vitatják el egy percig sem magyar voltát. Messze vagyunk ettől, de öröme ad okot, hogy Közép-Európa erre tart. Egyszer talán arra a kérdésre, hogy „Kié Tesla?”, jó lélekkel mondhatjuk: a miénk. És nem zavar, hogy mások ezt több joggal mondhatják, és ők sem sértésnek érzik, ha Teslát más is tiszteli.

Makkai Béla

A BALKÁN (H)ARCAI TEGNAP ÉS MA

A Balkán kifejezés az itt élő népek számára réteges tartalmakat hordoz, de nem pusztán földrajzi fogalom a magyarság számára sem. A múltunk egy szerves darabja. Ez a kapcsolat ugyan felettébb ellentmondásos, ám kölcsönhatásokban, tanulságokban bővelkedő.

De mit is értsünk Balkán alatt? A félszigetnek – amelyet két keskeny tenger-szoros, a Boszporusz és a Dardanellák választ el Ázsiától – csupán az északi határa vitatott. Természetföldrajzi értelemben a Száva és a Duna vonala, történetileg és kulturálisan pedig a nyugati kereszténység peremét jelentő déli Kárpátok határolja, ám manapság politikailag a Trieszt–Odessa vonaltól délre eső terület egésze „Balkánnak” számít. (Így lett hazánk is a NATO szövetség déli szárnyának alkotóeleme.) Horvát és román szomszédaink tagadják balkáni gyökereiket.

Balkáni jellegzetességek

Maga a szó törökül erdős hegyvidéket jelent, s e név nagyon is találó. A Duna és Marica termékeny völgyét nem számítva rossz eltartóképességű, tagolt táj nem kedvez a homogén nagy politikai képletek létrejöttének. Zord hegyormai, erdőrengetegei viszont mindig biztonságot adó „védműként” szolgáltak az itt élők, s különösen a gerillaharcmodorban járatossá váló ellenállók számára. Ugyanakkor a térbeli tagoltság (a sokféle nyelvjárás, a belterjes életmód) az itt lakó népek összefogásának is akadály volt.

Holott ez az a föld, ahol minden nemzetnek előkelő ősei s hajdan dicső nagy országa, birodalma volt: a görögök Nagy Sándort és Bizáncot emlegetik, a bolgárok a Bizáncot adóztató cárságukat, az albánok a pelaszokat és a geg törzsnév szóelemzésével a mondák kódébe vesző gigászokat. Míg a horvátok az illírek szállásterületét tekintik tengerparti és hegyeken túli korai királyságuk előképének, a szerbek Dušan cár Thesszalonikiig nyúló birodalmát, a bosnyákok Tvrtko horvát és szerb területeket is felölelő királyságát idézik meg előszeretettel. S ne feledkezzünk el a hunoktól eredtetett eleinkről se, hiszen Anjou nagy királyunk birodalmának partjait

„három tenger mosta” (noha az általa uralt Lengyelország még nem nyúlt a Balti-tenger partjáiig).

Ez az a föld, ahol a fegyver s a fegyverforgatás a túlélés záloga. A keresztény konvertitákból kinevelt janicsárnak a felemelkedés eszköze, amint a nagyvezírré lett albán Köprülük, s a szerb Sokolovićok életpályája mutatja. Ám itt erő (erőszak?) és hősiesség kéz a kézben járnak: ha a hellén „tolvaj” klephtészekre, a keresztény ráják féken tartására idetelepített cserkesz martalócokra, a szerb hajdukokra, magyar hajdúkra, a terror eszközétől sem visszariadó bolgár komitácsikra, az albán „csempész” kacsakokra, a horvát usztasákra, netán a román „karós” Vladra, azaz Drakulára s a vasgárdistákra gondolunk – dermesztő rémképek ötlenek eszünkbe. Ugyanakkor emelkedett lélekkel emlékezünk az albán hegyek oroszlánjára, Szkander bégre, s a térség népei által közösen megvívott rigómezei csatában I. Murád szultánt a Paradicsomba segítő szerb nemesre, Miloš Obilićre, a törökellenes küzdelemben életét áldozó „bolgár Petőfire”, Hriszto Botevre, a törökverő román vajdára, Ștefan cel Mare-ra, a Kőszeget (s általa Bécset) védelmező horvát Jurišić Miklósrá. Nem szólva Magyarország kormányzójáról (a délszlávok „Szibinyáni Jankjáról”), akinek diabolizált alakját a török szülők ma is rosszcsonot gyerekek ijesztgetésére használják, mondván: „Elvisz a Hunyadi!”

E példákban is kiviláglik, hogy a Balkán népeinek sorsát évszázadokon át a török elleni küzdelmek s az oszmán uralom határozták meg. S ez a félsziget peremén lévő Magyarországra is igaz. (Vegyük csak kézbe Ivo Andrić *Híd a Drinán* vagy Szilágyi István *Hollóidő* című remekeit!) Kézenfekvő tehát a megállapítás, hogy a térség népei e világverő birodalom akciórádiusában egyfajta sorsközösséget alkotnak. Ezek a történelmi alakzatok „természetesen” könyörtelen küzdelmek közepette formálódnak. Az 1300-as évek derekától nemcsak Bizánc és a Balkán népei, de már Nagy Lajos királyunk is harcban állt a törökkel havasföldi hűbértartóként. A hódító áradatot azonban sem az összefogás, sem a személyes hősiesség nem tudta feltartóztatni.

A közösen megélt balsors ugyanakkor a félsziget népeinek közeledését hozta, ám ez gyakran kényszerű egymásba torlódást, fokozott népkeveredést is jelentett – amit az Oszmán Birodalom a hadjárataival emelt „nagyüzemi” szintre: népek egész sorát gyűrte egyetlen alávetett, fejadót fizető rájakonglomerátummá. Boszniában és egyes bolgár vidékeken gazdasági és karrierelőnyök érdekében önkéntes, míg az albán önvédelmi harcok megtorlásaképpen erőszakos iszlamizáció zajlott. S akkor nem szóltunk a beolvadó hadifoglyok

tömegéről s a gyermekadó (*devsirme*) intézményéről. A hagyományaiból kivetkőztetett, janicsárnak vagy hivatalnoknak felnevelt keresztény gyermekekről. Lásd: a román helytartókká emelt görög fanarióták, a nagyvezérek egész sorát adó albánok és szerbek sorskanyarjait, de utalhatunk a kolozsvári magyar polihisztor, Ibrahim Müteferrika személyére is, aki az első török nyomda alapítója lett.

A túlélés ösztöne ugyanakkor megerősítette a különféle népek vérségi és hitbéli azonosságán nyugvó összetartozás-érzését és öntudatát is: ezért a „nyáj” az elbitangolt tagjait kivetette magából, mint a bolgárság a hitehagyott pomákokat, vagy a szerbség a bosnyák neofitákat; de a magyar hódoltságban is a halál fia volt a törökké lett keresztény...

A leigázott népek sorai ekként még szorosabbra zártak. A képletes román vagy görög családi tűzhely (*vatra*, illetve *zacchia*) a társadalmi együttműködés alapja, s még inkább az volt a szerb nagycsaládos létforma. A zadrugák (házközösségek) jóban-rosszban egymást óvó, építő rokonsága, az ott formálódó közösségi értékrend szilárd eleme, s legfőbb kötőanyaga lett a modern nemzeti együttműködésnek is. Igaz, e törvényszerű, önvédelmi célzatú befelé fordulásnak, összetartásnak a következménye – noha a fő ok a hódító-hódoltatott reláció – a világot két, egymással kibékíthetetlenül szemben álló részre tagoló világlátás: *mi és ők*.

Ezért lett a Balkán, legfőképp a Török (valamint az Orosz és Habsburg) Birodalom szorításának túléléspróbái miatt az a föld, ahol az idegen önmagában fenyegetés, mi több, a bajok forrása, maga a métely, s így a mindenkori bűnbak is egyben. Ez a tapasztalat rögzült a szerb nyelvben is, ahol az idegen *neprijatelj*, azaz „nem barát”, míg a magyarban az idegen semleges fogalom, mondhatni „felebarát” (miként azt Szent István intelmeiben is olvashatjuk). A görög felfogás a bajor, majd dán dinasztiában, később a NATO-ban és az Európai Unióban találta meg a történelmi kihívásokra adott téves válaszai, kudarcai fő okát és felelősét. Persze a görög tolmács-diplomatákra (*dragoman*) is selyemzsinór várt, ha az oszmán hadsereg kudarcot vallott a csatatekerekben. S a törökök a népiirtás ódiáját is vállalva üldözték a haszonlesőnek és árulónak bélyegzett örmény keresztény honfitársaikat. A románok ruszofóbiája Bessarábia 1812-es elrablásától számítható, de „következésként” zaklatták a vérszívónak tartott görög helytartók utódait és a „polgárpótlékként” befogadott zsidókat is. S a cigány rabszolgaság intézményét is csak a 19. század derekán számolták fel.

Boszniában – közönségesen szólva – közutalat övezte az egy szál bőrönddel érkező (l. *kuferaši*) és busás haszonnal távozó monarchiabeli hivatalnokokat, Szerbiában a „svábákat”, amely rosszalló elnevezés alatt nem csak németeket kell értenünk, hanem minden Nyugatról érkező eszme és viselkedési norma hordozóját.

Ezt az ellenérzést még fokozta a török gyengülésével erőre kapó nacionalista mozgalmak versengésében felhabzó indulat. Az 1860-as években szerb kezdeményezésre kimunkált törékeny Balkán-szövetséget az önérdekű nemzetépítési törekvések bomlasztják: a mind nagyobb terület megszerzésének igénye, megterhelve a homogenizációs készletének történelmi örökségével. Egy 19. századi skandináv utazó nemhiába hasonlította a Balkán népességét olyan liszthez, amelyből a szakács személyének függvényében többfajta „pékáru”, azaz újsütetű nemzeti azonosságtudat készíthető. A 19. századi „nemzetébresztők” (jelesül pópák és tanítók) által kölcsönösen űzött „kulturális” tudatformálás eredményét aztán a szabadcsapatok nyers „meggyőzési” módszerei s az 1912/13-as Balkán-háborúk területszerzései véglegesítették. Így lett a viszály almájának számítót (nyugati bolgár) Macedónia fele „szlavofon” görög Makedónia, a másik darabja pedig „Dél-Szerbia”. Ezzel szemben az eltérő társadalmi szabályzók szerint „működő” Magyar Királyság területére sodródott és telepített balkáni népcsoportok hosszú évszázadokon át – a kisebb-nagyobb súrlódások ellenére – mind megőrizhették vallási, nyelvi, kulturális arculatukat.

Terhes történelmi örökség

Vizsgálódásunk látószögét szűkítve vessük hát tekintetünket a magyar–szerb együttélés terezenumára, a Magyar Királyság bácskai, bánági és Szerém vármegyei térségére, amely az Árpád-korban az ország leggazdagabb és legnépesebb, egyben legtitiztábban magyarul lakta területe volt. Arra a vidékre, amely a hódítók betöréseivel elharapózó létbizonytalanság, a mindennaposá váló életveszély miatt fokozatosan elnéptelenedett, s amely így mindinkább a délszláv földönfutók menekülési célterületévé vált.

Azt azonban tényszerűen meg kell állapítanunk, hogy a magyar és a szerb nép kapcsolata kezdettől igen ellentmondásos: II. (Vak) Béla szerb felesége, Helena tetterős uralkodása, a magyar lovagok részvételével zajló rigómezei csata, a Zsigmond királyunk oldalán vívott közös harcok, a szerb naszádosok-

nak a török hajózár feltörésében, így a nándorfehérvári diadalban játszott szerepe a kölcsönösen előnyös együttműködés példái. A forgandó hadiszerecsé és a nagyhatalmak szándékaitól is befolyásolt érdekek függvényében azonban a fegyverbarátság gyakran ellenségeskedésbe csapott át. Hunyadi 1448-as balkáni hadjáratának kudarcát (a második rigómezei csatavesztést) részben az okozta, hogy a szövetséges albán Kasztrióta György seregét Đurađ Branković szerb despota feltartóztatta (és magát Hunyadit is elfogatta). S amikor Mátyás király Bécestől és Boroszlótól (Wrocław) Jajcáig és Bihaćig terjedő birodalma az 1526-os mohácsi csatavesztés után frontországgyá lett, és három részre szakadt, a két nemzet viszonya még terheltebbé vált.

Szapolyai János (és szerb híve, Petrovics Péter temesi bán is) a ritkuló lakosság pótlására s a honvédelem erősítésére nagyobb számban telepített szerbeket a Délvidékre. Černi Jovan is ebből a körből emelkedett katonai vezetővé, ám beilleszkedésük nehézségéről tanúskodik, hogy a „fekete cárnak” is nevezett előljáró a törököt idéző kíméletlenséggel prédálta a magyar, román és szász falvakat, miután a Habsburgok oldalára állva – éppen Szabadka központtal – egy időre függetlenítette magát János királytól.

Nem csoda, hogy a szüntelen hadjáratok közepette a délszláv „menekült” kifejezés, a *prebeg* a magyarban pribék alakban, baljós tartalommal telítődve honosodott meg. Már amiatt is, mivel nem csak a magyar végvárrendszerben, de a török szolgálatában is szép számmal alkalmaztak felderítő és „önfenntartó” portyázó szerbeket. Így a magyar után (l. a budai pasák magyar nyelvű levelezését) hamarosan a szerb lett a kor térségi közvetítő nyelve.

A balkáni népcsoportok beáramlása 1690-ben vált tömegessé, amikor Habsburg I. Lipót császár és magyar király a török bosszúja elől 40 ezer – hadjáratokban érintett – családot, mintegy 200 ezer embert menekített az ipeki pátriárka vezetésével az ország déli megyéibe (*Seoba*). Az „ideiglenesnek” szánt tartózkodás azonban véglegessé vált, miután a bécsi udvar a határőrizet szigorítása, s részben a rebellisnek tartott magyarok féken tartása érdekében számos kiváltsággal (saját egyházi, később nemzeti gyűlés, adómentesség, ingyen só, faizási jog, a határőrvidéken az altisztek szabad megválasztása stb.) ruházta fel a jövevényeket. (A dinasztia a magyarok visszatelepülését viszont a „hadizsákmányának” tekintett Bácskába, Bánságba hatvan esztendőre megtiltotta, miközben katolikus németek tömegeit telepítették mintaszerűen megtervezett és felszerelt falvakba). A fegyverforgatáshoz szokott szerbek így nem csak a Rákóczi-felkeléssel, de az 1848/49-es szabadságharcunkkal is szembe kerültek, noha a Bat-

thyány-kormány az áprilisi törvényekben azonos jogokat biztosított a haza minden polgára számára. Stevan Knicanin szerbiai önkénteseinek beavatkozása így polgárháborús viszonyokat teremtett a Délvidéken (l. Zenta és Tiszaföldvár). Az önkényuralom éveiben (1849 és 1860 között) a bécsi udvar mindezek jutalmaként afféle új koronatarományként, német katonai igazgatással megszervezte az úgynevezett Szerb Vajdaság és Temesi Bánságot, amelyben a román–német többség mellett 330 ezer szerb és negyedmilliónyi magyar lakott.

Mint a számokból is látszik, a tárgyalt térségben az évszázadok alatt spontán, illetve tervszerű népességcsere zajlott le. A szerbség esetében ez nem csak számbeli, de anyagi, kulturális gyarapodást is jelentett. Nem utolsósorban a befogadó hazának is köszönhető, hogy 1794-ben Szentendrén indult el az első szerb tanítóképző (évtizedekkel később Kragujevacon a második), s 1826-ban Pesten alakult meg a kulturális bázisintézmény, a Matica Srpska. Ekkoriban gyakran megfordult hazánkban a szerb hősregék összegyűjtője, a Srbi svi i svuda romantikus jelszót megfogalmazó Vuk St. Karadžić. (Műveit a cirill betűs munkákat is gondozó pesti Egyetemi Nyomda azért nem adta ki, mert a szerb irodalmi nyelv megteremtőjének törekvéseit veszélyesnek tartó karlócai pátriárka, Stevan Stratimirović ezt megakadályozta.) Míg Vitkovics Mihály a magyar irodalmi élet áramába kapcsolódott be, Thököly-Popovics Száva Pesten megalapította a szerb ifjak továbbtanulását biztosító Tökölyanumot. Az intézményesülés újabb állomása a „szerb Athénben”, Újvidéken a szerb gimnázium megalakítása. A Tarcal hegység lankáin (ma Fruška Gora) pedig szilárdan állt a dúsgazdag Karlócai Érsekség épületegyüttese. A szerb ifúságot az Omladina egyesület, a politikai közvéleményt a *Zastava* című lap szervezte. A két szerb politikai tömörülés egyikét, a Szerb Nemzeti Liberális Pártot az újvidéki polgármester, Svetozar Miletić és Mihailo Polit-Desančić vezette, míg a radikálisokat Miletić veje, Jaša Tomić. Az autonóm Horvátországban további két szerb párt (az Önálló Párt és a Haladó Párt) működött, ugyancsak parlamenti képvisellel. Alakultak persze Bosznia 1908-as bekebelezése után illegális csoportok is a délszláv egyesítés programjával, mint a Narodna Odbrana vagy az Ujedinjenje ili smrt (Egyesülés vagy halál), ismertebb nevén a Fekete Kéz nevű szervezet, amely utóbbi Ferenc Ferdinánd trónörökös meggyilkolásával az utolsó szöveget ütötte a Monarchia koporsójába...

A Szent István-i Magyar Királyság feldarabolása 1918-ban a (győztes!) „népek önrendelkezése” s még inkább a nagyhatalmi reváns jegyében történt meg. Így Trianon nekünk – sokkoló tragédia. A délszláv népek számára vi-

szont – úgy tűnt – a rég várt révbé érkezés. A Magyar Királyságtól elcsatolt 42 500 négyzetkilométernyi területen élő, eltérő mentalitású odaátinak (*prečani*) nevezett szláv testvérek integrációja azonban nem várt nehézségekbe ütközött, míg az elcsatolt 520 ezer magyar (s a 480 ezer albán is délen) jogfosztott állapotba került (kiutasítás, vagyonekrobzás, túladóztatás, névelemzés és iskola bezárások, dobrovoljacok betelepítése stb). Ellentétben a németekkel, még a tiszavirág életű Magyar Párt is csak a szerb Radikális Párt révén jutott egyetlen parlamenti mandátumhoz.

A horvát ellenzék vezérkarának a skupštinában történt meggyilkolása (1928), s megtorlásoképpen a Sándor király ellen 1934-ben uszítások által megszervezett végzetes merénylet epizódjai után a horvát és a szerb politikai elit egy utolsó kísérletet tett a megbékülésre. Az 1939-ben megkötött Nagodba a horvátoknak a magyarok alatt nyolc évszázadon át élvezett autonómiáját állította vissza egy Boszniával megnövelt területen. Az 1941-es német és olasz támadás azonban Jugoszlávia felbomlását eredményezte. Ezt követően (!) Magyarország visszafoglalta elcsatolt területeit, kivéve a Bánátot, mely német megszállás alá került. A támadókkal szembeni harcok közepette az uszítások, csetnikek és kommunista partizánok között véres polgárháború vette kezdetét. A jaszenováci horvát haláltábor a bleiburgi horvát menekült tömeg kivégzésével, Nagy-Albánia kikiáltását és a Bácska visszavételét statáriális, tervszerű etnikai tisztogatásokkal torolta meg 1944/45 telén a győztes partizán sereg. Az ez utóbbi indokául felhozott 1942-es partizán- és zsidóellenes razzia, a „hideg napok” történetéből tán kevésbé ismert, hogy a magyar katonai ügyesség azonnali fegyelmi vizsgálatot rendelt el, az érintett családoknak kárpótlást fizettek, míg az árván maradt gyerekeket magyar családok örökbe fogadták; a nyilvános bocsánatkérést Kovács András azonos című drámai filmje dokumentálja. A három évvel későbbi, mintegy tízszeresre becsült magyar civil áldozatról (lásd Gion Nándor regényét – *Ez a nap a miénk*) azonban csak 1990 után lehetett szót ejteni, s megemlékezéseket, kegyeleti szertartásokat tartani, amelyeket sajnálatos emlékműrongálások követtek. Napjaink örvendetes fejleménye ugyanakkor, hogy az események körülményeit egy szerb–magyar tényfeltáró akadémiai bizottság vizsgálja.

A '40-es éveknél maradvány Magyarország szovjet katonai megszállás alatt állt, Tito önfelszabadító Jugoszláviája viszont a maga útját járta. Így tehát a kétpólusú világban jelentős zsarolópotenciálját az el nem kötelezett státus, egy demokratikusabb öngazgatási rendszer, a jelentős gazdasági növekedés

és a javuló életszínvonal viszonyaira tudta váltani. Az első délszláv egység felbomlását okozó szerb hatalmi túlsúlyt a „Gyenge Szerbia – erős Jugoszlávia” jelmondat jegyében próbálták kezelni, ám sikertelenül. Az olajválság kitörése utáni évben, 1974-ben elfogadott alkotmány nemzetiségi alapon csupán Szerbiát föderalizálta, Horvátországot, Bosznia-Hercegovinát és Macedóniát azonban nem. E megkülönböztetés ellenében emelte fel szavát Dobrica Ćosić akadémikus Tito halálát követően. A szerbség kulturális és etnikai genocidiumáról szóló 1986-os emlékirata azonban kiszabadította palackjából a regionális nacionalizmusok szellemét. 1991-ben kitört a polgárháború – kölcsönös etnikai tisztogatások, könny, halál és nyomor, Európa közönyétől kísérve...

A széthullás záróakkordja az 1999-es koszovói válság volt, amelyet az ENSZ Biztonsági Tanácsa engedélye nélküli NATO-bombázás zárt le. Amiként az amerikai csodafegyver, a láthatatlan „Lopakodó” egyikének égi pályafutását az al-dunai székely, Dani Zoltán ezredes rakétája... De nem csak ő segített. Még ha hazánk ki is vette a részét – más szomszéd államokhoz hasonlóan – a fegyverüzletből, éveken át szabad légtérhasználatot, telefon- és internetkapcsolatot biztosított Szerbiának, és az embargó alatt álló olaj szállításával építette a szomszédsági kapcsolatokat, valamint sport- és kulturális események lebonyolításával, illetve sokezernyi menekült befogadásával.

A háborút lezáró daytoni és rambouillet-i egyezményt, s Koszovó 2008-as elszakadását méltán nevezhetjük a „szerb Trianonnak”. A szorosabb együttműködésnek tehát immár egy közös társadalomlélektani alapja is van. Különösen, ha figyelembe vesszük szakrális világunk összefonódásait, hiszen immár nemcsak Szent László leánya, Piroska (görög nevén Eiréne), de 2000 óta államalapító királyunk, Szent István is az ortodox egyház szentjei közé fogadtatott.

Ebből a diszpozícióból talán új megvilágításba kerülnek a régi sérelmek. Ahogy Ilija Garašanin szerb belügyminiszter írta 1844-es *Načertanije* című munkájában: a szomszédokkal mindig jóban kell lenni, mert létezésünk állandó szereplői, akikre a bajban leginkább számíthatunk. Miként a Kossuth-emigráció befogadása, a 2005-ös bánáti nagy árvíz vagy az illegális migrációs hullám 2015-ös rohama idején. S a Thesszaloniki–Belgrád–Budapest gyorsvasút munkálatai közepette összekapcsolódott a két szomszéd ország gázvezetékrendszere is. Éppen e háborús időkben, amikor soha nem látott energiaválság is fenyegeti a világot.

Az összekapcsolódásnak nemcsak a gazdasági és politikai lehetőségei adóttak, de szellemi, életvezetési szempontból is kölcsönösen adhatunk egymás-

nak. Az egyéni kezdeményezések és a társadalmi reformok területén mi lehetnénk az útvezetők, a zadrugás hagyományokból építkező szerb közösségektől pedig megtanulhatjuk a fényes csapatsportsikerek titkát, hogy csak a legkézenfekvőbbeket említsem. De általános értelemben az „élni és élni hagyni” – szerb szomszédainknál jól bejáratott – patriarchális életgyakorlata is sokat használna az individualista, politikailag széttagolt magyarság összetartásának. S az elkoptatott jelszavak ellenére az átjárást e két világlátás között a nemzeti kisebbségeink biztosítják, kettős hely-, nyelv- és mentalitáismeretükkel, ami számukra megmaradásuk legfőbb biztosítéka is egyben.

Ám, ha – zárásképpen – helyzetünket ismét a szélesebb balkáni horizonton vizsgáljuk, belátható, hogy nem csak nemzettörédekeink létezése immár a tét. A távoli földrészek határainkat ostromló tömegeitől felbolydult Balkánon ma is tapintható a három kultúrkör törésvonala. Az Alija Izetbegović által annak idején megálmodott pániszlám jövőkép a bosnyákokra, a bulgáriai pomákokra, a macedóniai albánokra s Törökország és a két albán állam lakóira gyakorol hatást. Oroszország, Szerbia és Görögország, valamint Montenegró és Bulgária alkotja az ortodox tengelyt, s harmadikként vegyük a hitehagyott, önmagával meghasonlott „atlanti” világot. E három erőcsoport szembenállása, vetélkedése semmi jót nem ígér a szuperhatalmak mostani erőpróbái idején. Az unió előszobájában várakoztatott Nyugat-Balkán így könnyen válhat újólaga a kontinens „puskaporos hordójává”.

Ám ha e térség népei okulnak közös, hányatott történelmükből, s hosszú távú, párhuzamos érdekeiktől vezetve elsajátítják a túlélés új receptjét – a szoros gazdasági, kulturális együttműködést –, tán dacolni tudnak a globális világhatalmi szándékokkal, amelyek nyersanyag- és munkaerőforrássá és a tömegáruk öntudatlan fogyasztóivá akarják züllesztetni e nagy múltú, gazdag hagyományokkal és színes kulturális értékekkel bíró nemzeteket.

Az együttműködés előfeltétele a megismerés, s a kölcsönös tisztelet alapján az érdekek és értékek harmonizálása. S ebben jut kitüntetett szerep nemzeti kisebbségeinknek, amelyek a mindenkori kapcsolatok javításának önzetlen munkásai. De ha erről az útról letérünk, akkor nemcsak a határ másik oldalán élő testvéreink, de a Balkán és „Köztes-Európa” minden „kis” népe végveszélybe kerül.

Megnyugtató ugyanakkor, hogy a két szomszéd nép jelenlegi kiváló kapcsolatainak ennek az újszerű összefüggésnek a józan belátásáról tanúskodnak.

Kovács Erik

MEGHALT A KIRÁLYNŐ, ÉLJEN A KIRÁLYSÁG!

Úgy látszik, az idei év az ukrajnai háború eszkalációja és az energiaválság mellett a brit monarchiáról is szól. A monarchiáról, amely II. Erzsébet halála után is köszöni, jól van. A királyság intézménye az uralkodóváltástól függetlenül változatlan népszerűségnek örvend a szigetországban.

A királynő halála és temetése, valamint fia, Károly királyi minőségben történő színrelépése nyomán világszerte milliók – elemzők, újságírók, bloggerek és kommentelők – érezték alkalmi kötelességüknek a brit monarchiáról és általában a királyságról alkotott véleményük közzétételét. Nem volt ez másképp Magyarországon sem, ahol joggal számíthattunk arra, hogy a különféle álláspontok híven leképezik a végletekig megosztott hazai társadalom fő törésvonalait, így a konzervatív jobboldaliak majd védik, a balliberálisok pedig elavultnak bélyegzik vagy éppen gyalázzák a monarchia intézményét. Nem így történt: bár a jobboldali portálokon számottevően magasabb volt a brit koronával szimpatizáló, illetve kondoleáló megnyilvánulások aránya, mint a liberális honlapok kommentszekcióiban, a monarchiával szemben kritikus, elítélő, sőt adott esetben kegyeletstörtő beírások mindkét oldalon megjelentek.

A brit monarchia intézményével szembeni negatív megnyilvánulások – amelyek többnyire a pénzszorást, az avított jelleget vagy (nevetséges módon) a gyarmatosítást olvasták II. Erzsébet fejére – lényegében a kommunista fejtágítók és a proletár irigységkultúra közhelyeit egyesítették, ráadásul még a háttérhatalmi vezető szerep vádpontja is megjelent. (De legalább végre tudjuk, hogyan álcázza magát a háttérhatalom: az erkélyről integet a népnek.) Nemzeti, jobboldali, értékonzervatív magyar szempontból a brit királyi családról azonban kizárólag a tisztelet hangján szabad és érdemes beszélni, több okból is.

1. Kezdjük a történelmi kapcsolatokkal: a „minden angol uralkodó ősanyjaként” tisztelt Skóciai Szent Margit nem volt más, mint a mi Szent Istvánunk unokája, más források szerint unokahúga. Az is jól ismert tény, hogy II. Erzsébet ükanyjának, Rhédey Klaudia erdélyi grófnőnek köszönhetően a királynő származási hátterét illetően az angol és az európai királyi felmenők után a magyar vérvonal volt a legdominánsabb.

2. III. Károly – még walesi hercegeként – távoli rokona, Kálnoky Tibor gróf társaságában rendszeresen ellátogatott Erdélybe, konkrétan Miklósvárra, a székelyföldi Zalánpatakon pedig vett is egy házat. Óriási szerencséje a magyarságnak, hogy az új brit uralkodó nemcsak ismeri az erdélyi magyar valóságot, hanem kifejezetten kedveli a tájat, és személyes kapcsolatokat is ápol az ott élőkkel. Kimondottan hasznos lenne, ha a hazai hírportálok (különösen a jobboldaliak) a jelenleginél is jóval nagyobb teret szentelnének e kapcsolat bemutatásának.
3. Egy olyan közösség tagjainak a részéről, mint a magyar jobboldali tábor, ahol a Szent Korona megkülönböztetett tiszteletet élvez, nincs helye a monarchiát értelmetlen, fölösleges intézménynek láttató megnyilvánulásoknak. Már csak azért sem, mert nekünk, akik jól látjuk a nemzeti önazonosság elvesztésének, a lopakodó Egyesült Európának a veszélyeit, látnunk kell azt is, hogy a monarchia a brit és angol nemzeti identitás legfőbb tartóoszlopa, amelynek kidöntése pontosan olyan meghasonlást eredményezne ennek a nagy kultúrnemzetnek a részéről, mint amilyentől Magyarországot is folyamatosan féltjük. Ami pedig a királyságot mint államformát illeti: egy olyan országban, mint a miénk – amelyet történelme során sokkal több kudarc és szenvedés ért a (nép)köztársaságok néhány évtizede, mint a királyság ezer éve alatt – illik minimum árnyaltan közelíteni ehhez a kérdéshez.

Tóta W. Árpád ellenzéki publicista a brit monarchiát úgy jellemezte, mint „egy sajnálatos fekélyt a Nyugat testén”. Aki elmerült már valaha a romkocsmák akolmelegében, és belehallgathatott a törzsvendégek eszmecsereibe, az jól ismeri ezt a hangot. Ezért nem is a szerző személye az érdekes. Baj akkor van, ha a jobboldali nyilvánosságot is elárasztják a hasonlóan gondolkodó anonymusok.

A virágzó brit–magyar viszony ugyanis nemcsak a fentebb leírt szempontok, hanem az ott élő százezer magyar, valamint önmagában a nagyhatalmi kapcsolat miatt is stratégiai érdekünk. A brit királyi család szerepe pedig – függetlenül attól, hogy politikaformáló szerepük alkotmányosan milyen mértékű – e tekintetben (is) megkerülhetetlen.

II. KORSZELLEM

TEREMTÉSVÉDELEM

Surján László

ÉBRESZTŐ

Az angol nyelv uralmának egyik folyamányaként általánossá vált az angol szakkifejezések fordítás nélküli átvétele a más nyelvű írásokban, sőt a közbeszédben is. Mintha egyfajta provincializmus lenne a nemzetközileg elterjedt szavak lefordítása.

Ezáltal az angol anyanyelvűek a többieknél előnyösebb helyzetbe kerültek: a szakkifejezések mögött nekik felsejlik egy a jelenség lényegéhez kötődő tartalom, amit a többiek nem feltétlenül éreznek meg. Egy régen átvett szó példája mutatja, mire gondolok: sztrájk. Hiába tudom, hogy ez eredetileg angolul ütést jelent, a szóról nekem csak a munkabeszüntetés jut eszembe.

Így robbant be nemrégiben a woke. Tudjuk, hogy a wake, ébred szóval kapcsolatos, de persze más jelentéstartalmat kapott. Melléknévként használva a Merriam–Webster szerint arról mondjuk, hogy woke, aki (különösen a faji és társadalmi igazságosság terén) fontos tények és kérdések tudatában van, és azokat aktívan figyelemmel kíséri. A Wikipédia tömörebben fogalmaz: a faji előítéletekre és a hátrányos megkülönböztetésre való figyelmet emeli ki.

Noha korábban is használták, a szó karrierje 2010-ben kezdődött. Nehéz manapság úgy bolyongani az interneten, hogy hamarosan ne kerülne elő valami „woke” téma. Annyi izmust átéltünk már, most a woke-izmus napjait éljük. Veszprémy László Bernát számára adott interjújában Andreas Kinninging a következőképp fogalmazott:

„A woke-izmus egyfajta közös nevező azoknak az embereknek, akik azt hiszik, hogy a nyugati társadalom a velejéig romlott... mert nem eléggé egalitá-

rius. Az egalitarizmus mostanában szélesebb és radikálisabb definíciót kapott. A kommunizmusban az egalitarizmus minden ember társadalmi, gazdasági egyenlőségére utalt. Most már nemcsak erre vonatkozik, hanem a fekete-fehér egyenlőségére, a férfi és a nő egyenjogúságára, a homoszexuálisok és a heteroszexuálisok közötti egyenlőségre és így tovább. Így lesz szitokszó a szexizmus, a homofóbia, az idegengyűlölet, a transzfóbia, a bináris gondolkodás. Minden alkalommal ugyanaz a vád, nevezetesen, hogy az embereket nem kezelik egyenlően. A woke-izmus tehát valami új, de egyben régi is. Radikálisabb, mint a kommunizmus. Ezek az emberek azt hiszik, hogy a társadalom mélyen rothadt, mert mindenhol nagy az egyenlőtlenség, és ezt az államnak kell korrigálnia. Vagyis ez azt jelenti, hogy a kormánynak mindent ellenőriznie kell.”

Hogy a nyugati társadalom nagy bajban van, azt sokan annak tulajdonítjuk, hogy elvesztette hagyományait, keresztény gyökereit, nyíltabban fogalmazva Istenét. Kinnening véleményét sokan osztják: a woke-izmus a kommunizmus egyik válfaja. Eredetileg a kommunizmus, szavakban legalább, vagyoni egyenlőségre törekedett. (A gyakorlatban azért mindig voltak „egyenlőbbek az egyenlők között”). Az új irány minden egyenlőtlenséget kárhoztat, ennek igazságtalanságára akarja ráébreszteni az embereket. A woke-izmus hívei tehát az igazságosság bajnokainak tekintik magukat, és erre büszkék. Nem veszik észre, hogy nem minden különbözőség egyenlőtlenség. Férfi és nő nem attól egyenlő, hogy egyforma lenne, hanem attól, hogy azonos jogaik, lehetőségeik és megbecsültségük van. Minthogy a különbözőségek adottak, azokat erővel, az államhatalom erejével kell egyformává tenni, a woke-izmus tehát a kommunizmushoz hasonlóan megfosztja az embert a szabadságától. Ellentmondások sora jellemzi: a másság elfogadását követeli, de nem tűri a másképp gondolkodást. Toleranciát hirdet, de még azt is megtiltja, hogy bizonyos szavakat használjunk. Régen a május elsejei felvonulás volt kötelező, most a büszkeség menete veszi át a szerepet.

Kinnening felfogásában tehát a woke a kommunizmus rokona, neomarxista irány.

Érdekes és nem megalapozatlan azonban Schiffer András megközelítése, aki éppenséggel woke-kapitalizmusról beszél. Idrissa Gueye esetére hivatkozva rámutat, hogy a woke-kapitalizmusban valójában a „fekete élet” is csak addig számítanak, amíg felhasználhatók ágyútölteléknek az identitásháborúban. (Idrissa Gueye szenegáli, mohamedán vallású labdarúgó, aki a franciaországi

PSG játékosa. Nem volt hajlandó szívárványos dresszben játszani, inkább nem vett részt azon a mérkőzésen, ahol ezt előírták. Lelkiismeretére hivatkozott, és arra, hogy hazájában a homoszexualitás bűncselekmény. Hatalmas vihar tört ki a fellépése miatt.) Idrissa Gueye „fekete élete” tehát nem számít, mutat rá Schiffer, ahogy azoké a fehéreké sem, akiknek autonóm meggyőződésük, hagyományaik vannak hagyományvesztett világunkban.

Ez persze csak a woke-izmus diktatórikus jellegét domborítja ki, ettől még tarthatjuk a kommunizmus új formájának. Schiffer azonban arra is keresi a választ, hogy kinek a javát szolgálja az egész örület.

„Egyetlen dolog számít: a globális profitmaximizáció, és ebben minden hagyományokon nyugvó kultúra, minden szerves társadalmi szövődék éppúgy elhárítandó akadály, ahogyan a klasszikus liberalizmus vívmányai, a vélemény- és lelkiismereti szabadság. A woke-kapitalizmusban persze visszaköszön a kulturális imperializmus, a globális Észak pontosan ugyanazon gögje, amivel annak idején Afrikát is leigázta.”

Kommunizmus vagy kapitalizmus tehát a woke? Visszakérdezhetünk: nem mindegy? Mindkettőnek van rossz értelemben vett globális jellege, és mindkettő számára elpusztítandó akadály a kultúránk, a hitünk, a szabad véleményünk és a lelkiismeretünk. Hozzáteszem: közép-európaiságunk. Meg kell szervezni az értékmentést, az ellenállást, mert mára az örület odáig jutott, hogy a férfiak pubertás utáni sterilizálását propagálja, filmeket készít, hogy az anyaságot mint elviselhetetlen terhet mutassa be, azaz megindították az emberiség, de legalábbis a nyugati világ önfelszámolását.

Woke, mondom tehát, azaz ébresztő, de mondhatjuk azt is: riadó.

Harrach Péter

A TEREMTÉSVÉDELEM RADIKALIZMUSA

Sok hang szól ma veszélyeztetett környezetünk védelmében. Közöttük egyre erőteljesebb az egyházak teremtésvédelemről szóló szava, aminek sok közös vonása van a többivel, hiszen a probléma közös. Van azonban két lényeges különbség is.

Egyrészt a címben szereplő radikalizmus. Mivel elvi, vallási megközelítésről van szó, itt nem sok tér marad a megalkuvásra készítő – közjótól független – gazdasági, politikai kényszereknek. Másrészt a teremtésvédelem nemcsak a környezetről, hanem a teljes teremtett világról, tehát az emberről is szól.

Annak teljes valójáról, beleértve az egyéni és társadalmi életét szabályozó törvényszerűségeket is.

Végül is mi a teremtésvédelem, és mi nem? Nem az aktuális problémára adott alkalmi válasz, hanem az egész teremtett világ iránti mélyes tisztelet és az ebből fakadó felelős magatartás, vagyis a keresztény életforma fontos eleme. Az ember tehát nemcsak része a teremtett világnak, de abban sajátos szerepe van, vagyis felelős gazdája is annak. Erre alkalmassá személy mivolta teszi, amivel a földi világban egyedül rendelkezik. Méltósága egyetemes, személyisége egyedi és pótolhatatlan.

Értelme, szabadsága, önreflexióra való képessége a többi élőlény fölé emeli. A felelős gazda szerepet a „műveljed és őrizzed” parancsa adja, ami persze egyúttal ajándékba kapott lehetőség is. Lehetőség arra, hogy alkotóképességével élve gazdagítsa ezt a világot, de úgy, hogy közben megőrizze annak szépségét és épségét. A teremtésvédelem tehát nem felirat a természetvédelem, környezetvédelem, fenntartható fejlődés vagy klímavédelem köntösén, hanem átfogó szemlélet, egy életforma része, ami most különös figyelmet kapott. Keresendő pedig az egyházak megnyilatkozásaiban. Most arra van lehetőségünk, hogy ebből a gazdag anyagból a fontosabbakat kiemeljük.

VI. Pál pápa már 1972-ben üzenetet küldött az ENSZ stockholmi környezetvédelmi konferenciájára, amelyben megfogalmazott egy keresztény alapítást: „A teremtés mindenkié, az ember feladata pedig annak gazdagítása.” Három évvel később a Református Egyházak Világszövetsége nairobi nagygyűlésén a globális környezeti hanyatlás és a tömeges éhezés együttes kezeléséről nyilatkozott.

II. János Pál pápa fellépésével nagy hangsúlyt kapott a hivatalos egyházi megnyilatkozásokban a teremtés védelme. *Redemptor hominis* kezdetű enciklikájában megfogalmazza a teremtésvédelemről szóló keresztény tanítás lényegét: „A Teremtő úgy akarta, hogy az ember közösségekben éljen a természettel, mint értelmes és nemes ura, mint őrzője és nem mint garázda birtokosa.” *Laborem exercens* kezdetű enciklikájában pedig egy új gazdasági rend kialakításának szükségéről szól. 1986-ban, Assisi Szent Ferenc születésének 800. évfordulóján, Gubbio-ban a világvallások képviselői már felvetik a fejlődés fogalmának átértelmezését. A pápa a *Sollicitudo rei socialis*-ban kimondja: „Az igazi fejlődés erkölcsi természetű. A fogyasztói társadalom pocskol, és termeli a hulladékot. A fejlődés legfőbb akadálya a profitéhség és a hatalomvágy.” Ezzel szembeszáll a „haladás” mítoszával.

Bartolomaiosz konstantinápolyi pátriárka nevéhez fűződik a vallások és a tudomány 150 képviselőjének találkozásából született, „patmoszi javaslatok” néven ismert dokumentum. Ezt követte az ún. Velencei Nyilatkozat, ami a két nagy egyházi méltóság, II. János Pál pápa és Bartolomaiosz közös megnyilatkozása a környezeti etikáról. Ebben kimondják: „A teremtés tisztelete az emberi élet és méltóság tiszteletéből fakad.” Az életformánk megváltoztatását javasolják. Tegyük hozzá, ez a probléma kezelésének, vagyis a környezeti katasztrófa megelőzésének kulcskérdése.

A legjelentősebb hazai egyházi megnyilatkozás a teremtésvédelem kérdésében a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2008-ban született, *Felelősségünk a teremtett világért* című körlevele. Ez kimondja, hogy a környezeti válság okozója az emberi tevékenység. Szól a biodiverzitásról – ami valóban a teremtésvédelem egyik hangsúlyos kérdése –, a víz és a levegő tisztaságáról, az éghajlat változásáról, az erőforrásokkal való gazdálkodásról, és nagy hangsúllyal a javak igazságtalan elosztásáról. Különbséget tesz az emberközpontú és az utilitarista gazdaság között. Az előbbi a közjót szolgálja, az utóbbi az önző haszonelvűséget képviseli.

A legátfogóbb és leggyakorlatiasabb egyházi megnyilatkozás kétségtelenül a 2015-ben született *Laudato si'* kezdetű enciklika, amely hosszasan elemzi a „selejtezés kultúráját”, beszél a világméretű egyenlőtlenségekről, újból megfogalmazza a teremtésvédelem egyetemes jellegét, szemben a leszűkített ököcentrikus gondolkodás egyoldalúságával. „Az igazi ökológiai megközelítés mindig szociális megközelítéssé is válik.” Többször hangsúlyozza, hogy a teremtésben minden összefügg mindennel. A környezeti ökológián kívül megemlíti a gazdasági és szociális ökológiát is.

A Ferenc pápáról kialakult egyoldalú képpel szemben olvashatunk kulturális ökológiáról is, amelyen a hagyományos helyi kultúrák megőrzését és ápolását érti. „Egy kultúra eltűnése is lehet legalább olyan súlyos vagy még súlyosabb, mint egy állat- vagy növényfaj kipusztulása.” A mindennapi élet ökológiája pedig a nagyvárosok élhetőségéről szól. Beszél az emberi élet szerkesztését alkotó munkáról is.

Végül tegyük fel a kérdést: mit tett hozzá a teremtésvédelmi megközelítés a világ egy sürgető problémájának megoldásához? Mindenekelőtt azt, hogy az egészet és nem csak a részt nézi, hogy az ember felől közelít, aki a probléma okozója és lehetséges gyógyítója, s hogy megfogalmazza az emberi felelősség forrását is.

Csepeli Kálmán

HA RÁNK ZÁRUL A NYÍLT TÁRSADALOM

Soros György szerint az elmúlt öt évben felerősödött a világban a nyílt és zárt társadalmak harca. Szerinte a nyitott társadalmakban az állam feladta az egyén szabadságának védelme, míg a zárt társadalmakban az egyénnek az állam vezetőit kell szolgálnia. De tényleg ez a valóság?

A nyílt társadalom eszméjének ma már könyvtárnyi irodalmát ismerjük, a fogalmat bevezető Henri Bergson munkásságától Karl R. Popper *A nyitott társadalom és ellenségei* című művéig át Justin Trudeau programbeszédéig. Popper szerint a zárt társadalmakban kollektív hagyományokon alapuló, mágikus törzsi intézmények szabályozzák az élet összes területét, meghatározva az egyén számára a helyes utat, és kizárva a személyes felelősségvállalást. A nyílt társadalomba való átmenet tehát egyfajta felnőtté válási folyamat, ami – írja Popper – fájdalmas az egyén számára, akár a gyermeknek egy család szétesése.

Spártától Kölnig

A legtöbb ideológiához hasonlóan a nyitott társadalom elméletének is megvan a maga vonzereje. Őszintesége és realizmusa – nem ígér automatikus biztonságot és biztos jövőt – akár még imponáló is lehet. Emberképe pedig, amely egy autonóm, cselekvő és felelősségvállaló személy karakterét írja le, nemcsak szimpatikus, hanem még keresztény szemmel is vállalható. Ha azonban végiggondoljuk, hová vezethet egy tökéletesen nyílt társadalom, már alapos kételyek, sőt aggályok merülnek fel az elmélettel szemben, és akkor a téma gyakorlati oldaláról, vagyis a létező nyílt társadalmakkal kapcsolatos napi tapasztalatokról még nem is beszéltünk.

A nyitott társadalom egyik fő jellemzője a különböző kultúrák közötti mobilitás. Popper ugyan nem ezt helyezi elmélete középpontjába, azonban a zárt társadalmak jellemzésekor – amelyet az ókori Spártáról mintázott – első helyre tette az idegen kulturális hatások kizárását, kiegészítve olyan sajátosságokkal, mint például a keveredés tilalma. Figyelembe véve, hogy a multikulturális társadalom (amely Popper mai követői számára kulcsfontosságú fogalom) ma

elsősorban a migráción keresztül valósul meg, tegyük fel a kérdést: vajon milyen eredményt kapnánk ebből a szempontból, ha globálisan megvalósulna a nyílt társadalom győzelme?

Egy tökéletesen mobil világtársadalomban, ahol minden embert egyformán magas mobilitási hajlandóság, képesség és lehetőség jellemezne, még hozzá célszámokra vonatkozó preferenciák nélkül, egy idő után a föld minden pontján a globálisan érvényes rassz- és etnikai arányok jönnek létre. Vagyis New Yorkban, Pekingben, Nairobiban és Kolozsváron is mintegy 30 százalék lenne a távol-keleti népesség aránya, körülbelül 15 százalék a feketéké és így tovább. Egy tökéletesen mobil világ tehát a civilizációkat és kultúrákat tökéletesen és véglegesen eltörölné. Ez annyira ijesztően hangzik, hogy néhány fanatikust leszámítva nyilván még a nyílt társadalom hívei sem tartanák kívánatos célnak. De akkor mi lenne az a köztes állapot, amit még elfogadnának? Talán egy realisabb opciót?

A realisabb opció esetében mindenekelőtt számolnunk kellene a célszámú preferenciákkal, továbbá azzal, hogy még akkor sem lenne teljes az emberiség migrációs hajlandósága, ha erre mindenkinek meglennének az erőforrásai, hiszen nagyon sokan jól érzik magukat a lakóhelyükön. De a végeredmény még így is elviselhetetlen lenne, hiszen ha csak az elköltözni vágyók vennék vándorbotot a kezükbe, Afrika népességének jelentős része egyszerűen áttelepülne Európába, Dél-Amerikáé pedig az Egyesült Államokba. Ami ugyancsak évezredek emberi civilizációknak az összeomlásával járna.

Abszurd ez is, de már korántsem áll annyira távol a valóságtól, mint az előbbi változat, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt években több európai csúcvezető – köztük Angela Merkel és Martin Schultz – is elutasította a felső migrációs korlát meghatározását. És nemcsak ők: még soha egyetlen liberális politikust, értelmiséget, újságírókat nem hallottunk valamiféle elméleti limitről beszélni. Tegyük fel nyugodtan az erre vonatkozó kérdést egy migrációpárti személyes ismerősünknek: nem fogunk konkrét választ kapni rá. Ennek oka pedig roppant egyszerű: ha bármilyen reális felső értéket mondanának, azzal gyakorlatilag elismernék, hogy afelett már ők is szükségszerűen az „intoleránsok”, „xenofóbok” klubjába kerülnének, ha viszont egy irreálisan magas határértéket neveznének meg, lényegében deklarálnák a multikulturális utópia tarthatatlanságát és veszélyességét.

Vagy inkább – a Monty Python nyomán – tegyük fel azt az egyszerű kérdést, hogy mit adtak nekünk (vagy bárkinek) a migránsok. És itt természetesen nem

az Oláh Györgyökre, Határ Győzőkre és Antal Nimródokra, hanem a „született január 1-én” típusú jövevényekre gondolunk. Ha csupán egy olyan kézzelfogható indikátort nézünk, mint a bűnelkövetők származási helye (ami több nyugati országban sokkal kevésbé tabu, mint nálunk), mondjuk a leginkább hűsbavágó kategória, az erőszakos bűncselekmények vonatkozásában, egyértelműen a civilizációközi együttélés mély kudarcával kell szembenéznünk. Az őslakosok és az eltérő kultúrákból érkezettek, illetve azok leszármazottainak bűnelkövetési arányára vonatkozóan már annyi statisztika, tanulmány és újságcikk látott napvilágot az elmúlt évtizedekben, hogy teljesen értelmetlen lenne most a különféle példák kiragadott felsorolása; célzott kereséssel bármikor másodpercek alatt képet kaphatunk ezekről a szomorú statisztikákról. Egy szimbolikus esetet, a 2015-ös kölni „fekete szilvesztert” azonban érdemes kiemelni, ugyanis ez az éjszaka nem csak a multikulturális társadalom működőképességébe vetett vakhitet, hanem a mainstream média maradék hitelességét is alapjaiban rombolta szét.

A nyílt társadalom kiteljesedésének disztópiáját egyébként maga Popper is megírta, ám az ő sorai nem a kevert népességről, hanem az organikus jellegét mindinkább elvesztő, ún. absztrakt társadalomról szólnak: „Képzeljünk el egy olyan társadalmat, ahol az emberek gyakorlatilag sohasem találkoznak szemtől szembe – ahol minden tevékenységet olyan elszigetelt egyének végeznek, akik gépelt levelek és táviratok (*ma emailek* – Cs. K.) segítségével érintkeznek.” Popper hozzátézi: a mesterséges megtermékenyítés lehetősége miatt ez esetben még személyes érintkezésre sem lenne szükség. Szerinte „egy ilyen fiktív társadalmat »tökéletesen absztrakt vagy elszemélytelenített társadalom«-nak nevezhetnénk”. Talán nem is kell megjegyeznünk, hogy a koronavírus-járvány alatti lezárások során az emberiség jelentős része immár személyes tapasztalatokat szerezhetett a tökéletesen absztrakt társadalomhoz közelítő viszonyokról.

Maga Popper azonban nem hitt a tökéletesen vagy akár csak túlnyomórészt absztrakt társadalom kialakulásában, s elismeri, hogy „az ember biológiai felépítése alig változott; az embereknek olyan társadalmi szükségleteik vannak, amelyeket egy absztrakt társadalomban nem képesek kielégíteni”, szinte szó szerint átvéve Dosztojevskij gondolatát, miszerint „a falanszter készen van, csak az ember természete nincs készen a falanszterhez”. Ugyanakkor Popper a modern társadalmak előnyeként említi, hogy annak személyes viszonyaiba „mindenkinek szabad bejárása nyílik, ahelyett hogy azt a születés véletlensze-

rúsége határozná meg”. Arra az általunk fentebb már feltett kérdésre azonban, miszerint létezik-e egy számára is elfogadható köztes állapot – különösen annak tükrében, hogy Popper az emberi boldogság szempontját maga is fontosnak tartotta –, nem ad nekünk választ.

Több szabadság – még több elnyomás

Ha a mindennapok szintjén is kíváncsiak vagyunk a nyílt társadalmak működésére (és most nem a migráció már említett velejáróira gondolok), a legegyszerűbb, ha szemügyre vesszük a magukat annak híveként jellemző országokat. A lista nyilvános, hiszen 2021-ben az Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország, India, Japán, Dél-Korea és Dél-Afrika vezetői közös nyilatkozatban álltak ki a nyílt társadalom mellett.

Az említett országok közül elsősorban Kanadát szokás a popperi elvek laboratóriumaként emlegetni. Justin Trudeau miniszterelnök – aki ultraliberális politikáját sokszor karikatúraszerű külsőségekkel demonstrálja – már montreali parlamenti képviselőként fogadalmat tett a nyitott társadalom védelmére, 2017-ben pedig, immár kormányfőként, megállapodást kötött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és a Nyílt Társadalom Alapítvánnyal a menekültek letelepedésének az elősegítéséről.

Kanadában ma páratlan kreativitással és munkatempóban zajlik a szabadság és az emberi jogok jelentéstartományának folyamatos tágítása – ami egyúttal a nyílt társadalom állandó újrafogalmazását, továbbépítését is jelenti –, természetesen az ehhez szükséges tabudöntésekkel és normagyártással együtt. Egyetlen példa: 2021 márciusában – precedensértékű ítélet keretében – felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték egy apát, amiért ellenezte a lánya nemváltoztatását, valamint az ennek jegyében megkezdett tesztoszteronkezelést. (Nem mellékes körülmény, hogy az identitásváltásra az iskolai propaganda hatására került sor.) A lánya egészségét védő apa terhére rótt bűncselekmény, egyéb lehetőség híján, a családon belüli erőszak volt.

Szűk egy évvel az ítélet után – nyilván a kínosan ingatag jogi alapok stabilizálásának szándékával – a kanadai parlament törvényben tiltotta meg az ún. konverziós terápia alkalmazását. Ez azt jelenti, hogy akár öt éves börtön is járhat az olyan kezelésekre vagy szolgáltatások nyújtásáért, amelynek célja a homoszexuális személy heteroszexuálissá tétele, illetve a transzszexuális személy

nemi identitásának a biológiai nem szerinti korrekciója, de az is hasonlóképpen büntetendő, ha valaki úgymond elnyomja, csökkenti egy ilyen személy szexuális orientációját vagy nemi identitását. A jogszabály nemcsak a keresztény egyházak mozgásterét és szólásszabadságát korlátozza, hanem – mivel a „védettek” körébe a gyermekkorúak is beletartoznak – azokat a szülőket is kriminalizálja, akik adott esetben az említett apához hasonlóan reagálnak. A kiskorúak így egy olyan „terápia” kizsárolására kaptak de facto döntési jogot a szülőkkel szemben, amelynek az egészségi és pszichés következményei részben kiszámíthatatlanok, részben pedig véglegesek – miközben 19 éves koruk alatt még egy doboz sört sem vásárolhatnak a saját akaratukból.

Beszédes az is, hogy a törvény az identitásváltás befolyásolásának tilalmát csak az egyik irányban szankcionálja, tehát az iskolában, illetve médiában folytatott homo- és transzszexuális propagandának szabad kezet ad. Vagyis egy olyan közveszélyes állam jött létre, amely az iskolai propaganda révén egyenesen az LMBTQ-labirintusba kalauzolja a fiatalokat, kivezetésüket onnan pedig megtiltja és szankcionálja. Az identitásváltással kapcsolatos terápia egyirányú tilalmával a természetes szexuális irányultságot nemcsak másodlagos, hanem elhagyandó, vagyis lényegében beteg állapotnak minősíti, mintha csak bosszút kívánna állni azért, hogy az orvostudomány néhány éve még a biológiailag valóban diszfunkcionális homoszexualitást tekintette betegségnek.

Ha az identitáspolitikai abszurdításokhoz hozzávesszük az év eleji ottawai békés tüntetés szétverését és megtorlását, még átfogóbb képet kaphatunk a létező nyílt társadalom mindennapjairól. Schiffer András egy akkori Facebook-posztban egyetlen mondatban összefoglalta a lényegét: „Lovasroham, karhatalmi oszlatás, a tüntetésszervezők őrizetbe vétele, bankszámláik befagyasztása: nyitott társadalom kanadai módra.”

Diktatúra, forradalom, konszolidáció

A szabadság progressziójának egyik sajátossága, hogy az idő teltével egyre fogy a felszabadítandó rabszolgák köre, így Svédországban (Európa Kanadájában) a liberális fiatalok ma már a vérfertőzés és a nekrofilia legalizálásáért küzdenek, hogy a németországi és dániai legális állatbordélyokról ne is beszéljünk. A szabadságfogalom evolúciója nyomán azonban nemcsak a felszabadítandók, hanem a rabszolgatartók köre is folyamatosan változik, méghozzá

pontosan úgy, ahogy Popper a nyílt társadalom *ellenségeit* jellemzi: „Bármilyen sikerrel igazta is le a régi ellenségeket, szükségképpen új ellenségek kreálásához kell vezetnie.” Százötven éve még a feleségéhez ragaszkodó férj volt az ügyeletes zsarnok, később a magzat életjogát védő katolikus pap, a közelmúltban a homofób polgár (jelentsen is az bármit), napjainkban pedig már a gyermeke hormonkezelését ellenző apa. A zsarnokkal szemben pedig, mint láttuk, megengedhető a zsarnokság.

A gyakorlati probléma ezzel csupán az, hogy a felszabadítandók és a zsarnokok körének állandó újradefiniálásával az állampolgárok mind nagyobb körére csap le az új inkvizíció – köztük egyre több politikasemlegesre és rendszerhívőre is –, természetesen a szabadság nevében. De ugye, mint Karl Poppertől tudjuk, „a totalitarizmus gyakran tesz hitet amellett, hogy szereti az »igazi« szabadságot”. Mindez viszont azt jelenti, hogy a nyílt társadalom, saját evolúciós logikájánál fogva, előbb-utóbb felemészti önnön tágabb bázisát.

Amikor ugyanis a felszabadítandók és az elnyomók közötti törésvonalat immár a családon belülre helyezik – a gyermek egészségi és pszichés károsodását eredményező eljárásokra kényszerítve a szülőket –, az egy minőségileg új csatater. Onnantól, hogy a létező legerősebb antropológiai kötelékbe nyúlnak bele erőszakosan, már új, előre ki nem számítható fordulatokat is vehet a nyílt társadalom építésének kísérlete. Ha a tömegek már nem hajlandók elfogadni a rögeszmés állam visszautasíthatatlan ajánlatait, és szembefordulnak a privát szférába benyomuló törvényekkel, az végül mindkét felet drasztikus lépésekre készítheti. A forgatókönyvek a forradalomtól a totális diktatúráig terjedhetnek, de természetesen a köztes állapotokat – kiegyezés, konszolidáció, totális hatalomváltás – sem lehet kizárni.

Aggódalomra csupán a társadalommérnökök egyik fő tulajdonsága, a végcél tekintetében tanúsított kompromisszumképtelenségük adhat okot. Egy Louis de Funès-komédiában elhangzott állítólagos (véltetően a forgatókönyvíró által kitalált) Che Guevara-idézet szerint a forradalom olyan, mint a bicikli: ha nem megy előre, felborul. A probléma csak az, hogy ez a bicikliút a szakadék felé visz, felborulni viszont aligha lehet sérülések nélkül. És mint tudjuk, a legtöbb bonmot legalább felerészben a valóságról szól.

Sándorffy Benedek

A KORSZELLEMEK SZORÍTÁSÁBAN

Napjaink két legdivatosabb metaforája: a falak ledöntése és a hidak építése. Természetesen mint szükséglet és pozitívum. Ugyan kit ne ragadnának meg a közeledés és egymásra találás eme hasonlatai? Különösen mifelénk, ahol például a berlini fal vagy a Mária Valéria híd jelentősége messze túlmutat azok fizikai szerepén.

Mégis, a hídépítés és a faldöntés romantikájával támadó üzenetek épp ebben a térségben mondanak csődöt – és nem azért, mert a közép-európaiak érzéketlenek vagy rosszakarók lennének. Másról van szó: valóságérzékelésünk még a költői képek iránti fogékonyságunknál is erősebb. Mi, akik évtizedeken át edződünk a kommunizmus otromba hazugságain, ha akarnánk, sem tudnánk bedőlni a szivarfüstös szobákban előkészített, PR-ügynökségekben pácolt és szerkesztőségi futószalagokon becsomagolt kortárs ötleteknek – legyen szó népvándoroltatásról, homoházasságról vagy gyermekeutanáziáról. Ösztönös ellenállási kényszert és viszolygást vált ki bennünk, ha elválasztják egymástól, ami összetartozik (szülőt a gyermektől, férfit a nőtől), és összeturmixolják mindazt, aminek külön lenne a helye (egyik kultúrát a másikkal, óvodást a drag queennel, normálist az abnormálissal).

Hidat építenek nekünk oda, ahol falnak kellene állnia, és falat húznak ott, ahol mindig is hidak álltak.

Persze az eredeti, természetes falak és hidak – életünk mélyen belénk kódolt határjelzői és irányítói – még a nyugati emberek esetében is nehezen mozdíthatók, dacára annak, hogy a nyilvános behódolás folyamata ott már visszafordíthatatlannak tűnik. 2019-ben szenzációs utcai riport került fel a legnagyobb videómegosztóra: a riporter stockholmi járókelőket kérdezett a migrációról, a bevándorlók lakásokban történő elhelyezéséről, és végül arról, hogy ők maguk szívesen befogadnának-e alkalmilag menekülteket. A lelkes támogató válaszok után váratlanul előlépett a háttérből „Ali”, s a riporter újabb kérdésre, miszerint vállalnák-e néhány napra az elszállásolását, a befogadás alkalmi prófétái már a legnevezetesebb mesékkel igyekeztek kibújni. A videóriport nemcsak a tömeges agymosási kísérletek hiábavalóságát bizonyítja, hanem kiválóan illusztrálja azokat a legújabb – idegrendszeri méréseken alapuló – ku-

tatásokat is, miszerint a fizikai közelség esetében tanúsított rasszközi averzió valójában kikerülhetetlen biológiai adottság.

A politika idővel ráébredt a lenini igazságra, miszerint ami nem megy, azt ne erőltessük – igaz, ezt csak taktikai szinten alkalmazza, a végcélok nem változtak. Nem akarnak elmozdulni azok a belső falak? Hát maradjanak csak ott, ahol vannak! Nem a falak léte vagy nemléte a kérdés, hanem az, hogy hol van a határok. Ha egy utópiát akadályoz a természet, majd megoldja a problémát a politikai akarat és a jogalkotás! A határok tologatása azóta már minden napos rutinná vált, és sokszor épp azok veszik ki belőle a részüket leginkább, akiknek e kövek őrzése lenne a fő feladata.

Így történhetett meg, hogy Németországban a keresztény, jobboldali kormánypártok nyitották meg az államhatárokat a muszlim bevándorlók milliói előtt, és hogy végül a homoszexuálisok házasságkötését is ők hagyták jóvá. S így eshetett meg az is, hogy Nagy-Britanniában a konzervatív többségű parlament törvényben tiltotta meg az abortuszklínikák előtti közterületeken az emberek csendes imádkozását, egyszerre támadva így a keresztény spiritualitást és a gondolatszabadságot.

Nyugaton megvalósult az az abszurd, hogy konzervatívok döntik le az emberiséggel egyidős tabukat, illetve liberálisok tiporják sárba a legalapvetőbb emberi jogokat. Amit mostanában láthatunk, az már az *Állatfarm* befejező jelenete: „Az állatok a disznókról az Emberekre, az Emberekről a disznókra, aztán a disznókról megint az Emberekre néztek, és már nem tudták megmondani, melyik az Ember, és melyik a disznó.”

S bár Közép-Európa még ellenáll, ne higgyük, hogy ez örök érvényű adottság, nem pedig csupán kegyelmi pillanat. Lengyelországban már megkezdődött a liberális dzsihád a katolikus ország identitásának két fő tartóoszlopa, az életvédő közgondolkodás és Szent II. János Pál pápa kultusza ellen. A sokkal megosztottabb Magyarországon pedig már minimum harminc éve napirányban van a hagyományos értékrend átprogramozása, csak az ezt erőltető szubkultúra szerencsére jelentős politikai és társadalmi kisebbségben van ahhoz, hogy mindezt eredményesen végigvigye. És mivel a magyar jobboldal – a 2002-es választási kudarc megismétlődésének félelmétől hajtva – hagyta és akarta, hogy a kormányzó politikai erő egyetlen hatalmi piramisba rendezze annak minden szereplőjét, a határok őrzését illetően sem olyan gyakori és látványos a megingás (pláne árulás), mint Nyugaton.

Figyelemre méltó, óvatosságra intő esetek azonban már nálunk is akadnak. Ilyen volt például az Amerikában jobbos fenegyereknek tartott Milo Yiannopoulos („Milo”) 2018-as meghívása egy neves budapesti jobboldali konferenciára. Milo a „fekete falloszok” nagy rajongója. Ezt nem valami titkos videóból, hanem személyesen tőle, egy kérkedő nyilatkozatából tudhatjuk. És innentől gyakorlatilag lényegtelen, mit gondol a muszlimok bevándorlásáról, hiszen LMFTQ-vonalon pontosan azt az önreklámozó „rémisztő képződményt” testesíti meg, akikkel mostanság naponta ijesztgeti a népet a jobboldali média. (Később aztán a titkos videó is előkerült: ezen Milo az idősebb férfiak és a fiatal fiúk szexuális kapcsolatának helyénvalóságát ecsetelte, aminek eredményeként végül kenyéradó gazdája, az amerikai jobboldali alternatív média is megszabadult tőle.)

De ha már a határok hazai tologatásáról beszélünk, vegyünk a civilizációk versengésének huntingtoni témaköréből is egy elsőre talán jelentéktelennek tűnő, mégis sokatmondó példát. *„Imaszobák nyíltak a Corvinuson a nem keresztény vallásúak számára”* – olvashatjuk a multikulturális társadalom iránti szokott rajongást kifejező szalagcímet az Indexen. A Szemlélek keresztény blog viszont már csak imaszobákról ír, jelzők és kiegészítő információk nélkül, az egyetem honlapja szintén. Mi tehát az igazság?

Egy olyan korban, amikor a kereszténység számos muszlim többségű országban üldözötté vált, Európában és Amerikában pedig az eltörléskultúra célkeresztjébe került, egy ilyen, egyértelműen negatív diszkriminációról tanúszkodó szalagcím joggal váltja ki a jóérzésű emberek felháborodását. Aki abban reménykedik, hogy a kereszténység 21. századi védőbástyájának számító, vagy legalábbis önmagát ebbe a szerepbe pozicionáló Magyarországon ilyesmi ebben a direkt formában biztos nem fordul elő, s valószínűleg megint csak a kattintásvadász média lőtt túl a célon, az értelemszerűen az ügy gazdájához fordul bizonyosságért.

„Két imaszobát hozott létre a Corvinus Egyetem, ahol hallgatóink és munkatársaink megfelelő körülmények között gyakorolhatják vallási szokásaikat vallási hovatartozástól függetlenül” – írja az egyetemi honlap kétnyelvű tájékoztató cikke, amiből az is kiderül, hogy az egyiket csak nők, a másikat viszont mindkét nem képviselői használhatják. A tájékoztatóból kiderül, hogy az előbbire azért van szükség, mert a Corvinuson *„jelenleg a női hallgatók vannak többségben a muszlim/iszlám közösségben”*.

De ha nem számít a vallási hovatartozás, miért éppen a muszlim hallgatók összetétele határozza meg ezeket a részletkérdéseket? A válasz egyszerű. A Corvinus azért hivatkozik rájuk, mert valójában az egész kezdeményezést egy muszlim ügynek tekinti. A radikális jobboldali lap, a Magyar Jelen megkereste az ügyben az egyetemet, ahonnan a következő választ kapta: *„Tekintettel arra, hogy a muszlim hallgatóknak Budapesten limitált lehetőségeik vannak vallásuk gyakorlására keresztény társaikhoz képest, a nemzetközi hallgatói közösség évek óta kérte, hogy az egyetem – más, nemzetközi beágyazottságú egyetemekhez hasonlóan – biztosítson helyet a hit megélésére. A létrehozott, minden vallásra nyitott imaszobák igénybevételi lehetősége ezért a legnagyobb mértékben a muszlim vallásúak számára adnak könnyebbéget, de azokat természetesen egyenlő feltételek mellett használhatja minden vallás gyakorlója.”*

A feltételek pedig valóban egyenlők. Az „általános” szabályok (zajtilalom, énektilalom, étkezési tilalom stb.) mellett ugyanis – muszlim előírás szerint – mindenkinek le kell húznia belépés előtt a cipőjét az imaszőnyegek tisztaságának megőrzése érdekében. Mintha egy étterem csak húsételeket kínálna, nehogy megkülönböztetve érezzék magukat a vegetáriánusok...

Nem szeretjük a közhelyeket, ezért pironkodva idézzük fel az ismert mondást, miszerint ha valami úgy megy, mint egy kacsa, úgy hápog, mint egy kacsa, és úgy is néz ki, mint egy kacsa, akkor az bizonyára egy kacsa – csak hát az ezerszer elpuffogatott jópofaság ezúttal pont ráillik a helyzetre. Mert ha egy terem imára szolgál, imaszőnyeggel szerelik fel, táblák jelölik az égtájakat, s minden belépőnek le kell vennie a cipőjét, akkor az bizony egy muszlim imaterem, és pont.

A különböző híroldalak kommentszekcióiban többnyire ugyanazt kérdezte mindenki: ugye keresztény kápolna is van az egyetemen? *„Az imaszobákat valamennyi vallási közösséghez tartozó hallgatónk, munkatársunk szabadon használhatja vallásuk gyakorlásához”* – adja meg a választ az egyetemi kommunikáció. És valóban: szabadon gyakorolhatod a vallásodat, ha belépve muszlimként viselkedsz. Holott az a tény, hogy az egyetem két helyiséget is felszabadított erre a célra, egyértelműen demonstrálja: ha lenne rá szándék és igény, ki tudtak volna alakítani egy deklaráltan muszlim és egy deklaráltan keresztény imaszobát is. Mert abban, hogy az egyikbe csak a nők, a másikba viszont mindkét nem tagjai beléphetnek, az égvilágon semmi logika nincs – hacsak nem maga az üzenet, miszerint ha van szabad helykapacitás, ott csakis az iszlám előírásai érvényesülhetnek.

De honnan is ismerős ez a kendőzetlen preferencia, a „kettőből kettő” nyílt arcátlanlansága? Hát mindenhol. Nyugat-Európában az iszlám lassan, de biztosan átveszi a vezető vallás szerepét, nemcsak demográfiaileg, hanem a politikában is. Épp e sorok írásakor érkezett a hír, hogy Düsseldorfban két nyelvtanár, arab és német utcatáblákat avattak, amelyeken természetesen az eredeti, német elnevezés került alulra – miközben Európa más városaiban lesznek a fészületeket, betiltják a karácsonyfa-állítást, és kétezer éves ünnepeket neveznek át, nehogy megbántsák a „más vallásúak” állítólagos érzékenységét. Könyveket lehetne immár megtölteni annak a jelenségnek a legkülönbözőbb példáival, amelyet Michel Houellebecq francia író – világhírű regényének címeként – egyszerűen csak úgy nevezett: *behódolás*.

Amely ezek szerint már nálunk is elkezdődött, csak egy kellőképpen multikulturális közeg kellett hozzá. És ha valaki egyszer megírja az európai civilizációváltás krónikájának a hazai fejezetét (bízunk benne, hogy végül nem lesz rá szükség), akkor ennek a két imaszobának az esete is ott lesz a történetben – bár lehet, hogy nem imaszobát, hanem *előszobát* ír majd a szerző...

Azok az elvű jobboldaliak viszont, akik a saját térfelükön örkutyákként észlelik és jelzik a határkövek elmozdításának jeleit – s ez már nem is annyira hazai, mint inkább nyugati probléma –, könnyen a szélsőségeseknek fenntartott szellemi karanténban találhatják magukat. Sőt ehhez már nem is kell közéleti örkutyának lenni: elég, ha valaki a társadalom hétköznapi tagjaként a liberális gondolatrendőrségnek nem tetsző véleményeket posztol a közösségi oldalakon. Vajon mit tehetnek azok az egészséges, normálisan gondolkodó embertársaink, akik mindössze szabadulni szeretnének a korszellem szorításából, de a korábban őket képviselő intézmények cserbenhagyták őket? Mit tegyenek azok, akik mindeközben – intellektuális és érzelmi okokból – csalódottságuk dacára sem hajlandóak elfogadni a radikális és álradiális csoportok feléjük nyújtott kezét?

Nyugaton – a nemzeti identitást, a keresztény alapelvek megvallását, sőt még az egyszerű antropológiai igazságokat is mind nyíltabban üldöző és büntető világ elől menekülve – egyre nő a közéleti magányt keresők száma. Idővel azonban elkerülhetetlen, hogy rádöbbenjenek, milyen sokan is osztoznak ezen a remetebarangon. Ahonnan viszont egyszer talán mégiscsak ki kellene jönni – még hozzá egyenes derékkal.

Mert ahogy azt Kölcseytől is tudjuk, hiába bújjik az üldözött, a kard előbb-utóbb benyúlik a barlangba.

Kovács Erik

KAREN, A BOOMER

„A Demokratikus Koalíció vezető politikusai tiltakozásuk jeléül saját Facebook-oldalaikon a mai napra »felveszik« a Rikárdó nevet, azt kifejezvé, hogy a magyarságból származási alapon történő kirekesztés minden magyar ember számára sértő.”

(A Demokratikus Koalíció közleménye, 2015. január 3.)

„A Karen jó pár hónapja már nem csak egy név, hanem sokkal több: egy nagyon-nagyon jellegzetes embertípus. (...) Nem a durva rasszizmusról vagy a neonáci nézetekről van szó, hanem arról, hogy a jómódú, idősebb fehér középosztály egyszerűen természetesnek veszi, hogy mindenki más azért van ott, hogy őket kiszolgálja – persze bármi áron.”

(Cikk a Nők Lapja Caféban, 2020. május 26.)

Képzeljünk magunk elé egy unszimpatikus személyiséget. Mondjuk, egy ostoba, sikertelen és irigy, ám nagyhangú, intrikus alakot. És most játszunk el a gondolattal, hogy holnap egy blogger a saját keresztnevünkkel ruházza fel ezt az ellenszenves típust, amit rövidesen az egész ország átvesz.

Képzeljük el, hogy a nevünket egyik napról a másikra lealacsonyító jelzőként használják az élet minden színterén – sorban álláskor, munkahelyeken, kommentfalakon és blogokban –, ha pedig valahol be kell mutatkoznunk, elfojtott somolygás vagy olcsó poénkodás lesz a válasz.

Ez az abszurd szituáció mára megvalósult, és globális jelenséggé vált. Természetesen Karenről beszélünk, százéves viszonylatban Amerika tizedik leggyakoribb női keresztnevéről, amelyből eddig csak az USA-ban közel egymilliót anyakönyveztek, többségüket az ötvenes-hatvanas években. 1965-ben ez volt a harmadik legkedveltebb név az újszülöttsztyálokban. De kit is kell tisztelnünk, pontosabban utálnunk ma Karenben, napjaink talán legtöbbet emlegetett negatív mémfigurájában?

Ha beütjük a képkeresőbe a nevet, egy bubifrizurás, szőke, középosztálybeli fehér nőt láthatunk, többnyire a „Beszélhetnék a főnökkel?” („Can I speak to the manager?”) felirattal. Ha ennyiből nem lenne behatárolható a szóban forgó személyiségtípus, hívjuk bátran segítségül a 24.hu Karen-ügyi prospektusát:

„Karent a legjobban úgy lehetne leírni, hogy ő az a személy, aki legtöbbször a szolgáltató szektorban dolgozókkal szemben bunkó, és a legkisebb kellemetlenség esetén is azonnal a főnökükkel akar beszélni, de más helyzetekben is szeret fontoskodni: azt hiszi, hogy a világ körülötte forog, ha pedig valamit nem ér el, akkor kisgyerekekhez hasonló módon hisztizésbe és műsírásba kezd.”

(Molnár Dávid: Amikor valakinek már a frizurájáról tudod, hogy pattogni fog a vevőszolgálaton. 24.hu, 2020. június 13.)

Rendben, életünk során két-három alkalommal biztosan találkozunk ilyen nőkkel – bár lehet, pont olyan szituációkban, amikor épp nekik van igazuk. De adódik a kérdés: miért is kell világraszóló promóciót szálni egy olyan női karakter lejáratására, amely sokkal inkább szembejöhethet velünk egy negyedosztályú hollywoodi vígjáték bármely ötödik percében, mint magában a valós életben? Miért nem sokkal ellenszenvesebb, de legalább hús-vér embertípusokat tesznek köznevetség tárgyává? Például egybites megmondóembereket, műveletlen városi sznobokat, vészharangot kongató felforgatókat.

A válasz egyszerű, sőt magától értetődő. A Wikipédia angol szócikke kerteles nélkül leírja, hogy „a Karen egy pejoratív kifejezés egy fehér nőre”. Karen igazi bűne tehát nem a bunkósága vagy a hisztije, hanem a fehérsége. Mi több, épp azért sminkelték bunkóra és hisztisre, mert definíciója szerint fehér. Napjaink antirasszista buborékjában ugyanis a fehér ember az, akire bármilyen taszító, nevetséges vagy nem PC jellemvonás bátran ráaggatható, mint egy karácsonyfára. Így lett Karen például nemcsak hisztis és önző, hanem – példának okáért – rasszista és oltásellenes is egyben. Sőt kiderült, hogy Karen, amennyiben hatalmat kap, még férfi is lehet. Természetesen nem valami nőimitátorra kell gondolnunk – ők ma nem karenek, hanem példaképek –, a megoldás ennél sokkal kézenfekvőbb.

Donald Trumpról van szó, ki másról.

Persze ha egy vuduszertartás beindul, az össznépi babadöfködést már nem lehet megállítani. Angliában már létezik Karen-pizza, a Guardian szerint 2020 Karen éve volt, a legutóbbi hír pedig az, hogy játékfilm készül a bubifrizurás nőről. Aki ezen a ponton valami seggre esős gyűlöletkomédiára számít, az nyilván fasiszta, netán fehér.

Példából ennyi is elég ahhoz, hogy sejtjük: keletkezéstörténetét tekintve a Karen-sztori korántsem egy spontán, véletlenszerűen globálissá terebélyese-

dett népi tréfa. Még akkor sem, ha a hivatalos életrajzírók szerint ez a gúnynév eredendően az afroamerikai folklór terméke. A rituális térdepeltetés és a Black Lives Matter korában az lenne a legfurcsább, ha nem a globális fehérrelles agenda egy újabb, profi módon megtervezett hecckampányáról lenne szó. Egy stációval korábban, nem sokkal a koronajárvány előtt még az ősellenségnek számító fehér férfi volt soron. Most pedig a nem manipulálható fehér nők következnek. Hogy kikről van szó? Nemrég napvilágra került, több mint beszédes történet – a nyilvánosság előtt Bayer Zsolt demonstrálta a Hír TV-ben –, hogy ha beírjuk a képkeresőbe a „boldog afrikai nő” (happy African woman) kifejezést, magányosan mosolygó szépségeket láthatunk, az ázsiai nők esetében szintén, ám ha a jelzőt fehérre cseréljük, a fotókon néger férfiakat és fehér nőket ábrázoló, boldog párokat találunk.

Karen az a sok százmillió fehér nő, akit nem dobott ki a képkereső. Őket kell most megrendszabályozni. Ha nem ment szép szóval, hát majd meggy megszegényítéssel. Vagy mégsem?

Mint említettük, egy stációval korábban már lezajlott egy hasonló hecckampány a fehér férfiak, pontosabban annak legveszélyesebb szegmense, az idősebb korosztály ellenében. Miért is veszélyesek az idősebb fehér férfiak? Például azért, mert értékrendjük és élettapasztalataik okán a liberális agy mosás – legyen szó migrációról, multikulturól vagy klímapiánikról – az ő esetükben már igencsak fékezett habzású. Viszont még mindig elég sokan vannak ahhoz, hogy a választások és népszavazások során rendre kiüssék a „megfelelő” jelöltet vagy opciót. De ami a legveszélyesebb bennük, hogy továbbörökíthetik a nézeteiket. Ezért is kellett egy olyan projekt, amely a generációk közötti természetes ellentétet természetellenes szembenállássá transzformálja.

Természetesen az „OK boomer” című projektről beszélünk.

Itt is létezik egy hivatalos keletkezéstörténet: Chlöe Swarbrick új-zélandi zöldpárti képviselő épp klímaügyben szónokolt, amikor valaki közbeszólt, s erre reagálva hagyta el száját az ikonikus tömondat. Igaz, a legenda értékét némileg csökkenti, hogy az állítólagos közbeszólásból semmi nem hallatszik a felvételen. A többi viszont már történelem. Adjuk át a szót az Index Klág Dávidjának, érdemes.

„Ez volt az első, igazán nyilvános, az egész világon végigfutó pillanat, amikor az »OK boomer« bekerült a köztudatba (mi is átvettük), amikor hirtelen az egész internet szembesült azzal, hogy a Z generáció megtalálta a tökéletes,

kompakt, megsemmisítő verbális megoldást arra, hogy elnémítsa a hárommal azelőtti, atyáskodó, ma már elképzelhetetlen mennyiségű vagyont szerző nemzedéket, azaz a boomereket, ahogy az Egyesült Államokban és általában az angolszász világban nevezik az idősebbeket. Azokat, akik sok fiatal szerint mindent elrontottak az utánuk következő generációknak, akik a begyöpösödött értékrendjükkel nem képesek lépést tartani a világgal, és akik nem értik, és soha nem is fogják megérteni azt, hogyan gondolkodhat bárki máshogy, mint ők.”

(Klág Dávid: Hé, öreg, most már befoghatnád! *Index.hu*, 2019. november 22.)

A probléma ezzel a szöveggel csak az, hogy jobban sérti a liberális alapelveket, mint a (remélt) konzervatív érzékenységet. Először is itt van egy szociológiai csoport – most épp az idős férfiak –, amelyet a kampánygazdák kiemelnek, kalodába zárnak, és a csöcselék gondjaira bíznak. Ugye ismerős valahonnan? Aztán degradáló általánosításokkal próbálják morálisan megindokolni a morálisan megindokolhatatlant, még magasabb fokozatra kapcsolva ezzel a náci-tempót. (S még vannak, akik nem értik, miért lett az évszázad szóleleménye a liberálfasizmus.)

Az „OK boomer” projektfelelősei ezek után egy szót sem szólhatnak, ha néhány tréfás kedvű jobboldali szintén kipécézne egy-két (balról védett) szociológiai csoportot, főleg úgy, hogy bőven rendelkezésre állnak – mint minden csoport esetében – a negatív általánosításhoz szükséges klisék. Ugyanez vonatkozik a mostani hecckampányra is: Karen mintájára bármikor fel lehetne futtatni az online térben – például – Ebony vagy Brandon mémfiguráját, csak hogy két népszerű afroamerikai névre utaljunk. Hogy muníció is kellene a ki-pellengérezéshez? Idézzük csak fel újra a 24.hu jellemzését! „Szeret fontoskodni: azt hiszi, hogy a világ körülötte forog, ha pedig valamit nem ér el, akkor kisgyerekekhez hasonló módon hisztizésbe és műsírásba kezd.” Nem hajszálpontosan így viselkednek az egyetemi safe space-ek gettóiban őrzöngő, jogaik ürügyén professzorok arcába üvöltöző kvótadiákok? Nincs is több kérdésünk.

Dacára a lehetőségeknek, a konzervatív oldal nem fogja leütni a számtalan magas labdát, s nem fog visszavágni a boomerezésért és karenezésért. A gyűlölet mediatizációja ugyanis liberális szakma, amihez a jobboldalon nemigen értenek, túl azon, hogy csak elvonná az időt olyan dolgoktól, mint a család, barátok, munka, alkotás. Nincs értelme tehát felvenni velük a versenyt.

És igazából nincs is rá szükség.

A hecckampány, mint minden gyors fogyasztásra szánt termék, romlandó áru. Csinálhatnak pólókat és pizzákat, készíthetnek filmeket, írhatnak Klág Dávidék hetente nyolc didaktikus cikket: a gyűlölködők egy idő után elunják a szórakozást, s új műsort kívánnak. Szó se róla, amíg érdekes, addig minden hecckampány mérgez, és gyűjti az áldozatait. Hatása azonban térben és időben korlátozott. Jelen sorok írója például az „OK boomer”-fordulattal élőben csak egyszer találkozott. Egy belvárosi söröző pultjánál történt az eset: a hatvanas, jókötésű csapos rászólt a türelmetlenkedő, szakállas fiatalemberre, hogy várja ki a sorát, mire az – kényszerűen tudomásul véve a helyzetet – alig hallhatóan maga elé mormolta az okébúmert. Az élet pedig ment tovább. Íme, így festenek – és porlanak szét – a kinti valóságban a monitor előtt még „tökéletes, kompakt, megsemmisítő verbális megoldások”.

De ami a legfontosabb, hogy a fehérellenes, rasszista gyűlöletkampányok láttán mindig jusson eszünkbe a kommunizmus tanulsága: amivel az emberek nem tudnak lényegileg azonosulni, azt hiába erőszakolják beléjük naponta az óvodától az egyetemig, hatékonyságuk végül a nullával lesz egyenlő. Minden olyan átprogramozási kísérlet, amely a lakosságot önmaga ellen fordítaná, csak részleges és alkalmi sikert hozhat. Mert bár mindig lesznek árral úszók, karriéristák és gyávák – átmenetileg akár többségben is –, rájuk egyetlen rendszer vagy eszme sem alapozható tartósan. Így aztán előbb-utóbb minden visszaáll a maga eredeti, természetes rendjébe. Hulladék gyanánt pedig ott lesz a rossz célokra kidobott idő, pénz, energia és gyűlöletmennyiség.

Most már csak a tízmillió Karennek kellene kibírnia addig valahogy.

Hojdák Gergely

FÉRFIMOZGALMAK, KANYAROK, ZSÁKUTCÁK

A 20. századi férfimozgalmak története jól példázza aktuális társadalmi, kulturális problémáinkat. Az első férfimozgalmak az 1960-as években jelentek meg a nyugati országokban.

A hollywoodi vagy éppen párizsi filmvásznakon akkor még olyan ikonikus férfi színészek szerepeltek, mint Alain Delon, Jean-Paul Belmondo, Marlon Brando, kicsivel később pedig Al Pacino vagy Robert De Niro – de a társadalom mélyrétegeiben már érződtek azok a mindent átható változások, amelyek a '68-as tüntetésekben kicsúcsosodó neomarxista mozgalmak, a feminizmus második hulláma és a genderszemlélet indítottak el. Férfiak milliói érezhették úgy, hogy megfosztják őket megszokott társadalmi és családi szerepeiktől, megkérdőjelezzik identitásukat, nemegyszer „tárgyalás nélkül” kiáltják ki bűnösnek – vagy éppen teszik bűnbakká – őket olyan problémákért, amelyek mindaddig egyszerűen kívül estek a látókörükön.

A feminizmussal ellentétben a különböző férfimozgalmak sporadikusan szerveződtek, gyakran egymással is ellentétes célokat fogalmaztak meg, s a pszichológiai önségítéstől a politikai aktivizmusig nagyon széles skálát öleltek át, ami egyébként a mai napig jellemző rájuk. A következőkben a négy főbb irányzatot vesszük górcső alá.

1. Férfi-felszabadításmozgalom

Az 1960-as évek végén, '70-es évek elején alakult ki a férfi-felszabadításmozgalom, mintegy közvetlen válaszként a feminizmus második hullámára, átvéve annak nyelvezetét is. Bár itt sem hiányoztak a különböző terápiás és önségítő csoportok, alapvető céljuk mégis a hagyományos férfiszerepek újragondolása, illetve az ezzel kapcsolatos társadalmi elképzelések megváltoztatása volt. A „szexuális szerepek” feminista teóriáiból kiindulva – nem túl meglepő módon – arra a következtetésre jutottak, hogy ezek ugyanolyan korlátozóak, károsak és elnyomóak voltak a férfiakra, mint a nőkre nézve. Következésképp hozzáálltak a férfiidentitás („maszkulinitás”) lebontásához („dekonstruálásá-

hoz”), amitől a férfiak „felszabadulását” várták – tudniillik a „rájuk kényszerített” hagyományos társadalmi, nemi szerepek alól.

Már ebből a rövid összefoglalóból is látszik, hogy ez a mozgalom eleve a neomarxizmus, illetve a feminizmus és genderkritika talaján fejlődött ki. Míg a konzervatív és mérsékelt szárny egy idő után antifeminista irányba ment el, és férfi-, illetve apajogi mozgalmakat alakítottak, addig a progresszívek nyíltan profeminista nézeteket kezdtek hangoztatni a baloldali gender- és hatalomkritika nyelvén.

2. Férfi- és apajogi mozgalmak

Az 1970-es évek közepe táján, a férfi-felszabadításmozgalmak konzervatív-mérsékelt szárnyából különböző férfi- és apajogi mozgalmak alakultak ki, amelyek többnyire konkrét társadalmi ügyek mentén hallatták hangjukat: a férfiak által megtapasztalt diszkrimináció és egyenlőtlenségek, elvált apák láthatási jogai, családi erőszakkal és szexuális zaklatással kapcsolatos igazságtalan vagy túlzó vádak, katonai szolgálat negatív hatásai stb. Amint az már a fenti felsorolásból is látszik, ezek a mozgalmak gyakran a feminizmus pusztá tagadására épültek, átvéve kedvenc témáikat és nyelvezetüket. Emiatt nem meglepő, hogy hatásuk nem mindig volt átütő, sőt bizonyos értelemben igazolták a feminizmus alaptételét: a férfiak általi fenyegetettséget, a nemek közötti társadalmi harc permanens forradalmi jellegét. Mivel konkrét ügyek mentén szerveződtek, globális ernyőszervezetek alakítására nem igazán voltak alkalmasak.

3. Profeminista férfimozgalmak

Nagyobb karriert futottak be az úgynevezett profeminista férfimozgalmak, hiszen amellet, hogy pozitíve igazolták a feminizmus második hullámának létjogosultságát, meglebegtették a sokak által (vissza)vágyott nemek közötti egyetértést valamiféle új társadalmi szerződés formájában. 1975-ben az amerikai Tennesseeben rendezték meg az első „Férfi és férfiasság” konferenciát, amely kezdet nyújtott a feminizmus „egyenlőség” törekvéseinek. Ez alatt azonban a feminizmus akkori, úgynevezett második hulláma már nemcsak az

időközben részben kivívott politikai és társadalmi egyenlőséget értette (szavazati és munkához való jog, vezetői pozíciókhoz való hozzáférés, egyenlő bérezés), hanem megjelentek a magánszférához kapcsolódó követelések is, mint a „reprodukciós jogok” (fogamzásgátlás, abortusz, mesterséges megtermékenyítés), a házastársi erőszak bűncselekménnyé nyilvánítása, a szexuális zaklatás elleni szigorú fellépés, a fizetett szülési szabadság és a gyermekgondozási támogatások kiterjesztése.

A profeministák népszerűsítették azt a genderkritika által ihletett elképzelést, hogy a férfiasságról alkotott nézeteinket a homofóbia, azaz a homoszexualitástól való félelem határozza meg. Nem arról van tehát szó – hangoztatták –, hogy a férfiasság és a nőiesség hagyományos kategóriáit teljes egészében el kellene vetni. Inkább a homofóbia ellen kell egyesült erővel harcolni, mivel a homoszexualitástól való félelem a „mérgező maszkulinitás” táptalaja, amely az erőszak, a kontroll és az agresszió köré szerveződik. A profeministáknak így fontos szerepük van a nemi szerepek átalakításáért folytatott harcban, amit a feministák és a nőmozgalmak indítottak el. A 2000-es évekre a profeminista férfimozgalmak eljutottak odáig, hogy világméretű ernyőszervezetet hoztak létre MenEngage (kb. Férfielköteleződés) néven, amely rendszeresen szervez különböző nemzetközi konferenciákat és szakmai műhelyeket.

4. Mitopoétikus férfimozgalmak

Az úgynevezett mitopoétikus férfimozgalmak több ponton is különböznek a fent bemutatott kezdeményezésektől. Először is: társadalmi aktivisták helyett írók, bölcsesek, pszichológusok, mítoszkutatók indították, elsődleges célja így nem a társadalmi „felépítmények” vagy ideológiák megváltoztatása, hanem a férfiidentitás és hagyományok megerősítése az egyén és a kisebb csoportok (férfiközösségek) szintjén. Másodszor: tudatosan nem a feminizmus nyelvezetét vették át, mivel úgy gondolták, hogy a férfiasságról nem lehet női nyelven beszélni. Harmadszor: a hagyományok progresszív meghaladása (értsd: lerombolása) helyett a „forrásokhoz való visszatérés” eszméjét hirdették. Megpróbáltak felülemelkedni a nemek közötti harc neomarxista alaptételén (nem kritizálták nyíltan a feminizmust), azon az elven, hogy a helyes társadalmi rendhez férfias férfiakra és nőies nőkre van szükség.

A mitopoétikus férfimozgalmak olyan hagyományos értékeket állítottak újra középpontba, mint az idősek tisztelete, az apák pótolhatatlan szerepe a férfiak pszichológiai fejlődésében, a bennünk lakó „vad férfi” eloldozása a modern civilizáció pórázairól, mint például a személytelen tömeges munkahelyek, amelyek elszakítják a férfiakat a családjuktól, és a hagyományos együttműködési formáik helyett agresszív versengésre készítik őket. (A „vad” jelző tehát ebben a kontextusban nem az agresszivitásra, hanem a természetességre utal).

A mozgalom a saját – feminizmustól és neomarxizmustól független – nyelvének megtalálásához elsősorban Carl Gustav Jung svájci pszichológus archetípuselméletéhez, illetve az ennek alapját adó mitológiai történetekhez és varázsmesékhez fordult. Az archetípusok az emberi pszichében nagyon mélyen gyökerező elképzelések, amelyek az ősi vadászó-gyűjtögető társadalmaktól kezdve nemzedékek százain át öröklődtek, s először a törzsi mitológiákban, majd később a nagy civilizációk és világvallások történeteiben kristályosodtak ki. A férfiak esetében például nagy jelentősége van a Király, a Harcos, a Mágus, a Szerető és a Vadember archetípusainak, amelyek a hagyományos férfi-beavatástörténetek meghatározó szereplői.

A férfibeavatás a törzsi társadalmakban (és részben még a későbbi faluközösségekben is) azt a minden részletében szabályozott rituálét jelöli, amelynek keretében a törzs vagy falu idősebb, tapasztalt férfi tagjai először elszakítják az arra megérett ifjakat a szüleiktől, majd egy erre kijelölt szent térben és időben bevezetik őket a törzs mitológiájába. Ezzel összefüggésben különböző fizikai és lelki próbatételeknek vetik alá őket, hogy felkészüljenek a felnőtt élet nehézségeire is. (A nők beavatása általában intimebb volt: az első vérzéshez, a szüzesség elvesztéséhez, teherbe eséshez, gyermekszüléshez, a napév és a Hold ciklusaihoz kapcsolódtak ezek a rituálék.) A mitopoétikus nézetek szerint a modern férfiktól nemcsak az apákat vették el (akik a fiaiktól távoli, lélektelen munkahelyeken dolgoznak), hanem a köztisztviselőket is. (Nyugaton a legtisztább formában a zsidó és keresztény vallási rituálék őrizték meg a régi beavatások bizonyos elemeit, de például egy egyetemi gólyatábor vagy céges „welcome party” is ezt a célt szolgálja csökevényes, profán formában.)

A férfiaknak nagyon hiányoznak azok a hagyományos együttműködési formák, hierarchikus férfiközösségek is (a közös vadászattól a falusi kalákákon át a városi férfiklubokig), ahol a nőktől függetlenül is megélhették férfiasságukat, a maguk módján fejezhették ki érzelmeiket, szabályozott keretek között fe-

dezhették fel a bennük rejlő „vadságot”. A feminizmus azzal párhuzamosan, hogy el nem ítélt módon felerősítette a nők hangját, a férfiakat elnémította, a szexizmus vádjával teljesen összezavarta. Így „születnek” azok az érzelmi-leg elnyomott vagy összezavart férfiak, akik szellemi és spirituális tekintetben hihetetlen magasságokig képesek emelkedni, át tudják venni a nők érzelmeit, tudnak az ő nyelvükön is beszélni, csak éppen a saját szexualitásukhoz és a „rögvalóságához” nem sok közük van (a puer aeternus, örökifjú archetípusa). A mitopoétikusok szerint a férfiaknak inkább ünnepelni kellene a nőktől különböző – valójában azt kiegészítő – szexualitásukat, megéléseiket, érzelmeiket, mintsem állandó büntudatot érezni miattuk.

A mitopoétikus férfimozgalmak „alapműve” Robert Bly amerikai költő Vasjankó című esszéje. Ehhez a mozgalomhoz kapcsolódik a világhírű amerikai ferences szerzetes, Richard Rohr atya is. A mozgalom számos országban szervez különböző férfiklubokat a ManKind Project nevű globális hálózat által kidolgozott metodika és képzési rendszer alapján, politikai nézeteket ugyanakkor – mozgalmi szinten – továbbra sem fogalmaznak meg.

ÉLETVÉDELEM

Csepeli Kálmán

ÉTIKA, LOGIKA, ABORTUSZ

Az életvédő és az ún. választáspárti oldal több évtizedes abortuszvitája valójában egy igen egyszerű ügy, amely nagyon rövid úton lezárható lenne. Mindössze az alábbi két kérdésre kell világos választ adni: (1) Mikor kezdődik az emberi élet? (2) Létezik-e olyan emberi jog, amely felülírhatja az élethez való jogot?

Az első kérdésre már nagyon sok válasz napvilágot látott. Egyesek az idegrendszer kifejlődésétől, mások az első szívveréstől számítják az emberi életet, egy ismert szülész-nőgyógyász pedig kamera előtt mondta el, hogy ez a pillanat a születéskor érkezik el. Gyakran hallhatunk továbbá olyan homályos – akár az emberi lét születés *utáni* megkérdőjelezésére is alkalmas – meghatározásokat, mint például az öntudat, illetve a saját személyiség megléte vagy az önálló élet képessége.

„Primum nil nocere”

A különféle életdefiníciók tehát meglehetősen önkényesek, sokszor megfoghatatlanok, adott esetben pedig egyértelműen csak az abortusz védhetőségét szolgálják.

Az emberi élet meghatározásakor azonban – különösen, ha annak kiolthatósága a vita tárgya – nem alkalmazhatunk önkényes, relativizálásra alkalmas kritériumokat, de olyan cseppfolyós, logikailag és etikailag értelmezhetetlen rendezési elveket sem, mint a „többségi társadalmi álláspont” vagy a „tudományos konszenzus”. Ehhez ugyanis túl nagy a tét. Világos, egyértelmű, abszolút szempontokon alapuló életdefinícióra van szükség.

Szerencsére két olyan támpontunk is létezik, amelynek a segítségével ez könnyen megoldható. Az egyik Hippokratész híres „primum nil nocere” elve, miszerint az ártalom tilalma az elsődleges szempont. Bár Hippokratész ezt az elvet az orvoslásra vonatkoztatta (a magzatelhajtás pedig épp az eredeti hipokratészi eskü értelmében nem tekinthető orvosi tevékenységnek), azt valószínűleg egy általános etikai *logikának* is tekinthetjük, amelyet pont az efféle, komoly gyakorlati következményeket hordozó dilemmák eldöntésekor kell alkalmaznunk. Eszerint ha még el is fogadjuk azt, hogy az emberi életnek többféle definíciója lehetséges, akkor is a legkevésbé ártalmas következményekkel járó verziót kell választanunk – ez pedig nem lehet más, mint hogy a fogantatás pillanatától számítjuk az emberi életet. (Megjegyzés: a nőgyógyászati klinikák abortuszról szóló tájékoztatói az ártalom fogalmát – csakúgy, mint a kockázatát és a fájdalomát – kizárólag a nő vonatkozásában használják, amit nyugodtan tekinthetünk egy morális kordokumentumnak is.)

A másik támpontunk nem egy konkrét elv, hanem egy egyszerű következtetés. Láthattuk, hogy az egyes definíciók az egyedfejlődési *folyamat* különféle fázisaihoz kötik az emberi élet kritériumait. Csakhogy a számegegyenes nem egynél, háromnál vagy tizenkilencnél, hanem a nullánál kezdődik. Minden folyamatnak, így az életfolyamatnak is létezik egy alanya és egy nullpontja. Az alany itt a saját génállománnyal rendelkező, az életfolyamat kezdetétől a végéig önazonos élőlény, a nullpont pedig ennek az életfolyamatnak a kezdete, vagyis a fogantatás. Minden olyan emberdefiníció, amely figyelmen kívül hagyja ezt a nullpontot, vagyis az emberi létezés fogalmát önkényesen kiragadja az egyedfejlődés folyamatának egészéből, értelmetlen. Az emberi egyedfejlődés ember nélküli periódusának vélelmezése – a *részleges dehumanizálás* – logikai képtelenség.

Az életjog elsőbbsége

Ha tehát kimondható, hogy a fogantatástól számíthatjuk az emberi életet, már csak arra kell választ adnunk, hogy adott esetben az élethez való jogot milyen emberi jogok írhatják felül. Az abortusz mellett érvelők általában – deklaráltan vagy közvetetten – a testi önrendelkezéshez, a reprodukciós szabadsághoz, valamint a szegénységtől mentes, illetve komfortos élethez való jogot szokták említeni. Ezek közül a legismertebbet, a testi önrendelkezésről szólót („my

body, my choice”) azonnal kihúzhatjuk a listáról, hiszen az nyilvánvalóan egy valótlanságon alapul: az abortusz során a nő nem a saját maga, hanem egy másik ember testéről, egész pontosan életéről dönt.

A testi önrendelkezésről szóló érv kevésbé primitív változata, amely a biológiai összekapcsoltságra hivatkozva tekinti jogosnak a magzatelhajtást, ugyancsak gyenge lábakon áll, hiszen hiányzik belőle annak logikus és meggyőző levezetése, hogy egy kétoldalú függőségi viszony önmagában miért adhat jogot a domináns félnek a másik megölésére – az ilyen helyzetben erkölcsi evidenciának tekinthető támogatási kötelezettség helyett.

Ami a reprodukciós jogot illeti, a helyzet itt hasonló az önrendelkezési joghoz: bár önmagában, jogként létezik, az abortusz kontextusában az nem érvényes, így nem is alkalmazható. A reprodukciós jog ugyanis azt jelenti, hogy a nőnek (párnak) jogában áll eldöntenie, hogy vállal-e utódot, s ha igen, hányat és mikorra időzítve. A reprodukciós jog tehát „esemény előtti” kategória, az abortusz viszont már nem tekinthető fogamzásgátlásnak, akkor sem, ha az ún. választáspárti oldal folyamatosan ezt sugallja.

A félreértések tisztázása után rátérhetünk az eredeti kérdésre, miszerint az abortusz létjogosultságának indoklásaként megnevezett jogok – a nő szociális biztonságához, anyagi színvonalhoz, komfortos élethez és lelki nyugalomhoz való joga (s a teljesség érdekében legyünk nagyvonalúak, és soroljuk ide a reprodukciós jog kiterjesztett módon, „esemény utáni” lehetőségként értelmezett változatát is) – magasabb rendűek-e az emberi élethez való jognál, vagyis adott esetben felülírhatják-e azt. És mielőtt megválaszolnánk a kérdést, szögezzük le – csupán egy lehetséges kiskapu bezárása végett –, hogy az emberi jogok egyetemeseek, vagyis ahogy pl. etnikai, faji, vallási vagy világnézeti szempontból nem alkalmazhatók szelektíven, úgy ez más jellemzők, például kor, egyedfejlődési szakasz vagy biológiai státus tekintetében sem megengedett.

A kérdésre adott válasz pedig a következő: sem a józan ész szabályai szerint, sem a természetjogi elvekből nem vezethető le az emberi élethez való jog más egyéni jogokhoz viszonyított alárendeltsége. (Nem véletlen, hogy az abortuszpártiak meg se próbálkoznak ennek cáfolatával.) Tehát ahogy egy válsághelyzetbe került anyának nincs joga például a két éves gyermeke élete árán megoldani a maga személyes krízisét, ugyanúgy ez a várandós kismama esetében is érvényes. A magzatelhajtás csak akkor megengedett, ha a várandósság biztosan és bizonyíthatóan veszélyezteti az anya életét (vagyis szembekerül

egymással az anya és a magzat életjoga), ekkor azonban a művi terhességmegszakítást etikai értelemben nem magzatelhajtásnak, hanem életmentő orvosi beavatkozásnak kell tekinteni. S mivel imént a természetjogra hivatkoztunk, szögezzük le azt is, hogy ahol a pozitív (írott) jog a különféle női jogokat hallgatólagosan vagy deklaráltan az életjog fölé helyezi – s ez mindenhol így van, ahol legális az abortusz –, ott ez csak a magzatkorúak emberi voltának és/vagy a fentebb említett emberjogi egyetemesség elvének a tagadása vagy elhallgatása árán lehetséges.

Egyéb érvek és ellenérvek

A fent leírtaktól függetlenül szánjunk néhány sort arra a jól ismert érvre is, amikor a nő a magzat „érdekében” választja a terhességmegszakítást, jellemzően annak betegségére, a rossz anyagi körülményekre vagy magánéleti problémákra (például az apa hiányára) hivatkozva; de bizonyára sokan találkoztak már azzal a magyarázattal is, hogy valaki nem szeretné „egy ilyen rossz világba” szülni a gyermekét. Összefoglalva: a várandós nő akár az élete árán (mármint a magzata élete árán) is megóvná leendő gyermekét a reá váró rossztól. Ezzel a széles körben elterjedt, alapvetően önfelmentési célokat szolgáló, hipokrita magyarázattal csupán egyetlen probléma van: a világon sehol sem látjuk, hogy a krónikus beteg, szegény, egyszülős családban felnőtt vagy csupán a világ helyzetével elégedetlen emberek tömegesen tolongának az eutanáziaszolgáltatók felvételi irodája előtt. Mi több, még a születendő gyermekük életkörülményeire hivatkozó, ám egyúttal abban osztozó abortuszkérelmzők sem siettetik a saját halálukat. Vajon lehetséges, hogy a problémáikat magzatként még másképp látták volna?

Végül – ha már az abortuszpárti érveket nézzük – foglalkozzunk néhány mondat erejéig a szintén közkeletű véleménnyel is, miszerint a magzatelhajtás betiltása csak a külföldön elvégzett, illetve az illegális belföldi abortuszok számát növelné, utóbbi esetben a nők egészségét is veszélyeztetve. Ezekre a felvetésekre az alábbi válaszokat adhatjuk:

– Ha egy életpárti állam polgára külföldön elveteti a gyermekét, annak az ügy szempontjából – vagyis hogy milyen abortuszpolitikát folytasson az állam – nincs semmi jelentősége. Abból a teoretikus lehetőségéből, hogy egy állampolgár következmények nélkül megszeghet egy jogszabályt,

még nem vezethető le a jogszabály szükségletlensége. (Ezzel egyúttal arra a szívhangrendelet elleni érvre is választ adtunk, miszerint „ügyse tartják be azt az orvosok”.)

- Abból sem vezethető le egy jogszabály szükségletlensége, ha a tiltás következtében megnő az illegális esetek száma. Egyrészt értelemszerű, hogy amit betiltanak, az illegálissá válik – ebből a szempontból a szóban forgó érv valójában logikai tautológia –, másrészt látnunk kell, hogy a törvénykezés célja általában nem az illegális cselekmények számának lenullázása, hanem egy élhető, az alapvető erkölcsi szempontoknak is megfelelő társadalmi rend kialakítása. Ha az előbbi lenne a cél, akkor nem is lenne más dolga az államnak, mint hogy minél több bűncselekménytípust legalizáljon.
- Ami az illegális abortuszok egészségügyi kockázatait illeti, elvileg az egészet elintézhethetnénk annyival, hogy nem kell abortuszra menni, és akkor nincs kockázat. De ne legyünk ennyire nyersen, inkább szögezzük le egy világos tényt: az ún. nem biztonságos abortuszokkal a fő problémát nem a nők egészségügyi sérüléseinek a magasabb valószínűsége, hanem a magzatkorú halálozás 99-100%-os aránya jelenti.

Összefoglalva tehát az eddig leírtak lényegét, a következőket mondhatjuk el:

1. Az emberi élet a fogantatással kezdődik, mivel minden folyamatot annak nullpontjától kell számítani.
2. Mivel az emberi jogok egyetemeseek, a magzatkorú emberek életét ugyanolyan védelem illeti meg, mint a már megszületetteket.
3. Mivel nincs olyan jog, amely magasabb lenne az élethez való jognál, a magzatkorú ember élete csak akkor vehető el, ha a várandósság az anya életét veszélyezteti.

Ezzel gyakorlatilag a bevezetőben feltett két kérdésre is válaszoltunk. S mivel az imént felsorolt tézisek önmagukban is elégséges érvet szolgáltatnak az abortusz tilalmához, s nem kívánják meg további kiegészítő érv alkalmazását (ilyen kiegészítő érv lehetne például a kínzás tilalma), egy észérvek és erkölcsi megfontolások alapján működő világban az életvédelem ügye totális győzelmet aratna. A jelenlegi világ azonban nem ilyen, ezért az életvédők és az abortuszpártolók globális értékháborúja tovább folytatódik, sajnos egyre durvább eredményeket produkálva, újabb és újabb tabudöntésekkel kísérve.

De ez már egy másik írás témája.

Mengyán Albert

EGY VÉGZŐS ORVOSTANHALLGATÓ GONDOLATAI A SZÍVHANGRENDELETRŐL

Végzős orvostanhallgatóként szeretném megfogalmazni az abortusz újdonsült szabályairól a véleményem.

- Először is nem tesz jót a kérdésnek, hogy általában a két szélsőséges „oldal” vitatkozik, sokszor teljesen mellőzve az érintetteket. Az egyik oldal szerint a nő azt tesz a testével és a benne fejlődő magzattal, amit akar, a másik oldal pedig nem vesz tudomást akár az erőszak vagy súlyos fejlődési rendellenességek létéről. Én kissé árnyaltabban látom.
- Az emberek szeretnek ítélni. Teszik ezt többnyire úgy, hogy nem érintettek, hiszen ha azok lennének, akkor kétszer is meggondolnák, kinek a feje fölött törjenek pálcát. Leendő szakmámból kifolyólag voltak gyakorlataim nőgyógyászaton és szülészetben is. Mivel korábban szülész-nőgyógyász akartam lenni, ezért önkéntesen is bejártam tanulni.
- Természetesen sokféle élethelyzet van, és egy (leendő) orvosnak nem az a dolga, hogy ítéljen. Azonban volt egy pillanat, ami megmaradt bennem. Egy fiatal hölgy, akinek korábban abortusza volt, a jelenlétemben tudta meg, hogy végre áldott állapotba került, gyermeket vár. Potyogtak az örömkönnyei, mert nagyon nehezen jött neki össze a párjával. Van, akinek már sosem lehet gyermeke egy terhességmegszakítást követően. Mély nyomot hagytak bennem a látottak. Korábban is meg voltam róla győződve, hogy nem szeretnék abortuszt elvégezni, de ezek után a szülész-nőgyógyász ambícióimmal felhagytam, ugyanis annak elvégzéséhez követelmény az abortusz műveletének ismerete és elvégzése.
- Természetesen az éremnek van másik oldala is. Nemi erőszak, súlyos fejlődési rendellenesség, maga az édesanya életének veszélyeztetettsége, amikor egy ilyen beavatkozás az anya életét menti meg.

Összegezve úgy gondolom, hogy az ítékezés, a pálcatorés mások feje fölött nem helyes, de azt üdvözlendőnek tartom, hogy szigorítják a szabályokat. Aki el akarja végeztetni a beavatkozást, továbbra is megteheti, de

legalább tisztában lesz vele, mi fog történni a testével és a benne fejlődő élettel.

Én azt is jó ötletnek tartanám, ha a beavatkozás előtt az érintettek beszélhetnének olyan hölgyekkel, akik átestek ezen a beavatkozáson, és szívesen beszélnének róla. Úgy gondolom, lenne olyan, aki meggondolná magát, és nem kellene egy életen át cipelnie a bűn terhét. Mert nem a gyermek az életen át tartó teher, hanem annak tudata, hogy elvettem, mielőtt megszületett volna.

Surján László

A NAGY ÁTTÖRÉS

Pár éve még elképzelni sem tudtam volna, hogy a magzatvédelem lesz az egyik fő politikai vitatéma az Egyesült Államokban. Mára pedig egyértelműen ez a helyzet.

Kalifornia: támadás a család ellen

A CNA (amerikai Katolikus Hírügynökség) ismertette, hogy Gavin Newsom, Kalifornia kormányzója 2021. szeptember 22-én aláírt két törvényt, amelyek megkönnyítik a kiskorúak számára, hogy eltitkolják a szüleik előtt, hogy abortáltak. Az egyik törvény megtiltja, hogy az abortuszklínikák szülészeti körzetében betegeket vagy alkalmazottakat fényképezzenek. A másik lehetővé teszi, hogy a biztosítottak, köztük számítva a kiskorúakat is, eltitkolhassák az ún. érzékeny beavatkozásokat a biztosítás tulajdonosa, általában a szülő elől. A törvény az érzékeny beavatkozások között nevesíti az abortuszt és a „nem-megerősítő beavatkozásokat”.

A CNA a hírhez egy olyan fényképet közöl, amelyen a kormányzó egy „A családok összetartoznak” feliratú pulpitus mögött áll. Ez a két rendelkezés viszont voltaképp szétveri a család egységét, hiszen zöld utat biztosít ahhoz, hogy a kiskorú életének lényeges történéseit eltitkolhassa a szülei elől. Úgy „nagykorúsítja” a gyermeket, hogy nem vizsgálja senki, mennyire érett meg erre. Az őszinte kapcsolat lehetőségét rombolja le, titkolózásra ad törvényes felhatalmazást, azaz szembeállítja a szülőt és a gyermeket. Sajnos vannak esetek, amikor ez indokolt, de általános érvényű törvényt hozni ezen a téren nem más, mint a család egységének tudatos szétverése.

Mondhatjuk, hogy Kalifornia messze van, az egészhez nincs közünk. A világ mai összezsugorodott állapotában azonban ez nem így van. Része ez a két törvény annak a világszerte támadó ideológiának, amelynek egyik célja megfosztani a szülőket attól a joguktól, hogy maguk határozzanak gyermekeik neveléséről, holott ez a jog minden emberjogi egyezményben benne van.

Szent John Henry Newman már fiatal korában (a XIX. század első felében) úgy látta, hogy „olyan idők következnek, amikor a hitetlenség árja, mint vízö-

zön, mindent elönt, csak hegycsúcsok emelkednek ki belőle”. Lassan kétszáz éve ennek, és ma valóban úgy érezzük, hogy az istentelenség árja minden korábbinál jobban elönti a világot: a „szárazföld” egyre kisebbre zsugorodik. De az áradások természetük szerint elvonulnak. Az égen megjelenik a szivárvány, ami a remény jele, nem a szexuális perverzitásoké. De emlékszünk-e az evangélium szavára? Vannak bűnök, amelyek nem győzhetők le, csak bűntel és virasztással.

Vereség New Jerseyben

Az elmúlt hónapokban a fő figyelem az alkotmánybíróági szerepkört betöltő Legfelsőbb Bíróságra irányult, ahol elvileg az életpárti bírók vannak többségben. Ettől való félelmében Biden elnök, illetve a demokrata pártiak felvetették, hogy fel kellene hígtani az életfogytiglan kinevezett bírók létszámát, mert amúgy ők leválthatatlanok. Lépni azonban nem léptek. Közben az egyes államokban egészen eltérő döntéseket hoznak. Texas jár az élen a szigorításban: kimutatható szívhangok esetén tiltja az abortuszt. Az életvédők győzelemnek élik meg, hogy e csak Texasra érvényes törvény felfüggesztését a Biden-adminisztráció nem tudta elérni.

Az azonban nemcsak jó hírek jönnek. New Jersey idén októberben egy olyan törvényt hozott, ami számomra felfoghatatlan. Eddig a 14. hétnél idősebb magzatok elpusztítása csak kórházban történhetett, és a magzat életkorától függetlenül abortuszt csak orvos végezhetett. Az új törvény mindkét korlát eltörölte. Ez tehát azt jelenti, hogy kórházi háttér nélkül is lehet abortálni, sőt az abortusz esetleges szövődményeit nem kell bejelenteni, továbbá nővérek, orvos asszisztensek is megszakíthatják ezentúl az ún. aspirációs technikával a terhességeket. A törvényt egyhangúan hagyták jóvá, és a kormányzó örömmel üdvözölte, hogy szélesebb körben lesz hozzáférhető a „reproduktív egészségügyi ellátás”. Már régi taktika, hogy a dolgokat nem néven nevezik. Voltaképp magzatgyilkosságról van szó. A rendelkezés miatt örvendező kormányzó, bizonyos Phil Murphy, azt mondta magáról, hogy egy életet töltött el a katolikus egyházban.

New Jersey tehát az életvédelem szempontjából elesett, de ettől függetlenül az egész Egyesült Államokban zajló vita szembesíti az amerikaiakat az abortusz kérdésével. A felmérések szerint egyébként a közvélemény szűk többsége

ellenzi a terhesség mesterséges megszakítását. Más felmérések ugyanakkor azt mutatják, hogy a magukat vallásosnak mondók ugyancsak többséget alkotnak, de számuk tíz év alatt 75-ről 63 százalékra csökkent.

Legfelső Bíróság: az abortusz nem alkotmányos jog!

2022. június 24-én az Egyesült Államok Legfelső Bírósága 6:3 arányban úgy döntött, hogy az abortusz szabályozása az embereken, pontosabban az általuk választott képviselőikön múlik. A Bíróság a hetvenes években ezzel ellentétes döntést hozott, mondván, hogy a tagállamoknak nincs joguk felülbírálni az abortuszhoz való alkotmányos jogot. A mostani döntés rámutatott: ilyen jog nincs az amerikai alkotmányban. Ez a döntés tehát nem tiltja, de nem is engedélyezi a magzat életének elvételét. Ez a tagállamok törvényhozóira tartozik.

Ez azt jelenti, hogy az Amerikai Egyesült Államokban nem lesz egységes a terhességmegszakítás jogi szabályozása. Az államok között van, ahol még az érett magzat is elpusztítható, másutt a várandósság korai szakaszában engedik meg, van, ahol a szívhangok megjelenése után már tilos a magzat megölése. Az életvédőknek és az abortuszipar kiszolgálóinak tehát államonként kell megvívniuk egymással. Közvetve azonban már ez a döntés is életvédőnek számít.

Ezzel tehát aligha ért véget az abortusz szabályozása körüli csata. Inkább csak most kezdődik igazán. A döntésnek természetesen örülök, de azt sajnálom, hogy egy alapvetően orvosbiológiai és erkölcsi kérdés politikai csaták tárgya lehet. Ugyanakkor remélem, hogy az amerikai döntés Európában is a szigorítás felé fordítja a törvényhozókat. Az abortusz nem alkotmányos jog, az élethez való jog viszont igen. Ezt a magzatokról sajnos ilyen nyíltan nem mondták ki, de talán ez az idő is eljön. Ugyanakkor védhető az a felfogás, hogy az élet fogalma inkább az orvosok és biológusok ügye, mint a bíróké. Józan ésszel nem tagadható, hogy az anya petesejtje és az apa spermiuma élnek. Az abortusz hívei úgy vélik, hogy a születés előtt még nem lehet emberi életéről beszélni. Hát akkor milyen életéről van szó?

Kovács Erik

EUTANÁZIAKÖRKÉP: CSECSEMŐHALÁL ÉS VALÓSÁGSHOW

Az életvédelem elsődleges tárgya jellemzően az abortusz; az eutanázia ritkán, egy-egy konkrét eset kapcsán kerül csak az érdeklődés homlokterébe. Hazánkban ilyenre a lezárások idején került sor, a Magyar Orvosi Kamara „sorshúzásos” – a passzív eutanáziával rokonítható – javaslata révén.

Az eutanázia ógörög eredetű összetett szó, közismert magyar fordítása a kegyes halál (az angolban a kevésbé eufemisztikus kegyes gyilkosságot használnák), s gyakorlatilag a gyógyíthatatlan beteg halálának aktív vagy passzív – tehát orvosi közreműködéssel vagy jóváhagyással történő – meggyorsítását jelenti. Mivel az eutanáziát a beteg kívánsága alapján hajtják végre, valójában *kiszervezett öngyilkosságról* beszélhetünk.

Az eutanáziáról általánosságban

A passzív eutanázia lényege az életet vagy életfunkciókat fenntartó kezelést leállítását, amelyen belül a katolikus egyház megkülönbözteti és etikailag külön besorolásba helyezi az élet mindenáron való fenntartását célzó „túlbugzó” terápia megszüntetését. Amíg a passzív eutanázia egy orvosi eljárás megszakításán, addig annak aktív változata egy addig nem alkalmazott cselekmény közbeiktatásán alapul. Intenzív erkölcsi és jogi viták általában az aktív eutanázia körül folynak. Ennek altípusait egyrészt a beavatkozó személye, másrészt a beavatkozás végcélja szerint határozhatjuk meg. Az előbbi esetben a kérdés az, hogy az orvos közvetlenül hajtja-e végre a cselekményt (közvetlen eutanázia), vagy azt a páciens végzi el magán, s az orvos/szakdolgozó csak a beteg öngyilkosságához nyújt segédkezet (közvetett eutanázia). Ami a végcélról illeti, itt megkülönböztethetjük a szándékolt eutanáziát, amikor a beteg halála a cél, és a nem szándékoltat, amikor a terápia gyógyításra vagy fájdalomcsillapításra irányul, de magas halálozási kockázattal jár, amivel az orvos is tisztában van. A nem szándékolt eutanázia egyik tipikus esete a végstádiumos rákbetegek morfiomos kezelése.

Táblázat: Az aktív eutanázia egyes altípusai

		Orvosi részvétel	
		Közvetlen	Közvetett
A halál mint cél	Szándékolt	Az orvos közvetlen beavatkozással (saját kezűleg) meggyorsítja vagy előidézzi egy másik személy halálát.	Öngyilkosságban történő segítő közreműködés.
	Nem szándékolt	Célja a gyógyítás vagy fájdalomcsillapítás, számításba véve a halál okozásának lehetőségét is.	–

A Katolikus Lexikon szócikke az aktív eutanázián belül – az iménti felosztáson túl – megkülönbözteti még azokat az eseteket is, amikor a beteg tudatos beleegyezésével, illetve amikor a beleegyezése nélkül történik meg a halált okozó beavatkozás. Ez a fajta kategorizálás lényegében kiterjeszti az eutanázia hagyományos definícióját, hiszen annak egyik legfontosabb eleme, a beteg beleegyezése itt az eutanáziának már nem kizárólagos kritériuma.

A beleegyezés nélküli eutanáziának szintén két altípusa létezik: amikor nyilatkozattételre képes, illetve nyilatkozattételre képtelen betegen hajtják azt végre. Az előbbi eset valójában már kriminológiai kategória, ismert hazai példakkal (gyógyíthatatlan gyermekét halálba küldő anya, a „Fekete Angyal” kórházi sorozatgyilkossága). A nyilatkozni képtelen betegek eutanáziája jellemzően az évek vagy évtizedek óta kómában fekvő, többnyire súlyos károsodást szenvedett, reménytelen helyzetű betegek esetében merül föl. Ennek legismertebb példája a floridai Terri Schiavo esete, akinek mesterséges táplálását 2005-ben – a Legfelső Bíróság döntése alapján – 15 évnyi kóma után szakították meg a férj kérésére, ám a szülők akarata ellenére, a Vatikán és George Bush akkori amerikai elnök éles bírálata mellett.

Taigetosz és Colosseum

Az eutanázia „kultúrtörténete” – mivel az jellegénél fogva elválaszthatatlan az orvosi etikával, tágabb kitekintésben pedig az élet értelmével és a halállal kapcsolatos vallási, filozófiai és tudományos nézetektől – lényegében egyidős

az emberiséggel. Ennek ellenére a kegyes halál témáját boncolgató jogi és ideológiai viták a modern kor termékei, a történeti előzmények többnyire épp az eutanázia orvosi visszautasításáról szólnak. Utóbbiak közül itt terjedelmi okokból csak a hippokratészi eskü vonatkozó részét idéznénk, amely az eutanáziáról szóló első írásos emlék is egyben. „Senkinek sem adok halálos mérget, akkor sem, ha kéri, és erre vonatkozólag még tanácsot sem adok” – hangzik a máig érvényes üzenetet hordozó szöveg.

Az eutanázia a 20. század harmincas éveiben került a közéleti és jogalkotói viták középpontjába, az angliai és amerikai civil szervezetek legalizálási igényeit azonban a politika akkor még elutasította. Az első törvényesítésre csak a kilencvenes években került sor Hollandiában, valamint két amerikai tagállamban. Ellentétben az abortusszal, ez esetben semmilyen kodifikációs hullám nem söpört végig a világon: az EU-ban sokáig csupán a két másik Benelux állam követte a példát, míg a portugál parlament idén 2021. január végén, a koronavírushoz kapcsolódó kórházi küzdelmekhez időzítve törvényesítette az eutanáziát. (Portugália, Írországhoz hasonlóan, tipikus példája az európai katolikus bátyák egyik évről másikra történő összeomlásának: bő egy évtized alatt az abortuszt, a homoszexuális házasságot és az eutanáziát egyaránt legalizálták.)

De miért nem követelik a tömegek az eutanázia szabadságát, ahogy azt az abortusz esetében láthatjuk? Miért nem állnak bele a baloldali jogvédők, politikusok és médiumok a magzatgyilkosság kapcsán tanúsított intenzitással az ügybe?

Erre több válasz is adható:

1. Az eutanázia feketén-fehéren a halálról, sőt a halál akarásáról szól, ami a modern „forever young” életszemlélettel nehezen egyeztethető össze. A művi vetélés tárgya ezzel szemben egy dehumanizált emberi lény, akinek halála a szemünk előtt elrejtve történik, ráadásul a média nem a halállal, hanem az emberi jogokkal és a kényelmes élet ígéretével kapcsolja össze az abortuszt, kihasználva azt a pszichológiai evidenciát, hogy egy várandós nő esetében automatikusan az anyát mint a terhesség látható, „közülünk való” résztvevőjét tekintjük az egyetlen főszereplőnek.
2. Amíg a többség az eutanáziát – saját komfortérzete érdekében – sajnálatra méltó, de távoli emberek problémájaként érzékeli, addig az abortusz női szempontból „mindannyiunk ügye”, ami egyrészt egy ősidők óta félt, népdalokban is megénekel, nemkívánatos eseményre kínál gyors megoldást.

dást, másrészt az öntudatra ébredt nő önrendelkezésének a szimbólumaként is megélhető.

3. Az eutanázia halálközpontúságából egyenesen következik a visszaélésektől, illetve a visszavonhatatlan tévedésektől való egyéni félelem. Még az olyan következetesen liberális, így elkötelezett eutanáziatámogató szervezetek is, mint a TASZ, megfogalmazzák ebbéli szorongásaikat: „Az aktív eutanázia az egyéni önrendelkezési jog leghatározottabb megnyilvánulási formája. Az ilyen esetekben mégsem tartjuk teljesen elfogadhatatlannak a közhatalmi beavatkozást, különösen azért, mert az egészségügyi intézményrendszer mai magyarországi állapotában nem lehet garantálni azt, hogy ne történjenek visszaélések.”
4. Végül látnunk kell azt is, hogy a súlyos állapotban lévő, illetve haldokló betegek megfelelő fizikai, szellemi és lelki életminőségére törekvő orvosi kezelés, az ún. palliatív terápia elterjedésével – gondoljunk például a hospice-házakra – egyre csökken az eutanázia orvosi értelemben vett létjogosultsága, ami annak közmegítélésére is hatással lehet.

Európában az eutanázia teljes elutasítása csak a posztszovjet térségre jellemző. Jogszabályi szinten ma az öreg kontinenst – az aktív eutanáziát támogató, fent említett országokon kívül – inkább a passzív vagy a bűjtatott formák legalizálása jellemzi. A skandináv országok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Spanyolország, Közép-Európán belül pedig az Ausztria–Magyarország–Szlovénia hármass megengedik a passzív változatot. Németországban és Svájcban (meghatározott körülmények között) az öngyilkosság segítségét is legalizálták, Svédországban pedig az orvos – bár nem adhat be halálos injekciót – büntetőjogi felelősség nélkül adhat vagy írhat fel a betegnek halált okozó szert. Érdekes módon még a katolikus Olaszországban és Lengyelországban is elkülöníti a törvény a gyilkosságot a „kívánságra öléstől”. Ez utóbbinak a legalizálását ugyanakkor az Egyesült Királyságban a Lordok Háza – az ún. Diane Pretty-ügyben hozott döntésével – formálisan is kizárta. Ugyanez a testület viszont Anthony Bland, a visszafordíthatatlan agykárosodást szenvedett fiatal ember esetében úgy döntött, hogy életfenntartó kezelése abbahagyható, mert a legjobb érdekei ezt kívánják.

A „haladó” megoldásokban élenjáró Benelux államokban viszont – ahogy azt az egyre keményebb tabukat feszegető liberalizmus esetében láthatjuk – az aktív eutanázia terén eddig természetesnek tekintett határvonalak további átlépését tapasztalhatjuk. 2004-ben holland orvosok(!) egy csoportja már

amellett foglalt állást, hogy az „elviselhetetlen szenvedést okozó életuntság” is okot adhatson a kegyes halál igénylésére, vagyis lényegében bárki számára elérhetővé tették volna az eutanáziát. A javaslat megvalósulásáról nincs hírvagy. Azt viszont tudjuk, hogy azóta a 12 éven aluliakra is kiterjesztették a lehetséges érintettek körét.

A csecsemőeutanázia az egyetemes halálkultúra történetében azért is mérföldkő, mert bár ellenkező irányból közelítve, de végső soron lehetővé tették az abortuszcélok non plus ultrájának, a születés utáni abortusznak – magyarul szimpla gyermekgyilkosságnak – a legalizálását, rehabilitálva ezzel a Taigetosz intézményét. Morál tekintetében nem sokkal maradt el a holland szinttől Belgium sem, ahol 2002-ben az egyik tévécsatorna, egyfajta valóságshow-ként, élőben közvetítette az első eutanáziapáciens, a szklerózis multiplexben szenvedő Mario Verstraete halálát. Azóta időközben ott is legalizálták a csecsemő- és gyermekeutanáziát. „Technikailag nem bonyolult folyamat egy gyermeket átsegíteni a másvilágra” – nyugtatta meg az aggodalmaskodókat a New Scientist 2014. február 24-i számában Eduard Verhagen orvos-ügyvéd, a korhatár nélküli eutanázia belga apostola.

Ami a hazai jogszabályi környezetet illeti, a kérdést az 1997. évi CLIV. törvényben szabályozta az Országgyűlés, lehetővé téve az önkéntes passzív eutanáziát. Eszerint „a cselekvőképes beteget megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné”. E joggal csak a 18. életévüket betöltött személyek élhetnek. Lényeges kitétel, hogy várandósság esetén a gyermek élethez való joga előnyt élvez a beteg – ez esetben az anya – halálhoz való jogával szemben, vagyis a törvény elutasítja a várandós nők passzív eutanáziára irányuló kérelmét.

Erkölcsei érvek pro és kontra

Az aktív eutanázia melletti legismertebb érv szerint az embernek nemcsak az életéhez van joga, hanem a halálához is. Emellett még a méltó halálhoz való jog, illetve a fájdalomtól, szenvedéstől való megszabadulás humanista szempontjai is megjelennek az érvelésekben. Ezeket olyan, korunk sajátosságaira hivatkozó pluszérvek is kiegészítik, mint a halálról való gondolkodásunk megváltozása, illetve az orvostudomány fejlődésének eredményeként a haldoklás folyamatának akár évekkel történő kitolódása.

Az eutanáziával kapcsolatban a katolikus egyház rendelkezik talán a leginkább koherens és részletes érvrendszerrel. Bár ezek a kétezer éves, részben ószövetségi tanításokon alapuló szempontok a fenti érvek ellenpólusát jelenítik meg, a média egy része által sugallt képpel ellentétben korántsem doktriner, életidegen nézetek halmazára kell gondolnunk.

Erkölcsei értelemben az eutanázia a gyilkosság és az öngyilkosság felől egyaránt megközelíthető. A gyilkosságra vonatkozó szentírási tilalmak ismerete (itt a jézusi tanításból adódó erkölcsi parancsok mellett elsősorban a Tízparancsolatra kell gondolnunk) az európai alapműveltség része, így azokat most nem részletezzük. Szent Ágoston sorai már kifejezetten az eutanáziára is értelmezhetők: „Nem szabad mást megölni: akkor sem, ha akarja, akkor sem, ha kéri, s már nem maradhat életben [...], és segítséget kér ahhoz, hogy a lélek el tudjon szakadni a testtől” (Epistula). Ami az öngyilkosságot illeti, a Katolikus Lexikon szerint az „súlyos erkölcsi rossz, mert elutasítja az önszeretetet, a szeretetet és az igazságosság kötelességeit a felebarátokkal, a közösségekkel és a társadalom egészével szemben. Lényegében utasítja el Isten abszolút uralmát élet és a halál fölött”. A keresztény hitbéli meggyőződés szerint az emberi élet szent, amely felett csak Isten rendelkezhet, ezért az emberölés, az öngyilkosság, valamint az ezekben való közreműködés egyaránt bűn.

A katolikus egyház tehát nemcsak az aktív eutanáziát tartja megengedhetetlennek, hanem a passzív eutanáziának azt a fajtáját is, amikor „olyan újraélesztő vagy életben tartó eljárások elhagyásáról vagy abbahagyásáról van szó, amelyek rendesnek, szokásosnak és arányosnak mondhatók”. Ugyanakkor az aktív, de nem szándékolt beavatkozást (l. a fenti táblázatot), amelynek célja az elviselhetetlen fájdalom csillapítása – még akkor is, ha az közben veszélyezteti a beteg életét –, a katolikus egyház megengedhetőnek tartja, miként a beteg állapotához képest aránytalan, túlbuzgó terápiás eljárások elutasítását is.

Szent II. János Pál pápa ez utóbbit „a személy érett döntésének” nevezte, *Evangelium vitae* kezdetű enciklikájában pedig az eutanázia rejtett motivációira, illetve kísérőjelenségeire is felhívta a figyelmet, rámutatva arra, hogy a termelékenység és hatékonyság elvén működő fejlett társadalmakban egy gyógyíthatatlanul gyenge életnek nincs semmi értelme, a reménytelen gyógyítás pedig túlságosan megterhelő, haszontalan kiadás. Ebből egyenesen következik a fogyatékos újszülöttek, az értelmi fogyatékosok, az önmaguk ellátására már képtelen öregek és a haldokló betegek megölésének igénye, növelve egyúttal az átültethető szervek mennyiségét.

Az egyház mellett az egészségügyi, illetve nonprofit szférából is erős kritikái érvek fogalmazódnak meg az eutanáziával szemben. A Magyar Orvosi Kamará (MOK) 2011-ben elfogadott Etikai Kódexe világosan és egyértelműen fogalmaz: „Az eutanázia a halál bekövetkeztének idejét a természetes végnél korábbra helyezi át. Az orvos gyógyításra és a beteg szenvedésének enyhítésére tett esküt és kapott felhatalmazást, és nem arra, hogy más ember életét kioltsa.”

Az ugyancsak a MOK által javasolt orvosi eskü szövegében pedig a következő mondat olvasható: „Orvosi tevékenységem soha nem irányul emberi élet kioltására.” A javaslat sajnos nem minden esetben hullott termékeny talajra: a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvosi Karának és a Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Karának honlapjáról elérhető esküszövegek sajnos nem tartalmazzák az élet kioltásának tilalmát.

A Magyar Bioetikai Társaság 2003-as állásfoglalása viszont teljesen egyértelmű álláspontot képvisel. Eszerint „az eutanázia minden formája (aktív, passzív, direkt, indirekt, asszisztált öngyilkosság stb.) ellentétes az orvoslás és az egészségügy legalapvetőbb feladataival és céljaival. [...] Az emberi közösség nem segítheti egyetlen tagját sem a halálba, de kötelessége a halálban való segítség, és ez a közösségi attitűd az eutanázia humánus alternatívája.” A bioetikusok a beteg önrendelkezési jogára hivatkozó érvelést is támadják, mivel „az étellel való szabad rendelkezés nem teremthet olyan helyzetet, hogy szabad elhatározással visszavonhatatlanul megfosszuk magunkat életünkől, mert ez nem a szabadság érvényesítését, hanem a szabadság végleges megvonását eredményezi”.

Végül fel kell hívni a figyelmet azokra a nemzetközi véleményekre is, amelyek a modern palliatív kezelést az eutanázia reális alternatívájaként írják le. Ez azért fontos, mert az elméleti szempontok mellett észre kell vennünk magát a szenvedő embert is, aki fizikai és lelki fájdalmaitól akár az élete árán is szabadulna. A „kegyes halál” az életpártiak számára teoretikus ügy, a gyógyíthatatlan betegek és hozzátartozóik számára viszont gyakorlati dilemma, és a palliatív kezelés lehetősége elsősorban számukra kínál megfelelő választ.

Pálmai Tamás
ÖRÖKBEOFOGADÁS

Érdekes, hogy bizonyos dolgokat megérez az ember. Március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony (Jézus Krisztus Mária méhében való fogantatásának ünnepe) napján, két éve elhunyt anyósom születésnapján úgy éreztem, valami jó fog történni a közeljövőben.

Előtte való nap kint voltunk a temetőben, ahol apósommal ketten nyugszanak a kopjafa árnyékában, és rendbe tettük a sírt. A misét érte is mondta az atya.

Ám más is történt a templomban. Fogadalmat tettünk. Mindannyian. Megígértük, hogy lélekben örökbe fogadunk egy ismeretlen magzatot, akinek az élete veszélyben forog, mert szülei olyan nehéz helyzetben vannak, hogy még nem tudják eldönteni, megtartsák-e gyermeküket. Kilenc hónapon át mindennap elmondjuk az ide való imákat, a szülőkért és a babáért egyaránt. Többek között ez is elhangzik: „Kérlek, adj szüleinek szeretetet és bátorságot, hogy meghagyják gyermekük életét.” Ez a mozgalom Lengyelországban alakult meg 1987-ben, onnan terjedt el Európában.

Protestáns testvéreink számára is van lehetőség csatlakozni. Ők naponta elmondják az Úr imáját (Máté 6,9–13) és a következőt: „Mennyei Atyám! Köszönöm azt a meg nem született gyermeket, akit lélekben adoptáltam, és akit a halál veszélye fenyeget. Adj védelmet köré, hogy békességben fejlődhessen! Áldd meg édesanyját és édesapját! Adj nekik szeretetet és bátorságot, hogy meghagyják gyermekük életét, melyet Te magad rendeltél számára! Rendeld ki mindazt, ami gyermekük születéséhez és felneveléséhez szükséges! Jézus Krisztus nevében. Ámen.”

Tetszenek érteni.

Semmi fenyegetés, semmi beleavatkozás mások életébe. Csak szelíd kérés a Jóisten felé, csak áradó őszinte szeretet.

Kicsit megmutatná azt is, hogy a válság vizein hanykolódó egyházainkat tán innen alulról, tégláról téglára haladva kellene újraépíteni. S vele együtt magunkat is újraformálni. A jóság és a szeretet kötőanyagát használva.

Kényszer, kiátkozás, kínzás és inkvizíció nélkül. Csak és csupán szeretettel. Mint Urunk anno.

A mise után kimentünk a templom melletti emlékműhöz – a meg nem született és a korán elhalt gyermekekért állítottuk nemrég –, melyet az atya megszentelt, mi pedig megkoszorúztuk azt, majd együtt imádkoztunk és énekelünk. Így lett kerek a történet.

Ám ezzel a hétvégének nem volt vége. Bekövetkezett az a másik jó is, amit éreztem, csak nem tudtam, hogy mit is takar ez a boldogító érzés. Nefelejcs-díjat kaptam. Városunk kulturális és hagyományőrző egyesülete 2009 óta adja át ezt a díjat, és azért rang elnyerni, mert akik adják, tényleg ismernek. Nincs kamu és protekció. Csak akkor jár, ha megérdemled. S ez így helyes.

És végül lám, milyen beszédes ez a szó: nefelejcs! Hogy sose feledjem, bárhová is sodorna, ne adj isten, az élet: Békés volt az a város, ahol – ideszakadt gyüttmentet – örökbe fogadtak a családommal együtt. Hálás köszönet érte.

KERESZT TŰZBEN

Azbej Tristan

MAGYARORSZÁG AZ ÜLDÖZÖTT KERESZTÉNYEK SZOLGÁLATÁBAN

A 21. század második évtizedének kezdetén az emberiség soha nem látott méretű és összetettségű kihívások sorával néz szembe, több milliárd ember szenved szükséglet és üldözöttséget világszerte. Az emberi és természeti katasztrófák, a gazdasági válságok, a klímaváltozás, valamint a vallási alapú üldözöttség és a háborúk következményeként egész emberi közösségek hagyják hátra szülőföldjeiket, sokszor Európában keresve a jobb életet. Magyarország felismerte, hogy a szükséglet szenvedő emberek megsegítésének leghatékonyabb módja, ha a támogatást visszük oda, ahol a baj van, nem pedig a kihívásokat hozzuk tömeges bevándorlással Európába és hazánkba.

Ma a kereszténység a világ legüldözöttebb vallása. Több mint 360 millió keresztény szenved üldözöttséget világszerte, és naponta átlagosan 15 keresztényt öltek meg 2022-ben. Részben ezért is volt időszerű egy olyan kezdeményezés elindítása, mint a Hungary Helps Program, hazánk nemzetközi segítségnyújtási programja, amelynek elve a helybe vitt segítségnyújtás, és egyik kimondott célja a hitük miatt üldözöttséget szenvedő keresztények megsegítése. Magyarország volt az első, ahol ezt a fajta segítségnyújtást kormányzati szintre emelték.

2016-ban Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke és Balog Zoltán, az emberi erőforrások akkori minisztere találkozott közel-keleti egyházi vezetőkkel a keresztény politikusok nemzetközi konferenciáján, Olaszországban. A vallási vezetők beszámoltak az egyházaik elleni üldözöttségről, és Magyarország segítségét kérték. Az eseményt követően a magyar Országgyűlés egy

összpárti határozatot fogadott el, amelyben elítéli a keresztényüldözést, Magyarország Kormánya pedig létrehozta az üldözött keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkárságot, amely 2016 végén kezdte meg munkáját. Azóta Orbán Viktor miniszterelnök és más állami vezetők több közel-keleti és afrikai egyházi vezetői delegációt fogadtak, hogy a magyar kormány együttműködéseket építhessen velük veszélyeztetett közösségeik megsegítésére, sok esetben megmentésére.

A magyar segítség kiemelt célja tehát a keresztény hitük miatt sérülékennyé vált, fenyegetett vagy üldözött vallási közösségek védelme és támogatása. Az elmúlt évek háborúi és tömeggyilkos atrocitásai a nyomorba vagy az eltűnés szélére sodortak számtalan keresztény közösséget, akik irányába a keresztény szabadság és szolidaritás jelöli ki Magyarország cselekvési pályáját.

Egyre több országban sérül a vallásszabadsághoz való jog, ezzel egyidejűleg maga a vallásszabadság is. Ezt igazolja az Open Doors 2023 listája, amiből kiderül, hogy 76 országban a számok azt mutatják, minden hetedik keresztény olyan helyzetben él, ahol magas szintű üldözöttség vagy diszkrimináció éri a hitéért, vagyis ezen országokban nem érvényesül a szabad vallásgyakorlás joga. Ennek ellenére nemzetközi szinten alig kap figyelmet az a jelenség, hogy a világon a keresztény hite miatt szenved a legtöbb ember vallási alapú üldözöttséget. A magyar kormány álláspontja szerint ez korunk egyik legjelentősebb, ugyanakkor legelhallgatottabb emberi jogi válsága.

A Hungary Helps Program több mint 270 projekttel, több mint 50 országban van jelen.

Az afrikai projektek közül a két legnagyobb Nigériában és Kongóban működik. Nigériában Borno és Adamawa államokban a Boko Haram által lerombolt oktatási és egészségügyi infrastruktúrát építették újjá magyar segítséggel. A projekt a mindennapi élethez szükséges intézmények helyreállításával hozzájárul a Nigériából érkező migrációs hullámok mérsékléséhez.

Eközben Kongóban az állami egészségügyi ellátás nem fedezi a szakorvosi ellátást, beleértve a szemműtéteket is. Ezért jött létre a Szent Rafael Szemészeti Klinika, amely magyar kezdeményezésre, a kongói Betegekért Alapítvány által, Dr. Hardi Richárd magyar szemészorvos vezetésével Mbuji-Mayi városában működik. A kórház évente több mint 25.000 betegnek biztosít orvosi ellátást egy olyan régióban, ahol a szemészeti ellátás minden más formája hiányzik.

A Közel-Keleten a Hungary Helps Programmal olyan országokra fókuszálunk, mint Irak, Szíria és Libanon. Észak-Irakban, a Ninivei-fennsíkon

található Tell-Aszkufban jelentős lélekszámú, többségében káld katolikus keresztény közösség élt, akiket az Iszlám Állam terrorszervezet 2014. augusztusi előrenyomulásakor elűldözött a településéről. A terület újjáépítése fontos feladat volt, miután a 2016-os felszabadulásig már elnéptelenedett, és épületei romokban heverték. A magyar segítségnek köszönhetően 5 iskola, valamint a közösségi infrastruktúra (óvodák, temetők, a súlyosan megrongálódott Szent György-templom és számos családi ház) helyreállítása történt meg a közeleli településeken.

Szíriában a magyar segély fedezte a Szentszék kezdeményezésére indított Nyitott Kórházak Program keretében három nagy szíriai katolikus egészségügyi intézmény egyéves működési költségeit, és hozzájárult létfontosságú orvosi eszközök beszerzéséhez. Az oktatási és egészségügyi infrastruktúra elengedhetetlen feltétele annak, hogy a háború borzalmi, valamint a keresztényellenes iszlamista terrorszervezetek pusztítása után visszatérő családok újrakezdhesék életüket Aleppóban.

A vallási alapú segítségnyújtás mellett a program olyan humanitárius segítségnyújtással is foglalkozik, amely a háború sújtotta területekre küldi a támogatást, például Ukrajnába vagy természeti és ipari katasztrófát elszenvedett területekre, mint a földrengést elszenvedett Törökország és Szíria területei.

Libanonra az elmúlt évtizedben nem volt jellemző a keresztényüldözés jelensége, ugyanakkor a gazdasági válság és a nagy számban ideérkező szíriai és iraki menekült jelenléte próbára tette a libanoni polgárháború után kialakított társadalmi kohéziót és a különböző vallások békés együttélését. A helyi egyházak a keresztények lélekszámának elvándorlás miatti csökkenéséről számolnak be. Egy ilyen helyzetben érte az ország lakosságát a 2020 nyarán a bejrúti kikötőben történt robbanás, amely több száz halálos áldozatot követelt, felbecsülhetetlen gazdasági károkat okozott, és szinte letarolta Bejrút egyik történelmi keresztény lakónegyedét is. Magyarország Kormánya a katasztrófát követő 24 órán belül egymillió euró gyorssegélyt küldött az Antiochiai Maronita Katolikus Patriarchátusnak. A magyar segélyből a Libanoni Katolikus Karitás közreműködésével újjáépülő lakóegységek számát közel hétszázra becsülik.

Ezenkívül elérhető még a fiatalok számára a Keresztény Fiatalok Ösztöndíjprogramja (SCYP), amelyet 2017-ben alapított Magyarország Kormánya. A Keresztény Fiatalok Ösztöndíjprogramját az Üldözött Keresztényeket Segítő Programokért Felelős Államtitkárság kezeli. A SCYP alapvető küldetése, hogy a világ válságrégióiban élő vagy hazájukban hitük miatt hátrányos helyzetű

keresztény fiatalok számára lehetőséget biztosítson felsőoktatási tanulmányok folytatására magyarországi fogadóintézményekben. Az ösztöndíjasok tanulmányaik befejezése után hazájukba visszatérve Magyarországon megszerzett tudásukkal hozzájárulhatnak közösségük és környezetük fejlesztéséhez.

Bár az üldözött keresztények megsegítése a Hungary Helps Program kiemelt kezdeményezése, ez nem kizárólagos: mind az aktív szolidaritás, mind a keresztény erkölcsi elvek megkövetelik, hogy minden erőfeszítésével segítsen az ember az ártatlanul bajbajutottakon. Ezért nyújt segítséget többek között az iraki jazidiaknak, az Iszlám Állam (ISIS) által népirtással fenyegetett közösségnek. Célja a vallások, etnikai csoportok és kultúrák békés egymás mellett élésének támogatása. Támogatja a jemeni zsidókat, sőt az üldözött muszlimokat is, és támogatta a rohingya menekülteket a bangladesi menekülttáborokban.

A Program keretében például a magyar kormány támogatása tette lehetővé az „Úr Első Csodája” iskola és közösségi központ építését az izraeli Kána városában. Az intézmény jelentős szerepet játszik a helyi keresztény közösség fennmaradásában, oktatási háttérrel biztosítva a keresztény gyermekek identitásának erősítéséhez. A keresztény egyházak által működtetett iskolák a Közel-Kelet más országaihoz hasonlóan Izraelben is gyakran a legmagasabb színvonalú oktatást nyújtják, ebből kifolyólag sok muszlim gyermek is jár az intézménybe. Ez lehetővé teszi a helyi vallásközi párbeszéd, illetve a muszlim és keresztény közösségek közötti békés együttélés megerősítését.

A humanitárius segélyeknek azokba a régiókba való globális eljuttatása mellett, ahol a háborúk, a terror és más válságok nyomása elvándorláshoz vezet, a Hungary Helps Program 2017-es elindítása óta a küldetését a rászoruló vallási közösségek támogatására összpontosította. Az elmúlt évek során magyar segítséggel megvalósított humanitárius és rehabilitációs projektek megmutatják, hogy a magyar modell működik, és ennek köszönhetően mára világszerte közel egymillió embernek tette lehetővé a szülőföldön való megmaradást, vagy járult hozzá az életkörülményeik javulásához.

A közvetlen, helyben segítségnyújtás alapuló magyar segítségnyújtás eddigi éveinek tapasztalatai és helyi partnereink visszajelzései is megerősítették az abbéli meggyőződést, hogy a segítséget kell oda vinni, ahol a baj van.

Surján László

KERESZTÉNYÜLDÖZÉSEK KORA

„Így elérkeztünk az új világ új képének alkonyán ahhoz a ponthoz, amelyben a kereszténynek – és nemcsak neki – kötelessége a tiltakozás.”

(Joseph Ratzinger bíboros, 1997)

Vladimír Palko könyve, a Jönnek az oroszánok hatalmas leltára mindazon visszasságoknak, amelyek századunk elejét jellemzik. Ez a könyv azonban nem csak figyelmeztetés, és sokkal több, mint panaszáradat.

Egy egész fejezet szól azokról az ajánlásokról, amelyek a mai világ problémáinak keresztény szellemű megoldásához vezetnek. Fontos megállapítás, hogy a megoldásra nem csak politikai téren kell törekedni. A döntő az lesz, ha az emberi szellemben és a szívekben lesz változás. Mit kell tehát tenni? Tíz, teljességet nem igénylő tanács Vladimír Palko nyomán:

1. Ismerjük meg az igazságot, az felszabadít

Az igazság, amivel szembe kell néznünk, az, hogy a hívő keresztényeknek ma Nyugaton nincs megfelelő politikai képviselőjük. Amerikában és Európában egy néhol akár már győztesnek tekinthető antropológiai forradalom zajlik. Gyökeresen átalakítja az ember természetéről és jogairól alkotott fogalmainkat, ezáltal sorra megdőlnék a csalás és a társadalom működéséhez elengedhetetlen erkölcsi alapelvek. A keresztény politikusok vagy az elvhűséget választják, vagy belesimulnak az egyre jobban szekularizálódó világba. A többség az utóbbit választotta, és ez kezdetben sikeres is volt. A keresztény pártok sok helyen koalícióra kényszerültek, és eredeti elveikkel ellentétes törvényeket is megszavaztak. Többnyire ki is hagyták a nevükből a keresztény szót. Ma már e pártok tetteik alapján sem különböztethetők meg az ún. centripártoktól, és ez arcvesztéssel és szavazatvesztéssel jár: a német, az olasz, a spanyol, a portugál és a francia kereszténydemokraták mára ellenzékbe kerültek.

A kommunista egyházüldözésből kiszabadult Közép-Európa számára „a fejlett Nyugat” már nem példakép. Az a Nyugat, amely az ateista kommunizmussal vívott harcban még szövetségesnek látszott – figyelmeztet Palko –,

nincs többé. Másképp, de nem kevésbé ateista, mint a Kelet volt. A lenini utat nem követi, de gondolkodásában Marxra támaszkodik.

2. Tartsunk bünbánatot

A kommunizmusban az állta meg a helyét, aki megmaradt kereszténynek, és nem félt az áldozathozattól. Mit jelent a helytállás az antropológiai forradalom idején? Ez a forradalom az emberi gyengeségre építette sikerét, és megszüntette az erkölcsi alapokat a szexuális és a családi kapcsolatokban. Tettünk-e valamit is, hogy ez ne így legyen, vagy sodródtunk a korszellemmel?

3. Mondjuk ki az igazat

Az igazságot nem elég csak ismerni, hanem ki is kell mondani. A bibliai „ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani” érvényes mára is. XVI. Benedek pápa halálos komolysággal mondta, hogy olyan érzés gyötri a világot, hogy széthull a morális konszenzus, ami nélkül nem tudnak működni a jogi és a politikai struktúrák. A helyzet a Római Birodalom bukásának korára emlékeztet. Ez felhívás arra, hogy a keresztény politikusok, újságírók, aktivisták nyugodtan, nem habozva igazi nevükön nevezzék a dolgokat. Mondják ki, hogy a halál kultúrája árt a társadalomnak. Hogy a kereszténység kiszorítása a közéletből új zsarnokságokhoz vezet. Hogy a társadalom így nem működhet a végtelenségig.

4. Készüljünk fel a mártíromságra

A Nyugat nemcsak elfordult Istentől, de üldözi is a keresztényeket. Ez ugyanazon gyökérből táplálkozik, mint a kommunizmus, de nincs kivégzés, sem kényszermunka, ezért az arénába érkező oroszánok képe eddig metafora maradt. A katolikus, ha behódol, járhat templomba, de a keresztény értékek és a forradalom álláspontjainak ütközése pillanatában a liberálist kell választania. Az abortuszt, az eutanáziát, a homoszexuális házasságot. A liberálisok

nem tűrik az ellenvéleményt, akár börtönnel is fenyegetik a politikailag nem korrekt, azaz nekik nem tetsző szavakat. Lopakodik a diktatúra.

5. Készítsünk elő érveket

Az egyik ok, amiért mind a társadalom, mind a politika dekrisztianizálódik, az a látszat, hogy tulajdonképpen működik az ország a kereszténység és Isten nélkül is. Hogy az antropológiai forradalom lényegében nem ártalmas. Ezt gyakran maguk a keresztények is elhitték. Igaz ez? Nem. Már láthatók az antropológiai forradalom rossz gyümölcsei.

Ez a forradalom okozta a történelemben példátlanul alacsony európai termékenységet. Az európai nőknek átlag 1,5 gyermeke van. Ez az állapot már legalább két évtizede tart. A lakosság öregszik. Hogyan fogják fedezni az egészségügyi gondoskodást és a nyugdíjakat az öregeknek, ha az öreg mindig több lesz, és az aktív korú mindig kevesebb? Átalakul a család. Sok embernek nem lesz testvére, még unokatestvére sem. A bevándorló nem pótolja a saját gyermeket. Sok magányos öreg lesz, és nem lesz, aki gondoskodik róluk. Ez fokozza a nyomást az eutanáziára. A 2015-ös migrációs válság jelzi, hogy a bevándorlás nem megoldás. Ha egyszer a történészek a mi korunkról írnak majd, azt mondják, hogy bolond emberek éltek benne. Nem voltak gyermekeik, de végtelenségig támogatták az abortuszt, és azt állították, hogy a házasságnak semmi köze a gyermekek nemzéséhez és neveléséhez. A forradalom sok rossz gyümölcsöt hozott, a keresztényeknek tehát sok érvük van.

6. Kapcsolódjunk össze, kommunikáljunk együtt, cselekedjünk közösen

A XX. század második felében az európai és az amerikai kereszténység a győztesnek látszó baloldali antropológiai forradalom hatása alá került. De itt vannak már azok is, akik ki akarnak ebből törni, és vállalják az ezzel járó konfliktusokat. Politikusok, publicisták, aktivisták. Magányosok vagy kicsiny csoportok, de olykor talán kormányok is. Helyzetük kilátástalannak látszik, nincs reményük politikai áttörésre. De jelen vannak, megpróbálkoznak a pártok értékrendjének helyrebillentésével, olykor eljutnak a nyílt szakadásig. Lé-

nyegtelen epizodisták vagy komoly repedések jelei ők a keresztény és konzervatív pártokban? Majd az idő megmutatja. Az antropológiai forradalom globális forradalom. Ezért a politikailag elkötelezett, a vele ellentétes nézetű keresztényeknek is nemzetek fölötti szövetségeket kellene kialakítaniuk. Akár az EPP-tagpártok vagy más pártok tagjai, vagy politikai funkció nélküli aktivisták. Lassan már körvonalazódnak az ilyen kapcsolatok, közös akciók és szövetezések.

7. Kommunikáljunk és dolgozzunk együtt a másképp gondolkodókkal

Miért? A keresztények gondolkodása a Bibliából indul ki, és az Egyház tanítására támaszkodik. Mindkét alap az abszolút igazságot hirdeti, ezért a keresztény politikus is hajlandó feltételezni, hogy az általa elképzelt megoldások jelentik a problémákra adható egyetlen helyes választ. Erre viszont nincs semmiféle garancia. A felsőbbrendűség érzetése, az önteltség taszítja az embereket, márpedig azért, hogy a világban zajló folyamatokat újra a józan ész alapján kezeljük, többségre kell jutni, és nem csak keresztények dolgozhatnak ezért. Nagyon sok pontban lehet egyetértőkre találni még a forradalom hívei között is. Ám azok is fontosak, akikkel semmiben sem értünk egyet. Beszélünk egymással, első körben azért, hogy értsük egymást. Ráadásul jöhet ránk olyan veszedelem, ami mellett az egymással való vitáink jelentősége eltörlődik, és amit együtt kell elhárítanunk. Ha hatni akarunk másokra, nem vonulhatunk rejtekbe.

8. Alkossunk kultúrát

A művészet az érzéseken, az érzékeléseken és az imagináción keresztül az a hangszóró, amely fölerősíti a filozófiai üzenetet. Dante, Shakespeare, a gótika, a reneszánsz, a barokk, Mozart... Ezek az európai keresztény szellem egykori uralkodásának tanúi.

A ma keresztény művészetének megújítása kihívás a keresztény művészek számára. A múlt század második felében a népművészetén kívül a keresztények három művészeti irányt láttak. Az egyik a szakrális művészet volt. Aztán itt volt a szocialista realizmus hivatalos művészete. Alkotói nem voltak tehet-

ségtelenek. De ez az áramlat veszített a fiatal nemzedék körében, mert felszínre került üzenetének hamissága. A popkultúra volt a legerősebb, bár a kommunista rendszer bizonyos fokig igyekezett visszaszorítani. Ma már látjuk, a popkultúra üzenete túlnyomórészt olyan értékek ellen irányul, mint a család, a felelősség, a keresztény szemléletű emberi tisztesség. A modern művészet többi területe is a balliberális forradalmat szolgálja.

Még fontosabb a kultúra tágabb értelemben, például az élet kultúrája a katolikus családokban. A forradalom összevisszasága ugyanis rányomja bélyegét családjainkra, éppúgy, mint személyes életünkre. Ezért kettős feladat vár ránk. Nem húzódnunk ki a nyílt politikai küzdelmekből, de elsősorban a családjainkban kell győzni.

9. Legyünk szakemberek

A szabadság elnyerése után a liberálisok tudtak több szakembert küldeni kormánypozíciókba. Nincs mit csodálkozni. A keresztények, ha hűségesek voltak hitükhöz, gyakran harmadosztályú polgárok lettek, tehát nem kerültek irányító helyzetbe. Ezért nem voltak vezetői tapasztalataik sem. Ám harminc év után már nincs mit magyarázkodni. A keresztény értékeknek a közéletben való megjelenítése azzal a kockázattal jár, hogy valaki szakmai hozzáértésének hiányait is a kereszténységével pótolja, még ha a kereszténysége tulajdonképpen őszinte is. Az ilyen ember „karrierista keresztény” válhat, és többet árt, mint a politikai versenytársak.

10. Ne féljete

Ezek Szent II. János Pál pápa ismert szavai. Aki keresztényként politizált, tudja, milyen nehéz ellenállni a kor nyomásának. A kommunizmus terrorral, fegyveres erővel, titkosrendőrséggel hozta létre a nyomást. Ma ideológiával és médiafölénnyel. Ennek ellenére nincs mitől félni. A kommunizmus legyőzhetetlennek tűnt, mégis bevégeződött.

A mai rendszernek – akárcsak a kommunizmusnak – óriási belső ellentmondásai vannak. Nem lehet a végtelenségig szembe menni az alapösztönökkel, amik az emberek szívében vannak. Nem lehet úgy kezelni az emberi

életet, mint valami anyagot. Nem lehet istent játszani. Nem lehet megvetni a családot, amelyen a társadalom mindig nyugodott. Nem lehet az embereknek mindig csak a jogairól beszélni, és elhallgatni kötelességeiket. Nem lehet szabadságnak nevezni a felelőtlenséget, a szülők ellen hangolni a gyermekeket, megvetni minden hagyományt. Nem lehet úgy tagadni az igazságot, hogy az ne vezessen irracionálitáshoz. Nem lehet állandóan támogatni az emberi gyengeségeket, hogy az ne vezessen a társadalom ellanyhulásához. Nem lehet büntetni az embereket azért, mert lelkiismeretük szerint akarnak élni. Egyszer eljön a pillanat, amikor ez már nem megy.

Hatalmas kulturális változással állunk szemben minden kontinensen, de nincs mivel megbékélnünk, és nem kell félnünk. Alázatosan, nyugodtan vívjuk harcunkat.

Kovács Erik

KERESZTÉNYTELENÍTÉS ÉS KARÁCSONYTALANÍTÁS

Emlékszünk még a tavalyi karácsony legnagyobb botrányára? Amikor Bordeaux zöldpárti polgármestere betiltotta a köztéri karácsonyfa-állítást, „fasiszta, primitív katolikusoknak” nevezve a tiltakozókat? Nos, ami tavaly még elszigetelt, provinciális szélsőségnek tűnt Európában, idén karácsonyra már uniós normává érett.

Az advent egyik legsokkolóbb híre az Európai Bizottság kommunikációs tervének nyilvánosságra kerülése volt (a kiszivárogtatást ezúton is köszönjük az olasz *Il Giornale* napilapnak), amelyben tiltólistára helyezték a karácsony szót, a Mária nevet, valamint a Mr. és Mrs. megszólítást. Amit tehát eddig is sejtettünk az EB keresztényellenességéről, most már legalább biztosan tudjuk, s ezen a meggyőződésünkön immár az se változtat, hogy a Bizottság a lebukás után sietve visszavonta a tervezetet. Igazat kell adnunk Ferenc pápának, aki a dokumentum kapcsán az Európa keresztény gyökereinek kiirtására törekvő totális diktatúrákkal vont párhuzamot. Különösen fájdalmas lehetett a haladáshívóknak, hogy a pápa e törekvés jellemzésére az anakronizmus kifejezést használta.

Kamikazereklám a Douglastól

Miközben az Európai Bizottság még a maga kállai kettősét járja, a reklámvilág önmagára talált, s élen jár a karácsony bepiszkításában. Ennek legismertebb példája a norvég posta minapi reklámja, amelyben a vállalat homoszexuális Mikulással hirdeti a szolgáltatásait. Figyelembe véve, hogy mégsem a szovjet tajgák Gyed Marózáról, hanem egy világszerte tisztelt nagy szentről van szó, a szakállas férficsókkal végződő, gyomorforgató mű bőven kimeríti a blaszfémia fogalmát.

Sajnos immár Magyarországon is akad példa hasonlóra. Mint emlékszünk, a hazai reklámvilágban elsőként a Coca-Cola rúgta le a normalitás és a deviancia közti sorompót még 2019-ben – igaz, a cég a népharag láttán gyorsan visszatért a kaptafához, vagyis az üzlethez. Nem így a Douglas szépségipari

multi, amelynek a hirdetésében egy apa nem mással, mint sminkkészlettel lepi meg szenteste a habtestű fiút. Az első ránézésre vígjátéki gegnek tűnő, valójában egyáltalán nem vicces reklám a YouTube-on is megtekinthető, e sorok írásáig 22 ezren látták.

Egy kis ízelítő a hozzászólásokból:

„Attól, hogy valaki meleg, még nem kell sminkelnie. Férfi, tehát neki is férfiként kell viselkednie. Szándékosan csinálnak nőt a férfiakból, hogy gyengék legyünk. Ebből mi nem kérünk!”

„Szexuális deviancia semmiféle reklámba nem való, visszatetsző és kontra-produktív. Lehet, hogy szereztek pár kedvelőt, de az ellenállás is erősödik. Ha mindennap kötekedik valaki, az előbb utóbb megkapja a magáét.”

„Meg fogjuk találni a tökéletes meglepetést szeretteinknek, más boltokban. Kapnak ajándékot a gyerekek meg a feleségem is, aki nőnek született, és hála istennek az is maradt.”

„Nagyszerű. Köszönjük, legalább tudom, hol ne vásároljak, meg az ismerőseimet is lebeszélem róla. Gratulálok a nagyszerű marketinghez!”

A szeretetre hivatkozó, valójában gyűlölködő reklámok azonban csak a felszínt jelentik az általános karácsonytalanítási folyamatban. Vannak ennél mélyebb bugyrok is...

Itt van például az Európai Parlament LMBTQ-nagykövete (mert már ilyen is létezik), aki nemrég transznemű Szűzanyának öltözve pózolt a német Siegessäule magazin címlapján. Utólagos magyarázata szerint ha Jézus nem volt fehér (*az europid nagyraszstagjaként amúgy az volt – K.E.*), akkor Mária akár szakállas is lehetett. Most nyilván viccelődhetnénk azon, hogy a transzneműség immár a transzlogikát is kitermelte, a helyzet azonban ennél sajnos komolyabb. Közben ugyanis Európában és a tengerentúlon egyetemistákat, dolgozó embereket és becsületes családapákat bocsátanak el vagy citálnak bíróság elé egyszerű biológiai és erkölcsi axiómák kimondásáért, a kereszténységgel szemben – mint ha csak Pakisztánban vagy Észak-Koreában lennénk – gyakorlatilag bármilyen gyűlöletkeltés, uszítás és sértés megengedett a nyilvánosságban. Ráadásul a provokátorok már a tradicionálisan keresztény országokban is egyre bátrabbak. Varsó egyik terén például egy helyi aktivistacsoport, a magyarul meglehetősen vicces hangzású Homokommandó tagjai állítottak fel egy szivárványos fenyőfát, állítólag a családjukból kitagadott melegekre gondolva.

Csak a fekete életek számítanak?

Ne feledkezzünk meg a Black Lives Matters nevű puhaterror-szervezetről sem, amely nemrég „Fekete karácsony” címen hirdette meg a fehér cégek adventi bojkottját. Az, hogy a BLM ezt az akciót a karácsonyi szeretet vagy saját rasszista hagyományai jegyében kezdeményezte-e, másodlagos kérdés. A lényeg, hogy karácsonyrombolás tekintetében immár a tengerentúlon is sikerült felzárkózni a német, a francia és a skandináv szinthez, ami nem kis teljesítmény, mert igen erős a verseny.

Ez utóbbi sajnos magyar vonatkozásban is igaz, és nem csupán a Douglas-reklám miatt. Mint ismert, advent első vasárnapján a Gyöngyös főterén felállított betlehemben elhelyezett Szűz Mária-szobrot gyakorlatilag lefejezték, a letört szoborfejet pedig a kis Jézus mellé tették. Dacára a Gyöngyösön több mint száz darabból álló köztéri kamerarendszernek, még mindig nincs hír arról, hogy elkapták volna a tettest, így a rituális cselekmény egyelőre büntetlen marad. A Borsod megyei Léhen ugyancsak megrongálták a betlehemet, itt azonban elkapták a két kamaszt. A székely fővárosban, Marosvásárhelyen pedig az erdélyi magyar történelmi egyházak támogatásával megépített óriási adventi koszorút rongálták meg ismeretlenek – igaz, ez esetben a kereszténygyűlölet mellett a magyarellenesség is szerepet játszhatott a vandalizmusban. A térfelügyelő kamerák itt is működtek, a tettesek pedig ebben az esetben sem kerültek elő. Az eset egyetlen pozitívuma, hogy a rongálás híre megmozgatta a helyi magyarságot, s a következő vasárnap impozáns tömeg jelent meg a gyertyagyújtó szertartáson.

Szerencsére a Kárpát-medencében még mindig elszigetelt esetnek számítanak azok a provokatív vagy vandál cselekedetek, amelyek a Lajtán túl már az adventi időszak mindennapos részét képezik. Sokatmondó, hogy a maga sajátos módján még a hazai szélsőbal állócsillaga, Thürmer Gyula is elítélte az Atlanti-óceán két partján végigsöprő örületet. „Karácsony a szocializmusban is karácsony volt, sőt, akkor volt igazán karácsony. [...] Nézzék meg, mi folyik nyugaton! A hagyományos karácsonyi vásárokat Európa számos városában »téli vásárrá« keresztelték át. [...] El akarják lopni tőlünk a karácsonyt! A legújabb az, hogy a meleg és transzszexuális közösségek saját karácsonyi vásárt rendezhetnek” – írja a Munkáspárt elnöke, aki levele végén még azt is elárulja, hogy ők otthon bizony meggyújtották az adventi gyertyát.

Hát ennyit röviden e különös korról, amely ellen ma már a becsületesebb kommunisták is a keresztény hagyományok követésével láznak.

Hojdák Gergely

FERENC, AZ ÖNAZONOS

„Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké.” (Zsid 13,8) Minél inkább betölt valakit a Szentlélek, annál mélyebben gyökerezik krisztusi identitása. Az ilyen ember nem a levegőbe beszél, a szavának súlya van. Nem változtatja úgy a véleményét, mint más ember a gatyáját.

Egyes közéleti megmondóemberek – olykor szélsőségesebbnél szélsőségesebb – számításaival szemben Ferenc pápa háromnapos budapesti látogatása az üzenetek szintjén nem okozott nagy meglepetést – miközben megérintően emberközeli gesztusaival állandó meglepetést okozott mindazoknak, akik Krisztus földi helytartóját, Szent Péter utódját az emberek feje fölött lebegő, díszes trónusról szónokló zord hatalmasságnak képzelik. Sokan most, testközelből vették csak észre, hogy Ferenc a pápai trónust kerekesszékre váltotta, és „úgy tanít, mint akinek hatalma van, s nem úgy, mint az írástudók” (Mt 7,29). Ez már önmagában véve is a budapesti pápalátogatás óriási evangelizációs hozadéka volt!

De lássuk, hogy mit is mondott ténylegesen Ferenc pápa Budapesten, amelyet egyébként a „Duna gyöngyszemének”, a „hidak, a szentek és a történelem fővárosának” nevezett. (Ferenc pápa Budapestje tehát egyszerre hagyományörző és modern, ahogy szerinte az előrelépés is a „gyökereinkhez való visszatéréssel kezdődik”). Először is minden kétséget kizáróan, félremagyarázhatatlanul állást foglalt a háború kérdésében, ideértve a minket legközelebből érintő orosz–ukrán háborút, a nem sokkal korábban kirobbant szudáni konfliktust és minden fegyveres harcot a világban: „Úgy látszik, végig kell néznünk, hogy a háború szólistái törnek utat, miközben a békét éneklők eltűnnének.” Vagy még egyértelműbben: „Nemzetközi szinten az indulatok szítása, valamiféle háborús infantilizmus jellemző.” Ferenc pápa tehát valóban békepartí: az igazságos béke pártján áll, amit nem fegyverekkel, hanem őszinte párbeszéddel lehet előmozdítani – bármilyen nehéz is ez, miközben körös-körül a háborús héják, a soviniszták, a fegyvergyártók lobbistáinak érhangja üvölt a nemzetközi fórumokon és a globális médiatérből. (Jegyezzük meg, hogy a keresztény etika is elismeri a népek jogos – akár fegyveres – önvédelmét, de a háborús feszültség szítását semmiképp!)

Ferenc pápa továbbá határozottan szembefordult – ismét – a progresszívek egyik fő (láz)álmával: a nemzetek fölötti, hagyományait egyszer s minden-

korra elfelejtő, gazdaságvezérelt hatalmi struktúrák globális uralmával, amelynek teleologikus végpontja a liberális világállam lenne. Egész pontosan így fogalmazott: „Úgy kell európai egység, hogy senkinek ne csorbuljon az egyedisége.” Ennek a régi – a felvilágosodásban, jakobinizmusban, marxizmusban gyökerező – politikai törekvésnek az egyik fő kulturális zászlóshajója – szerinte is – a biológiai, nemi, kulturális különbségeket zárójelbe tevő gendermozgalom: „A szupranacionalizmus az ideológiai gyarmatosítás útja. Mint az úgynevezett genderkultúra esetében.” Bírálta továbbá – újfent – a „tragikus vereséghez vezető”, „értelmetlen”, az abortuszhoz való jog címszava alatt nagy vívmányként (progresszióként) kiárusított „portékát” is, amelyet korábban „a selejt kultúrájának” nevezett. Ezzel szemben Ferenc pápa megdicsérte a magyar Alaptörvény több szakaszát, az eredményes és valóban a keresztény tanításban gyökerező magyar családpolitikát, az ökumenizmusban elért eredményeinket – s persze pápai nevéhez és krisztusi lelkületéhez híven kiállt a szegények, az elesettek, a rászorulóknak megsegítésének alapvető keresztény kötelessége mellett is.

Ez utóbbi szempont – amelyet a Rózsák terén az Árpád-házi Szent Erzsébet-templomban fejtett ki részletesebben valódi szegények, rászorulóknak előtt – külön megfontolást érdemel, politikai értelemben is. Ferenc pápa pontifikátusának első napjaitól (ennek szimbóluma volt a Lampedusa szigetén tett első hivatalos apostoli útja) kiáll a menekültek mellett, és ezt az álláspontját most sem rejtette véka alá. Ezzel kapcsolatos tanítása ugyanakkor jóval árnyaltabb, mint az evangéliumok és az egyház társadalmi tanítása helyett a naiv humanista megközelítést (nincsenek kulturális különbségek, csak „Emberek”) és/vagy gazdasági szempontokat (hiányzó európai munkaerő pótlása) szem előtt tartó politikai lobbistaké. Elismeri például, hogy ez a kérdés nagyon is „összetett” (például a bevándorlás indítékainak megkülönböztetése!), és nem a korlátlan, megkülönböztetés nélküli befogadásra, hanem a „törvényes utak és közös eljárások” kidolgozására ösztönözte az európai vezetőket.

Ennek jegyében idézte Szent István királyunk híres intelmét az idegenek befogadásának szükségességéről, „az egynyelvű ország gyengeségéről”, amely a saját korának politikai, társadalmi, gazdasági kontextusába helyezve valóban máig érvényes és iránymutató lehet számunkra – lásd Magyarország 13 elismert nemzetisége, nyelvi, vallási és felekezeti sokszínűsége. Bár ezt nem fejtette ki részletesebben, a kontextusból arra lehet következtetni, hogy a Magyarország történelmét, szentjeit, a náci és kommunista egyházüldözés működését láthatóan nagyon jól ismerő szentatyja nem veszi egy kalap alá a Szent

István-i államszervezés célzott, integratív befogadását a „nyílt társadalom” elmélet doktrínájával. Ugyanakkor azt továbbra sem merném kijelenteni, hogy a szentatya és a magyar kormány, illetve a mögé felsorakozott társadalmi többség álláspontja a bevándorlás kérdésében lényegileg azonos lenne. Nekem legalábbis úgy tűnik, hogy az argentinai olasz származású – ilyen értelemben második generációs bevándorló – Ferenc pápa egy meghatározóan keresztény vallású, mégis soknemzetiségű, akár távolabbi idegeneket is integrálni képes „bevándorlóország” társadalmi képleteiből indul ki. Az viszont már a keresztény társadalmak, illetve a keresztény politikusok felelőssége, hogy ez a tendencia ne billenjen át, mondjuk, egy muszlim többségű Európába, ahol a keresztények legjobb esetben is megtűrt kisebbségként, de inkább üldözöttekként lennének jelen, ahogy azt a Közel-Kelet ma már iszlám többségű országaiban is láthatjuk. Az igazság persze az, hogy én sem látok a szentatya fejébe, de úgy gondolom, hogy apostoli útjának, a magyar állami és egyházi vezetőkkel folytatott beszélgetéseinek egyik hozadéka lehet – sok más mellett – ennek a kérdésnek az alaposabb tisztázása is. Ami biztos, hogy a Rózsák terén a szentatya egyértelműen kifejezte a köszönetét azért, mert olyan sok menekültet fogadtunk be Magyarországon – tudniillik Ukrajnából.

Tőle tudjuk azt is, hogy *„az igazi hit kockáztat, és kilép a világba, hogy a szeretet nyelvét beszélje, mint Szent Erzsébet.”* A szeretet gyakorlása a betegek, szegények, menekültek, hajléktalanok iránt nem merülhet ki elvont, távoli ideákban vagy pusztá érzelmekben, hanem nagyon is konkrét, fizikai, gyakran akár kényelmetlen lépéseket követel tőlünk. *„A szeretet, amelyet Jézus nekünk ajándékoz, hozzájárul ahhoz, hogy kiirtsuk a közöny és az önzés gonoszságait, így pedig egy testvériesebb emberiség jön létre, ahol mindenki otthon érezheti magát.”* (Ez a beszéde elsősorban az Egyház szociális küldetésében résztvevőknek szólt.)

A Szent István-bazilikában a pápa azt is jobban megvilágította, hogy mit ért ő pontosan „keresztény Magyarországon”, „Pannonia Sacrán”, a magyar szentek és kiemelten Mindszenty József bíboros örökségén, akinek boldoggá avatása egyébként jelenleg is folyamatban van. A szentatyának ez a beszéde, amellyel valósággal *„magához ölelte a számára kedves népet és országot”*, elsősorban a gyakorló keresztényeknek, lelkipásztoroknak, hitoktatóknak szólt. Megemlékezett szentjeink és vértanúink sokaságáról, akik megalapozták a *„magyarok sziklaszilárd hitét”*, amely még a náci és kommunista egyházüldözés legsötétebb időszakain is átsegített minket, ma pedig fogékonyra tesz üldözött

keresztény testvéreink megsegítésére az egész világon. (A pápa személyesen is jól ismeri a Hungary Helps programot, és annak vezetőjét, a kereszténydemokrata Azbej Tristan államtitkárt.)

Ezt jelenti tehát a „keresztény Magyarország”, amelynek jelentőségét a magyar miniszterelnök is hangsúlyozta mint a pápalátogatás fő üzenetét a maga számára: *„Ahogy Alaptörvényünk is mondja, Magyarországon a kereszténységnek nemzetmegtartó ereje van. Magyarországnak akkor van jövője, ha a keresztény úton marad, a keresztény út pedig ma a béke útja.”* (Orbán Viktor) És ez a fajta keresztény államiság már valóban szinte unikum a mai világban. Nyugaton a liberális szekularizmus, Keleten más világvallások (mindenekelőtt az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus), Kínában pedig a kommunista szekularizáció a fő alternatívái. Ez a mi történelmi, lelki örökségünk, amit nem adhat tovább senki más, csak azok, akik örökségül kapták...

Azok az egyházellenesek, liberális szekulárisok, „progresszív keresztények”, akik folyamatosan aláássák és megkérdőjelezik a keresztény államiság sajátos értékét, gyakorlatilag kiradíroznák a nyugati történelem elmúlt másfél ezer évét, a niceai zsinattól a keresztény középkoron át a legutóbbi időig („cancel culture”). Ezért kell külön hangsúlyozni, hogy Ferenc pápa a keresztény államiságban igenis értéket, pótolhatatlan értéket lát, amit napnál világosabban ki is fejezett a Szent István-bazilikában.

Ugyanakkor Szent Péter utódjaként, gyakorló lelkipásztorként ennek esetleges veszélyeire is felhívta a figyelmet, megint csak a rá jellemző árnyalt megközelítéssel. Az írásom végén hosszabban is idézem Ferenc pápának ezt a beszédét az akinek füle van, hallja meg evangéliumi alapelv jegyében: *„Megjelenik az a kísértés, hogy megmerevedjünk, bezárkózzunk és »harcos« hozzáállást vegyünk fel. Pedig ez a valóság [a minket körülvevő általános szekularizáció – a szerk.] lehetőségeket is hordozhat számunkra, keresztények számára, mert hitre és bizonyos témák elmélyítésére ösztönöz, és arra hív, hogy feltegyük magunknak a kérdést: ezek a kihívások miként léphetnek párbeszédbe az evangéliummal, hogy új utak, eszközök és nyelvezet keresésére indítsanak?”*

Sokat hangoztatjuk manapság, hogy az egyháznak is változnia kell az „idők jeleinek” megfelelően, ez a változás azonban semmiképpen sem a szekuláris világ szellemiségéhez való elvtelen alkalmazkodást jelenti, hanem a hit és a hithirdetés új formáinak a megtalálását. *„Arra kapunk tehát meghívást, hogy gyümölcsöt termő növényként használjuk fel a nekünk adott időt, annak változásaival és kihívásaival együtt, mert mindezeket keresztül az Úr közeledik. És*

addig is arra vagyunk hivatva, hogy megbecsüljük ezt az időt, hogy olvassuk az evangéliumot, és elvessük a magvait, hogy lemetsszük a gonoszság száraz ágait, hogy gyümölcsöt teremjünk. Prófétai befogadásra kaptunk meghívást.”

Magyarán szólva nem szabad sem túl merevnek, sem túl alkalmazkodónak lennünk az evangélium megélésében és hirdetésében, amiben éppen az önzonos, örök Krisztusra szegezett éber figyelem segíthet. Mert Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké – ő a kezdet és a vég, az emberi történelem alapja és végső célja. Ezért 21. századi, „befogadó keresztényekként” is hiszszük és valljuk: *„Életünk bármennyire is törékeny, az ő kezében van. Ha erről megfélekedünk, akkor mi, lelkipásztorok és laikusok emberi eszközöket és megoldásmódokat fogunk keresni, hogy megvédjük magunkat a világtól, bezárkózva kényelmes és békés vallási oázisainkba; vagy éppen ellenkezőleg, alkalmazkodunk a világiasság váltakozó széljárásaihoz, akkor pedig kereszténységünk elveszíti erejét, és megszűnünk a föld sója lenni.”* Ezért a szentatya azt kéri a lelkipásztoroktól és a lelkigondozóktól, végső soron minden keresztény embertől: *„Az Atya arcát mutassátok meg Isten szent népének, és alakítsátok ki a családias lelkületet – ne legyünk merevek, hanem irgalmas és könyörületes tekintettel és megközelítésekkel éljünk! Isten a közelség, a gyengédség Istene, ez az ő stílusa!”*

Köszönjük, Szentatya! Isten hozta Budapesten, Magyarországon!

Pálmai Tamás
MEGTANULTAM

Igen, Ferenc pápa magyarországi látogatása során megtanultam szeretni őt. Sok mindent lehetett olvasni róla, ami nem mindig tette szimpatikussá. Ám egyszer felfigyeltem egy mondatára, amelynek lényege körülbelül így összegezhető: *Sose arra figyeljete, amit mondanak rólam, amit a média közöl, hogy mondtam. Arra figyeljete, amit hallotok, hogy kijön a számon. Amióta erre figyelek, és elhagyom a kommenteket, amióta nem ülök fel az ilyen-olyan sajtótermékek „jólértesüléseinek”, amióta élőben nézem és hallgatom őt, teljesen más embert ismertem meg. „Vitatéma” mindig kerülhet, de az már más.*

Mert tud jókat mondani. Minap éppen a magyar nyelvről nyilatkozott, mikor megkérdezték, hogyan kommunikált a látogatása során: *„Általában németül és angolul, ugyanis magyarul csak a paradicsomban beszélnek, hiszen azt mondják, egy örökkévalóság kell ahhoz, hogy megtanuljuk ezt a nyelvet.”* De sokat mondott az arcára gyakran kiülő mosoly, mely sugározta a szeretetét. Meg a felkészültsége, ahogy számos beszéde során mindig a megfelelő szinten és módon szolt a hallgatóságához. A Pázmány Péter Egyetemen olyan filozófiai mélységgel és kristálytisztán vázolta fel jelenünket, adott tüpontos korrajzot közelmúltunkról, jelenünkről, és adott útmutatást a jövőnköt illetőleg, hogy azt tanítani kellene. A sportarénei viselkedése, a fiatalokhoz való viszonyulása II. János Pál pápához volt hasonlatos, akinek a világ fiatalsága skandálta angolul, hogy *„John Paul II, we love you”,* azaz *„szeretünk, második János Pál!”*

A szentmisén pedig olyan történt Magyarországgal, ami talán Szent István óta nem: innen, Budapestről, innen, Szűz Mária országából kérte az ő segítségét egész Európára, az egész világra. Ráadásul a repülőn hazafelé menet is nyilatkozott: *„Hiszem, hogy a béke mindig nyitott csatornákon keresztül jön létre, soha nem lezárással. Mindenkit arra kérek, hogy nyissa meg a kapcsolatokat, a barátság csatornáit. Ez nem könnyű.”* Egy tudósító arról érdeklődött, hogy Hilarion magyarországi orosz ortodox metropolita, Kirill moszkvai pátriárka jobbkeze – akivel a katolikus egyházfő nem tervezett módon találkozott és beszélt is Budapesten –, valamint Orbán Viktor lehetnek-e közvetítők az ukrainai béke felgyorsításában. A szentatya azt fe-

lelte: „El tudja képzelni, ugye, hogy ezen a találkozón nem csak a Piroska és a farkasról beszélünk? Mindezekről a dolgokról beszélünk, hiszen mindenki érdekelt a békéhez vezető úton. Én hajlandó vagyok megtenni bármit, amit meg kell tenni. Most is folyik egy küldetés, de ez még nem nyilvános. Amikor az lesz, beszélni fogok róla.”

A rendezők részére meg székérdéknyi piros pont és elismerés jár. Hibátlanul teljesítettek. Pedig nem volt könnyű dolguk. Mert amellet, hogy a világ egyik legvadászottabb embere a pápa, ráadásul még kópé is, aki gyereki örömmel hágja át a protokoll és a biztonság szabályait, szökik meg őrzői nagy rémületére, és boldogan vegyül el a tömegben. Óhajtja, várja, igényli az emberek szeretetét, és mérték nélkül sugározza a sajátját feléjük. Felénk.

III. LÉLEKEMELŐ

HITVILÁG

Harrach Péter

SZEMÉLY ÉS KÖZÖSSÉG A KATOLIKUS GONDOLKODÁSBAN

Az ökumené korát éljük. A felekezetek kapcsolatában ez nemcsak a hitviták korának lezárását és az együttműködés időszakát jelenti, hanem azt is, hogy a nagy társadalmi kérdésekre csak egy érvényes keresztény válasz adható, amit együtt kell megadni.

Közéleti tevékenységünk az emberre koncentrál, aki a közösség tagja. Itt rögtön egy distinkciót kell tennünk. Az ember számunkra személy és nem egyén. Méltósága istenképiségből fakad, különbséget tud tenni jó és rossz között, és a jót szabadon tudja választani. A témánkkal kapcsolatban fontos tulajdonsága, hogy közösségi lény.

Az egyén szociológiai fogalom. Ha ideológiát csinálunk belőle, eljutunk az individualizmushoz, ami távol áll a mi emberképünktől. Nem kell különösen éles szeműnek lennünk, hogy meglássuk, a nyugati világban elterjedt, és különböző politikai gúnyát ölt ez a szemlélet. Például a nyílt társadalom elmélet durva közösségellenessége is megjelenik követőinek politikai magatartásában. Igyekeznek gyengíteni, sőt ellehetetleníteni az identitást erősítő természetes közösségeket. Ezzel azonban nem ér véget az emberképet torzító igyekezetük.

Az emberi jogokat – amik a teremtett világ rendjéből következnek – folyamatosan és önkényesen kiterjesztik és abszolutizálják. Néha olyan bizarr eredményre jutnak, amiket néhány éve viccnek gondoltunk.

Így érthető, hogy a katolikus közéleti gondolkodásban nagy hangsúlyt kap a közösségek megerősítése. Ez nem nyomja el az emberi személy méltóságá-

nak gondolatát, hanem melléteszi a veszélyeztetett közösségek tiszteletét. Az egyensúly mindhárom fontos közösségben látható.

Amikor a gyermek nevelésében és személyiségének kibontakoztatásában gondolkodunk, akkor a család közösségének mint felnevelő közegnek a szerepét hangsúlyozzuk.

Amikor a kiegyensúlyozott emberi élet és az egészséges társadalmi működés normáira gondolunk, akkor az egyházi közösségre mint ezeknek a normáknak a közvetítőire tekintünk.

A nemzethez tartozás tudata élményt jelent az embernek, a közös haza és közös nyelv biztonságát nyújtó élményt.

A katolikus gondolkodás kiegyensúlyozottsága és egyetemessége – amelyet a „nem csak, hanem is” típusú felfogás jellemez – nemcsak az emberről és közösségről való harmonikus szemléletet jelenti, hanem megóv minket az individualizmus szélsőségétől és a közösségekbe való bezárkózástól is.

Attól, hogy saját családjaink tagjain kívül mindenkit gyanús idegennek tekintünk. Attól, hogy a felekezeti sovinizmus hibájába essünk. Attól is, hogy a más nemzeti közösségeket eleve ellenségnek kezeljük.

A katolikus egyetemesség nyitottságot jelent, hogy partnert lássunk másokban, és ne ellenfelet vagy csupán szövetségest.

Koronkai Zoltán SJ

KERKAI JENŐ LELKÜLETE

Kerkai Jenő jezsuita szerzetesnek fontos szerepe volt a magyar kereszténydemokrácia kezdeteinél. 1949-es letartóztatásáig rendkívül aktív apostoli életet élt, szervezett, az egész országot bejárva előadásokat, lelkigyakorlatokat tartott, prédikált a legkülönbözőbb embereknek.

Mindeközben nagyon imádságos ember volt. Mint minden jezsuita életben, számára is alapvetően meghatározók voltak a Szent Ignác-i lelkigyakorlatok. Minden évben nyolcnapos lelkigyakorlatra vonult vissza. Mit jelentettek neki az éves lelkigyakorlatok? Többnyire a nagykapornaki jezsuita birtokhoz tartozó erdő csendjébe vonult ilyenkor el. Munkatársa, Takáts Ágoston így emlékezik: „Nemegyszer hallottam tőle: »Lelkigyakorlat nélkül ezek a munkák még csak eszembe sem jutottak volna, nemhogy megvalósításukra sor kerüljön!«”

Kerkai Jenő apostoli tevékenységének nagyon fontos forrása tehát itt, a lelkigyakorlatokban rejlik – sőt maga a KALOT gondolata is itt született, ahogy Hegyi János atyától megtudhatjuk. Hegyi János novícius volt a Manrézában, amikor Kerkai a harmadik próbációja keretében a novícius magiszter sociusa, vagyis segítője volt (1938–1939).

Így emlékezik erre az időre: „Kíváncsian figyeltem ezt az érdekes embert, s nemegyszer elgondolkoztam rajta, mi is lehet sikerének a titka. [...] Egy alkalommal aztán ő maga árulta el titkát egy beszélgetésünkben: »A KALOT mozgalom terve akkor született meg bennem, amikor Szt. Ignác lelkigyakorlatait végezve Krisztus Urunk születését szemléltem.« Csodálkozva hallgattam ezt a nyilatkozatot, hiszen ennek a szemlélődésnek központi gondolata az önfeláldozó, magát kismimiző szegénység, a Szent Család és Jézus Krisztus szegénysége.”

Méltán mondhatjuk, hogy Kerkai egész működésének a kulcsa, legmélyebb gyökere itt van: Jézus életének szemlélésében.

Kerkai Jenő számos alkalommal tartott rövidebb-hosszabb lelkigyakorlatokat szerzeteseknek, tanároknak, papoknak és jezsuita növendékeknek is. Arról, hogy miképp adta a lelkigyakorlatokat, álljon itt P. Békési István SJ tanúságtétele: „Én még úgy nem hallottam embertől, mint ahogyan ő adta. Olyan ember megnyilatkozása volt, akit megszállt Jézus szeretete. [...] Akkor láttuk,

hogyan ez a Jézus-kép vezeti őt apostoli munkájában, egyszerűségében, odaadásában. Az Úr Jézus megszállottja volt!” E sorokból az Úr Jézust mélyesen ismerő, személyétől mélyen megragadott ember képe bontakozik ki.

A lelkigyakorlatokban gyökerezik Kerkai Krisztus-központú mentalitása. A szociális munkát is ebből a centrumból tartotta csak elképzelhetőnek.

Az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszuson így beszélt: „Minden probléma megoldása Krisztus! A szociális kérdés is! Igazságosság és szeretet Krisztus nélkül nincs; csak álmodozók hajszolják, és a hazugság és gyűlölet örvényébe hullanak. Amint ördögökkel sohasem lehet mennyországot csinálni, úgy krisztusi érzület híján a szociális kérdést sem oldhatjuk meg soha.”

Lényeges vonás, és Kerkai hivatástudatát mélyen kifejezi, hogy pappá szentelésekor éppen ezt az idézetet választotta jelmondatául, és íratta az újmiséképekre: „*Instaurare omnia in Christo*”, helyreállítani mindent Krisztusban. Méltán tekinthetünk erre úgy, mint küldetéstudatát mélyen kifejező meglátásra.

Kerkai Jenő lelkiségében kiemelkedik a természetfeletti látásmód. Ő, aki rendkívüli szervezőtehetséggel megáldott szociális apostol volt, maximálisan felhasználta munkájában a modern kor eszközeit (pl. sajtó) és szociológiai ismereteit (pl. tömeglélektan, gazdasági ismeretek), ugyanakkor meg volt győződve arról, hogy „a világ sora elsősorban nem emberi erőkön fordul meg. [...] [H]a mi, apostoli gárda bele akarunk szólni a világ sorába, akkor nem a mi emberi erőnkkel szólunk bele, hanem a rajtunk keresztül megnyilatkozó isteni erővel”. Itt, a természetfeletti valóság fontosságáról való mély meggyőződésben van a gyökere annak az eltökéltségnek, amivel Kerkai Jenő egész életében kritizálta a marxizmust és a munkások jobb életkörülményeiért ugyan küzdő, de az istenhitet elutasító szociáldemokráciát.

A természetfelettiben való hit következménye volt a Kisatya azon szokása, hogy újra és újra kérte az embereket – kórházakban, szemináriumokban, szerzetesközösségekben –, hogy imádkozzanak a KALOT-ért. A Halász Piusz-féle borsodpusztai ciszterci reformközösséggel külön megállapodást is kötöttek, hogy ők lesznek a KALOT háttérímádkozói. Kerkai 1947-ben Nagy Töhötömnek írt levelében így fogalmaz: „Megrendül az ember lelke, látva, mily csodálatos kegyelmek dolgoznak ezeknek a civil munkatársaknak a lelkében. Civil munkatársaink az életszentség magaslataira jutnak. Én ezt az egészet a trappista kolostor imáinak tulajdonítom, és illő is, hogy mutatkozzék valami

eredmény, hiszen kifejezetten ezért alapítottuk azt a kis kolostort, hogy legyen a mozgalomnak egy imádkozó hátvédje.”

Az eucharisztia minden papi élet középpontja ugyan, de Kerkai Jenő életében a szentmise különös hangsúlyt kapott.

Méltósággal és összeszedetten ünnepelte a szentmisét, ahogy Nagy Töhötöm fogalmazott abban a levélben, amiben Kerkai Jenő életútját méltatja, nem sokkal annak halála előtt: „Nagy volt P. Kerkai mint pap. Elég volt megnézni komoly, összeszedettségű átszellemült arcát, amikor misézett: mozdulataiban a liturgia szépségei ragyogtak fel.” Barátainak, ismerőseinek írt leveleiben Jenő atya gyakran említi, hogy megemlékezik róluk a szentmiséiben. A börtönben töltött évek során minden tilalom és büntetés fenyegetése ellenére rendszeresen misézett. Takáts Ágoston munkatársa és rabtársa így emlékezik erre: „Vácott a szentmisemondásnak egyetlen lehetősége volt: ha a negyedéves csomagban szőlőt küldtek, és azt meg is kapták, a levét megerjesztették, azzal és a börtön fekete kenyérével ünnepelték az eucharisziát. Sétákon itt is – a lehetőség szerint – gyóntatott, áldoztatott Kerkai Atya, még a büntetést is vállalta, mert tilos volt sétán a beszélgetés, hogy sorstársainak lelki vigasztalást nyújtson.”

1970. december 10-én Kerkai atya temetésekor előjárója, Tüll Alajos beszédében így fogalmazott: „Neked is, Jenőnk, mint Szent Pál apostolnak, az a nagy kegyelem jutott osztályrészül, hogy ne csak higgy Krisztusban, hanem hogy szenvedj is érte...”

Kerkai Jenő életútját valóban különösen is megjelölte Krisztus keresztye. A börtönben rendszeresen verték, fél szemére vakon, beteg szívvel és idegrendszerrel szabadult. Segéd munkásként dolgozott, majd a munkások közül is kiemelték, végül Pannonhalmára internálták. Nyilvános papi munkát többé nem végezhetett. Az állam emberei folyamatosan figyelték, családtagjai, rendtársai, barátai között ügynökök jelentettek róla.

Hogyan viszonyult mindehhez? Mélyéges meggyőződése volt, hogy az isteni Gondviselés vezeti az életét, és bármi történik is vele, az valamilyen módon része a Gondviselés tervének. „Bízunk Isten bölcsességében, hogy minden rosszból jót is tud kihozni” – írta munkatársának, Takáts Ágostonnak. Bizonyos mértékben jezsuita képzése is felkészítette a nehéz helyzetekre, hiszen az ignáci lelkigyakorlatokban a Király hívása, a két zászló vagy éppen a lelkigyakorlatok harmadik hete – Krisztus szenvedésének szemlélése – olyan lelkületet alakít ki a jezsuitában, amely a szenvedéseket, üldöztetést úgy tekinti, mint

a Krisztushoz való tartozás természetes részét. A jezsuita rendi dokumentumok is a „kereszt zászlaja” alatti küzdelemről beszélnek.

A passiótörténeten elmélkedve 1948-ban tartott lelkigyakorlatában a megkötözött Jézust szemlélve fogalmazza meg, hogy „számunkra nem lenne tragédia, ha így megkötözve vezetnének végig az utcán. Mikor így, kontempláló lélekkel belemerülünk Jézus szenvedésébe, az ember önkéntelenül P. Csákra gondol, akit 4 évre ítélték, és civilbe öltöztetve, összeláncolva, kezét lábához kötve vezettek végig Szeged utcáin. Ez az egyház ereje, ez a kereszténység hajnalhasadása, végre mikor már egyszer egy kicsit Jézushoz hasonlíthatunk.” Kerkai számára az üldöztetés megaláztatása paradox módon nem az egyház tragédiáját jelentette, hanem éppen a jézusivá válás lehetőségét.

Nem a pompa, nem a hatalom, nem a földbirtokok jelentik az egyház igazi erejét, hanem a szegények szolgálata és a jézusi lelkülettel vállalt szenvedés.

Kerkai Jenő számos alkalommal megtehetette volna, hogy elmenekül a rá váró szenvedések elől. Munkatársai, barátai sokszor könyörögtek neki, hogy menjen el az országból. Nagy Töhötömnek így ír 1948 novemberében, néhány hónappal a letartóztatása előtt: „Sokan biztatnak, hogy szökjem ki, mint anynyian. De ezt nem teszem, sőt Önt hazahívom, kedves Atyám. Rómában ez elintézhető lesz. Ha már halálra van ítélve népünk, álljunk mellette, és haljunk meg vele.”

Mind a börtönben, mind később a megbocsátás lelkületével élt. Bár fájdalmasan emlékezett a börtönbeli kegyetlenkedésekre, és az utána következő tétlenségre való kárhoztatás is nagy kereszt volt számára, gyűlölet nélkül tudott élni, megbocsátott üldözőinek. Börtönorvosa szépen foglalja össze: „A váci börtön kórházában sem szűnt meg, fáradt beteg testével, mindannyiunk számára szóval és magatartás minden módjával elénk állítani a krisztusi szeretetet, és az isteni irgalomból a megbocsátást hirdetni méricskélés nélkül.”

Hogyan látták őt, akik közelről ismerték, barátai, munkatársai voltak? Álljon itt néhány tanúságtétel.

- Dr. Kovács Andor: „Szent ember volt a kis atya.”
- Hevenesi János SJ: „Szent életű nagy magyar.”
- Ugrin József: „Sok egyszerű tulajdonsága, adottsága között három kiválósága emeli őt az átlagember fölé: vasakarat, egyszerű szervezőképesség és életszentség. E hármasság teszi őt történelmi parasztvezérré és szentté. [...] Nem ismerek embert, aki jobban szeretne volna hazáját és népét, mint

ő, de olyat sem ismertem soha, aki alázatosabb lélekkel szolgálta volna e kettőt. Ezért is lett »szent« már életében, tisztelői előtt.”

– Szakolczai György: „P. Kerkai szent volt. Mindannyiunk közös mulasztása, hogy még nem kértük boldoggá avatását.”

Temetésekor Kollár Ferenc SJ provinciális a sírnál a következő módon imádkozott: „Egy szenvedő testvért elvesztettünk. Egy tehetetlen benuult atyát eltemetünk, de reméljük, hogy imádkozva közbenjáró testvért kaptunk a mennyben, és egy erős, hatalmas pártfogót kapott népünk, Mindenható Atyánk és Istenünk, fölséges színed előtt. Ezzel a bizalommal szólunk ma hozzád, testvérünk, kedves jó atyánk: imádkozzál érettünk, akik utánad következünk, imádkozzál sokat, sokat, nagyon sokat a te jó magyar népedért.” Bizony nem mindennapos, hogy egy halott jezsuita sírjánál az előljárója, aki őt mélyen ismeri, közbenjárásra kéri...

Hasonló szellemben nyilatkozott Kollár Ferenc egy késői utóda, Nemesszeghy Ervin SJ provinciális 2004-ben: „Kerkai Jenő atyát az ausztriaiától független Magyar Provincia egyik, sőt talán legnagyobb személyének tartom életszentségében, szociális elkötelezettségében, magyarságában és apostoli munkájának eredményességében. [...] Én már arra is gondoltam, hogy meg kellene indítani boldoggá avatási perét, mert az erényeket hősiiesen gyakorolta, és mindnyájunknak példát mutatott.”

A Mindszenty-émlékmúzeum avatásának kapcsán nemrégiben kiobbant vitáról is elmondható, hogy hasznos, ha történelmünk hőseire együtt emlékezünk. Az egyház és a magyarság szolgálatában a hűségnek eltérő és egymást kiegészítő útjai voltak, amelyek a maguk korában olykor drámai feszültségbe kerültek egymással. Érdemes inspirálódnunk ezen emberek erényeiből, de tanulni is a korlátaikból. Elsősorban az odaadottságukat utánozzuk, de nem kell szemet hunynunk a hibáik felett sem. Talán az egyik tanulság épp az lehet számunkra, hogy nem csak egyetlen hiteles nézőpont létezik, nem csak egyetlen formája van a hűségnek. Polarizálódásra hajlamos világunkban talán még nagyobb jelentősége van egymás tiszteletének, a másik véleményére való jóindulatú odafigyelésnek és – az állandó ellenségkeresés helyett – az összekötő értékekre és együttműködésre törekvésnek.

Hojdák Gergely

JÁLICS ATYA EGYSZERŰSÉGE

2021 júniusában eltemették a még februárban, koronavírusban elhunyt Jálics Ferenc jezsuita atyát. Nem tartozom „tanítványainak” vagy követőinek szűkebb, bensőségesebb köréhez, mindenesetre én is kaptam tőle egy életre szóló iránymutatást (mint az a bizonyos hamuba sült pogácsa). Azért is talán, hogy továbbadjam, megosszam ezt másokkal is.

A kérdésem hozzá így szólt: honnét tudhatom, hogy jó úton járok, hogy valóban Isten felé tartok? Az ő válasza pedig – azon túl, hogy menjek csendes lelkigyakorlatra – ez volt: „Ha a szíved békéjében vagy, Istennél vagy.”

Itt tulajdonképpen le is zárhatnám ezt az írást, mert a lényeghez képest minden további szó meddő okoskodásnak hat. Mi, útkereső „zarándokok” azonban már csak ilyenek vagyunk: szeretünk okoskodni, gyakran választjuk a kerülőutakat a nyílegyenesen a célba vezető helyett. Ezt Jálics atya is tudta.

„Ha a szíved békéjében vagy, Istennél vagy.”

Gyakran – talán minden más földi tanácsnál gyakrabban – jutnak eszembe ezek a különös zamatú szavak. Először arra gondoltam, hogy Jálics atya többnyelvűsége okozza a szokatlan szemantikát. Ő azonban a szavak embere is volt; tudta, mit akar mondani, mert szavai a mélyebb jelenlét tapasztalatából eredtek. Nem azt mondta, mint az ismert magyar frazéma, hogy „a szívedben béke van”. Isten megtapasztalása, a keresztény ember békéje talán mélyebben gyökerezik magánál a béke *érzeténél* is. Jézus a kereszten, vagy Jálics atya az argentin börtönben, összekötözött végtaggokkal csak ebből a mélyebb békéből (az isteni jelenlétből) meríthetett erőt a szenvedés elviseléséhez. Nem is általában a „szív békéjéről” beszélt Jálics atya, ami talán a keresztény és a buddhista meditáció közös tapasztalata lehetne. Hanem kifejezetten a „te szíved” békéjéről. Arról a keresztény tapasztalatról, hogy Isten mindannyiunknak a szívébe írta a törvényeit és terveit, és valójában csak úgy juthatunk el az igazi önmagunkhoz (és őhozá), ha ebből a tervrajzból építkezünk. Végül, de nem utolsósorban nem is egy panteisztikus Istenről beszélt, akiben fel lehet oldódni („Istenben lenni”), hanem egy vendégváró Istenről, *akinél* jó lenni (Mt 17,4), *akihez* meg lehet érkezni, ha eleget tartózkodunk a „szívünk békéjében”. A meditáció ilyen értelemben az Istenhez vezető „királyi út”, ezt akarta

nekem Jálics atya lefesteni olyan szavakkal, amelyek valóban utat találnak az én szívembe is.

Igen ám, de van-e idő meditálni egy olyan zaklatott életstílus mellett, mint amilyen ma a legtöbbünkre jellemző? Jálics atya ebben is megerősített: „Isten sokszorosan fizeti vissza azt az időt, amit neki adsz. Lesz időd mindenre, ami lényeges.” A rendszeresen meditatálónak talán mondanom se kell, a hangsúly az utolsó szón van. Mert nem mindenre lesz időnk, amit a világi dolgokban szétaprózódott egónk most fontosnak tart, hanem arra, ami valóban lényeges. (Ennek kapcsán mindig eszembe jut a csodálatos kenyérszaporítás története, ami szintén meghaladja a közgazdaságtan vastörvényein edződött hétköznapi logikánkat.)

Jálics atyával kapcsolatban sokszor elhangzott, hogy „szent ember” volt, korunk egyik igazi szentje. Ő ezt a kijelentést valószínűleg szerény, sejtelmes mosollyal fogadta volna. Ám éppen ez a hitelességet sugárzó, egyszerre határozott és szelíd, derűs arc az egyik legékezebb bizonyítéka az ő életszentségének. Hiányozni fog, de jó helyre került.

Sakona Réka

BÖJT – RÉGIES SZOKÁS VAGY ÖRÖK IGÉNY?

A nagyböjt a középkor embere számára a legszigorúbban vett aszkézis ideje lehetett: a zsákruhás, mezítlábas bűnbánók fejét hamvazószerdán a püspök megszórta hamuval, majd rituálisan kiűzte őket a templomból, nagycsütörtökig csak a kapujában állhattak meg, míg vétkeikért a penitenciát lerótták.

Később alázatosságuk jeleként többen kérték a hamvazás rítusát olyanok is, akik nem voltak nyilvános bűnbánók, és végül általánosan elterjedt gyakorlattá vált a nagyböjt kezdetén.

A középkor embere számára ez az időszak a farsang ellentétét is jelentette. A farsangot jól szabályozott világ szülte, rögzült társadalmi osztályokkal és erős külső-belső kontrollal, amely élesen reagált minden kihágásra, de már a frivolra, az érzéken élettelire is. Az erkölcs nemcsak szólam volt, hanem belső rend, amely felett őrt állt a túlvilági élet féltése.

A farsang pedig az az idő volt, amikor senki nem féltette a lelkét. Más szabályok léptek életbe, kereszténység előtti szabályok, a káosz logikája. A mértéktelenséget felváltotta az eszem-izsom, a szemérmet a teljes szabadosság, a hatalmi hierarchiát a mindennemű rendszerek durva kifigurázása. Mindjárt itt a böjt, úgyhogy mindenki a húsnak hódol, amíg lehet, a test élvezeteinek, minden visszafogottságtól mentesen ünneplik a termékenységet (eredetileg a kiszabás is erős nemi jelleggel bírt), a bomlásra ítélt, halandó hús vidám pillanatnyiságát. Egész Európában általánosak voltak a pazarló lakomák, a felvonulások, versengések, a pajzán, sokszor szinte értelmetlen rigmusok kántálása, a tánc, amelybe belefért a zaklatás is. Csíkménaságon húshagyókedden a falu fiataljai beharangozás előtt a templom körül az ősök sírja fölött táncoltak, majd mise után a papot hazakísérték, és a táncot a pap udvarán folytatták – mintha egyszerre képeznék le az élet-halál ciklust, és hívnák meg bele az egyházat is. Konc király és Cibere vajda változó fölényel küzdött egymással, hogy aztán farsang végére Cibere vajda végképp felülkerekedjen.

Nem mindenki szerepel, de mindenki benne van: „A karnevált nem nézik, hanem élük, méghozzá mindenki, mert a karnevál – eszméjéből következően – össznépi – írja Mihail Bahtyin. – Amíg a karnevál tart, senkinek nem lehet más élete, mint a karneválbeli. Nem lehet kilépni belőle, mert nincsenek

térbeli határai. Amíg tart, addig csak a törvényei szerint lehet élni, addig csak a karneváli szabadság törvényei érvényesek. A karnevál egyetemes, az egész világ különleges állapota, a világ újjászületése és megújulása, amelynek mindenki részese.”

Közel sem véletlen, hogy a farsang a böjt előtt van. A karnevál logikája szerint a káoszba süllyedés szükséges a szellem újjászületéséhez. A húsról lemondó ember a test időlegességét veti le, hitet téve az isteni eredetű rend mellett. A közösségbe olvadást felváltja a belső világra való koncentráció: megvizsgálja magunkat az isteni kinyilatkoztatás tükrében, hogy az ő fényében rendezzük újra az életünket.

Ez a folyamatosság mára megszakadt, és talán joggal hiányzik. Igaz ugyan, hogy korunkban talán már a hétköznapi élet is sok ponton közelít a farsanghoz: gyors, kaotikus és kifordult. A testi jólét sokkal többek számára alapvető, mint akkoriban volt, nem kell hozzá farsang, hogy érezzük a test eltelítődésének határtalanságát. De megtapasztaljuk-e még az ellentétét is?

Spirituális körökben a böjt a szellem megtisztításának ismert eszköze. Rég levont tanulság, hogy az ételeink erőteljesen hatnak a szellemi és érzelmi életünkre („az vagy, amit megeszel”); innen nézve félelmetes, milyen gépileg előállított, adalékokkal dúsított anyagokból építjük fel lelkünk matériáját. A keresztény hagyománynak szerves része a böjt, kár lenne elfelejtenünk! Jelenti a hús elhagyását (ami ökológiai szempontból is hasznos), de többet is: némi önmegfigyeléssel kideríthetjük, mely anyagok azok, amelyek elvesznek belőlünk ahelyett, hogy építenének. Az étellel való telítődés helyett eltelhetünk Istennel. Ugyanilyen elven hirdethetünk magunknak netböjtöt, tévéböjtöt, munkaböjtöt is. A cél nem az önsanyargatás, a böjtnek nincs köze az önutá-lathoz. Inkább az életünk területeinek átcsoportosításáról van szó: mi az, aminek túl nagy teret adok, pedig nem érdemel annyit, és mi az, aminek elvben mindig többet szánok, de a megvalósításig nem jutok el? A fenti mondást ki is szélesíthetjük: mindaz vagy, amit megeszel, szellemileg, lelkileg; amit etetsz magadban, az nő nagyra. Isten hol áll a rangsorban? A „holnap majd...”- vagy a „ma mindenképp...”-kategóriába esik?

A halál a középkorban a mindennapok része volt: sírok közt üldögéltek, csontokból raktak templomot, és a kivégzések jelentették az egyik fő szórakozást. Hol háború, hol járvány tizedelte a népességet; a „memento mori” eszméjének megélése nem jelenthetett nagy kihívást. A népdal így mondja: „Midőn ágnak adom a testemet / Deszka közé zárom életemet / Hosszas álom érheti

szememet / A kakasszó hozhatja végemet.” A halálra emlékezés sokszor nagy segítség, hogy jobban lássuk az életünket. Ha ebben a percben ér véget, mit viszek magammal? Sem a fiatalságom, sem a szépségem, sem a cifra ruhákat, sem a hatalmam – emlékeztetnek újra meg újra a középkor haláltáncai. Csakis a lelkem aktuális gazdagságát vagy szegénységét.

Világszerte 360 millió(!) testvérünk szenved üldöztetést Jézusért. Először a vírus, most pedig a háború közelsége hozhatta hozzánk is közelebb a végre nézés gondolatát: itt, a mi szomszédságunkban történik. Talán ott is vagyunk, aktívan segítséget nyújtunk azoknak, akik elszenvedik, akiknek a férjei nem tagadhatják meg a frontszolgálatot. Ferenc pápa kéri, hogy ma különösen szenteljük magunkat a bűntnek és az imának, kérjük a békét Istentől.

„A béke egy mosollyal kezdődik” – mondta Teréz anya. Egyszerű szavai mögött nagy tanulság áll: nem teremthet békét, akinek a lelkében nincs. Minden pozitív változás saját magunkban kezdődik el, a bűnt és ima önszembesítő valóságában.

Pálmai Tamás
DIMENZIÓK

Olvasgatok. Húsvét hétfője van. Régebb ilyenkor már javában locsoltunk, és óvatosan, beosztással kortyolgattuk a köményes pálinkát. Most csendben olvasgat az ember, amíg az unokák alszanak, kihasználva e ritka pillanatot. Közben jár az agya, ugye.

Sorozatban ötödik napja voltam szentmisén. Ma a nigériai atyánknak két hazájabeli kispap volt a vendége. Szegeden tanulnak. Magyarul mondták a Miatyánkot, és közel kétméteres szálfatermetükkel, arcukon gyereki mosollyal álltak a templom előtt mise után, és meglocsoltak minden nőt, lányt. Idilli kép volt, és közben keményen realista. Európa, s benne magát még kereszténységében úgy-ahogy tartó kis hazánk is evangelizációs terület lett. Nincs vagy alig van magyar jelentkező a papképzőkben, s az Erdélyből „átdobott” kispapok sem érzik otthon magukat itt egyáltalán. Nem megoldás a gyulafehérvári import. Itt gyökértelenek, otthonról hiányoznak. Így az általunk evangelizált Afrika segít most kontinensünkön. Nagyon ránk fér.

Talán még visszafordítható a szétesés, a semmibe hullás, amit – ha minden így megy tovább – a „mecsetbe mégy, vagy meghalsz”-állapot követhet. A *CitizenGÓs* Frivaldszky Edit töpreng a húsvéton mint Isten és ember közötti kapcsolaton. Húsvét „emlékeztet minket arra, hogy a véges emberi létünk összekapcsolódik a végtelen szeretettel”. Elmondása szerint a feltámadás, a megváltásunk mérhetetlen reményt adhat nekünk most is. „A reményre, hitre és szeretetre nagy szükség van a mai világban, amikor még nem is jutottunk túl teljesen egy világjárványon, amikor a háború fizikai borzalmi fenyegetnek keletről, és az emberellenes ideológiák nyomulnak be hazánkba nyugatról. Húsvét az újrakezdés állomása sokunk számára.”

Igen, az újrakezdésé. És még valamié, amit folyamatosan tudatunkban kellene tartanunk, amiről kabarékuplé is született. Ami viccesen komoly: egyedül nem megy. Erről meg épp ma értekezett a már többször idézett protestáns testvérünk, Robert J. Tamasy. Ő azt mondja, hogy külön egyikünk se okosabb, mint együtt. Az állításának banalitása csaknem mellbe ver. Sok okos ember van, alkotó, sosem pihenő aggyal. Mégis, ha összeülnek és együtt törnek valamin a fejüket, sokkal, de sokkal kreatívabbak, mint külön-külön. Tamasy gyönyörűen fogalmaz, mikor a kreatív szinergiákról beszél. Ebben az eset-

ben, „amikor egyben az egész többet ér, mint az egyes részek összege. Külön egyikünk sem olyan okos, mint együtt. Ugyanis mindannyiunknak megvan a maga erőssége és szakterülete. Ha különböző embereket állítunk csapatba, akik lelkesen egyesítik erőiket és képességeiket, a jó munkából remekmű születet.” Mint egy jó szimfonikus zenekarban, ahol egyéneként mindenki jó hangszeres, együtt mégis felülmúlhatatlan remeket hoznak létre. *„Ha az egyiket megtámadják, ketten állnak ellent.”* (Préd 4,12)

Ránk, magyarokra ez az összefogás igencsak ránk fér. Most még inkább. S mindezt egy kiterjedésben: a kreatív szeretet dimenziójában.

KÖZÖSSÉG

Dobrai Zoltán

A NAGYSZÜLŐ NAGY ÉRTÉK

A nagyszülői szerep, életfeladat lehet egyben öröm és krízis is. Megváltoznak az életkörülmények, egyre több fizikai korlát jelenhet meg, új kihívásokkal kell megküzdenie a nagyszülőnek. Ezzel együtt pedig újra megjelenik egy gyermek a fókuszban, ami feleleveníti a saját gyereknevelés élményeit és esetleges kudarcait.

Ezen újraélt szerepeket nagy érzékenységgel érdemes kezelni, máskülönben sok-sok konfliktushoz, meg nem értettséghez, elutasításhoz vezethetnek. A nagyszülő újra átélheti, hogy aktív – teremtője, alkotója az életnek. Az életútja során felhalmozott értéket, értékrendet és világszemléletet egy újabb generáció számára adhatja át. De felmerül a kérdés, hogy ez nem a szülő feladata lenne-e.

Az apa és anya egysége

A válasz az, hogy nagyon sokféleképpen lehet egy nagycsaládban jól élni, és jól kezelni a megváltozott szerepeket és életkörülményeket. A legfontosabb, hogy bárhol is húzódnak a nagyszülői és a szülői kompetenciák határai, a családban lévő tagoknak ez komfortos, elfogadható legyen. Sokféleképpen hozhatja létre a nagycsalád az egyensúlyt, amivel mindenki elégedett, viszont néhány, a tapasztalatból vett példán keresztül mégis ki lehet jelölni alapvetéseket, irányokat a harmonikus családi viszonyokhoz.

Az apa és anya egysége, az ő kapcsolatuk a legfontosabb, ez a kiindulópont. Ha a szülőpár ebből az egységből neveli gyermekét és ebből a közös alapból kommunikál a nagyszülők felé, akkor az üzenet könnyebben értelmezhető

a külvilág számára is. Sőt, ebben a következetességben fog tudni a gyermek is biztonságban nevelkedni. Elfogadja, és alkalmazkodik a szülőpár nevelési stílusához. Egyszerűen fogalmazva a párnak együtt, egymással kell elsősorban egységben lennie a családi szabályokkal és a határokkal kapcsolatban is. A nagyszülő ezt az egységet pedig azzal segítheti, ha nyitott a fiatalabb generáció új szemléletére és gondolataira. Ha a nagyobb élettapasztalatát úgy használja, hogy képes jelen lenni és támogatni, majd tud a háttérben is maradni, és a szülőpár egységét erősíteni. Felelőssége élettapasztalatából fakadóan talán nagyobb is ebben az érzékeny közös táncban.

Sőt, nehéz dolga van a nagyszülőnek, mivel az élet jó néhány területén több tapasztalata van, mint a gyerekeinek. Viszont ezzel a felhalmozott tudással nagyon finoman kell bánnia. Szem előtt kell tartania, hogy gyerekei felnőttek, és képesek ők is átgondolt, felelősségteljes döntéseket hozni. Akkor érdemes javasolni, tanácsot adni, ha ezt kéri a szülőpár. Igaz ez a szemlélet az élet más területén is, a legkülönbözőbb kommunikációs helyzetekben. Sokszor csak arra van a másoknak vagy épp nekünk szükségünk, hogy meghallgassanak minket, figyeljenek ránk. Nem várunk megoldásokat, tanácsokat, hanem az együttérzésért és figyelemért küzdünk. Azért, hogy az, akivel épp kapcsolódni szeretnénk, aki felé kommunikálunk, az legyen ránk nyitott, és örüljön vagy szenvedjen velünk együtt.

A szülőpárnak is nagy felelőssége van. Bárhol is jelöli ki a család határait, ezt egységesen és következetesen kell képviselnie a nagyszülők és a külvilág felé. A „hogyan” a fontos. Szerencsés, ha a szülők a saját igényeikről, szükségleteikről beszélnek. Azt mondják el, ami nekik segítene, amire nekik van szükségük. Ha tudnak az érzéseikről beszélni, akkor az egyértelmű üzenet a nagycsalád számára is. „Az jelentene nekem biztonságot, hogy ...”, „annak örülnék a legjobban, ha...”, „attól tartok, ha...”. Lehet ezekkel a mondatokkal vitatkozni, csak nemigen hoz eredményt. Nem fogja magát csettintésre senki sem biztonságban érezni, és örülni vagy épp szomorkodni sem vagyunk képesek parancsszóra vagy szép kérésekre.

A meghallgatás megértést és felszabadultságot szül

A nagyszülő, ha képes effajta módon megfogalmazni belső világát, érzéseit, akkor nagyobb eséllyel érti meg őt a szülőpár. A tapasztalatok alapján az őszinte beszélgetések elmaradása sok vélt vagy valós bántás, harag, düh táptalaja lehet.

Viszont ha a konfliktus minden szereplője elmeséli a saját motivációit, akkor érti meg a másik fél leginkább, hogy mi és miért történt. A meghallgatás megértést és felszabadultságot szül. Sokat segít ebben, ha kérdezzük. Megkérdezzük, hogy mit és miért tesz a másik fél, hiszen nem vagyunk gondolatolvasók. A tapasztalat azt mutatja, hogy érdemesebb az ítéletek és székértáborok építése helyett megkérdezni a szülőt, nagyszülőt, hogy mit és miért mond vagy tesz. A nyitott, jóindulatú kérdések ebben segítenek. Alapvetés: ha nehéz kijelölni a határokat, akkor mindenki a saját szüleivel kell hogy konfrontálódjon; negatívan nem érdemes a párunk szüleiről beszélni, hiszen akármilyenek is, attól még az ő szülei maradnak, és a gyerekek nagyszülei.

Ebben a nyitott és egymásra figyelő légkörben a nagyszülő nagy érték. Hiszen olyan tudással, tapasztalattal rendelkezik, amivel az új szülőpár még nem. Saját szülőségét is újraélheti a nagyszülő. Elgázosolhatja saját szülői szerepét, és élvezheti új életfeladatának szépségeit. Közeledve a nyugdíjas kor felé, most más aktivitásban élheti meg alkotóképességét. Fontos, hogy ekkor már azzal a biztonsággal teheti mindezt, hogy tanult a saját tévedéseiből, hibáiból, és most kellő finomsággal mindezen tudást továbbadhatja unokái számára is. Kicsit átformálva magában, picit talán másképp, mint azt korábbi tapasztalatlanságában tette, így valami szebbet, valami jobbat adhat.

Sakona Réka

KEDVENC HELYEINK ELÁR(V)ULÁSA

A metrón az emberek már nem könyvet és újságot olvasnak, hanem telefont, és kirándulni többé nem visznek magukkal fényképezőgépet. A hétköznapi fényképezés és fényképezkedés egy ideje már nem csak a pillanat megörökítését jelenti; közösségi cselekvéssé vált, de egész másképp, mint régen volt.

Nem nagyon szeretem a „bezzeg régen”-felsóhajtásokat, elvonják a figyelmünket a mostról, nem segítenek fejlődni, folyamatos hiányérzetben tartanak. De mostanság mégis sokszor elkapott ez a sóhaj – meg vele együtt a vágyakozás majdani idők után, amikor levetjük az illúziót, hogy egy ismert látványossággal magunk mögött lesz csak igazán jó a portrénk.

Mióta okoseszközeink vannak, és már jó fotókat is lehet alkotni velük, egyre általánosabb és gátlástalanabb lett a használatuk. Jönnek a hírek a szelfibalesetekről (már talán gyakoribb halálok, mint a cápatámadás), az influenzazónák természetvédelmi területeket és magánterületeket foglalnak be, s Isten háta mögötti helyek válnak keresett célponttá egy-egy sikeres poszt érdekében. Megvan Caspar David Friedrich vándora a ködtenger felett? Ma megfordulna, hogy lőjünk róla egy fáin posztnak valót (vagy megoldaná maga, mint a fentebbi képen látni).

A fotográfia első évtizedeiben sokan nem hagyták lefényképezni magukat, mert féltek, hogy elveszi a lelküket. Ha így volna, a mi lelkünk már vagy tízezer apró darabra szakadt volna... De azt a vágyat talán máig nem adtuk fel, hogy a bejárt helyek lelkét magunkkal vigyünk. Nem elég, hogy a net tele van a látnivalónk képeivel, bizonyítékot akarunk arról, hogy mi is ott jártunk, és lehetőleg az ismerőseinket hívjuk tanúul. Pedig mi magunk nem okvetlen szeretnénk a többiek tanúi lenni.

A gyerekeink kipsztozása kapcsán egyre többet beszélünk a reflexió fontosságáról: mielőtt kiteszünk valamit, nézzünk rá, hogy miért szeretnénk kintenni. Lájkokért? Az énképünk javítása érdekében? Elegendő ok az, hogy „de cuki”? Hogy „de szép vagyok vele”? Hogy „én is akarok egy legalább olyan jóféle posztot, mint XY”?

A kérdést saját magunk kapcsán is feltehetjük: mi a célunk, miért fontos, hogy kikerüljön az adott fotónk? És egyáltalán: *megszülessen-e?* Mióta nem

analog gépekkel dolgozunk, a fényképezésnek nincs többé mennyiségi és anyagi korlátja – de lássuk be, ez nem szolgálja a minőséget és a koncepciót. Az Instagram még mindig a sterilen tökéletes fotók legbiztosabb lelőhelye: pár filterrel és egy jó helyszínnel bárki modellszerűen tökéletes, de legalábbis különleges – lehetne, ha nem kapná fel mindjárt a többi felhasználó is a helyszínötletét, megpróbálva megcélózni ugyanazt a különlegességet. Felmerül a kérdés: mi az az érték, amiért virágokat taposunk le, és amiért feladjuk a csendes otlevés, a pillanat megélésének kiváltságát?

A lillafüredi vízesés nagyon különleges hely. Nagyon jó ott figyelni a mohos sziklákat, a víz sosem ugyanolyan esését, érezni a pára hidegének, a dőrejnek és sodrásnak azt a hihetetlenül vitális elegyét, amely valósággal felpezsdít a maga elevenségével.

Ezek az élmények nem vihetők el a telefon – talán soha ki sem nyomtatott – képeink. Viszont jó lenne elvinni őket a régi módon, szívben és elmében, érzésekké formálni és elő-elővenni. És ez nem azt jelenti, hogy azonnal mindenki felejtse el a fotográfálást, ne készüljenek többé (családi) képek emlékebe. Hanem egy vágy, hogy ne hagyjuk aprópénzre váltódni a pillanatot, ne elégedjünk meg kilátás helyett a függönnyel, nyaralás helyett a nyaraló emberek képeivel.

Mi szagoljunk, halljunk és lássunk – mert a telefonunk, ha megfeszül, se tud.

Harrach Péter

KÖZÖSSÉGFORMÁLÓ DIÁKHAGYOMÁNYOK

Gyakran találkozom erdészekkel, de már az első alkalommal feltűnt, hogy zárt, bajtársias és hagyománytisztelő társaság. Hogy pontosabb legyek, náluk a bajtársiasságot kevésbé korlátozzák az egyéni törekvések.

Van még egy rájuk jellemző vonás, amit a szakmai követelmények és a természet egyszerű, bár szigorú törvényei alakítottak ki: a fegyelmezettség. Előbb-utóbb az is kiderült, közülük többeknek apja, sőt nagyapja is erdész volt. A családi hagyomány mellett életükben van még egy nem kevésbé erős hatás, a selmeci hagyomány.

Mindez nemcsak az erdésztársadalom konzervativizmusát magyarázza, hanem a hagyományok identitásformáló erejét is érzékelteti. Nem akarok filozofálgatni, de nem mehetek el szó nélkül a feltűnő ellenpont, a mai Nyugat-Európa eszménye, a nyílt társadalom gondolata mellett, amelyben a hagyományoknak és a közösségeknek – éppen identitásformáló hatásuk miatt – nincs helyük.

A napokban egy családi élmény – fiam soproni diplomaosztója – tette számomra érzékelhetővé, mi is az a selmeci hagyomány. A helyszín felidézte erdész barátaim elbeszéléseit a selmeci szellemiségről, a diákéletet alakító szabályokról, arról a közösségről, ami más, mint egy törvény biztosította diákönkormányzat.

Az 1735-ös alapítású Bergschuléből kifejlődött selmeci Bányászati és Erdészeti Akadémia diákjai a bajtársiasságot tartották közösségük alapelveinek. Meghatározó erények voltak számukra a hazaszeretet és a szakmai elkötelezettség, de életükből nem hiányzott a vidám mulatozás sem.

Trianon után az akadémia Sopronba költözött. A diákság aktívan kivette részét az intézmény felszerelésének mentéséből. Ez a tény és az új városuk hovatarozásáért vállalt küzdelem bizonyította, hogy a selmeci szellem tettekre is készlet. Hogy Sopronra ma mint *Civitas Fidelissimára* tekintünk, az jórészt az akkori diákoknak köszönhető.

Sokan átéltek egy-egy szervezet hierarchikus viszonyait, például az egykori Néphadseregét, benne az újonc, a „kopasz” kiszolgáltatottságát az öreg katonának. A soproni „balek” és „firma” kapcsolata más. Ez az újonc és az őt a közösségi életbe segítő idősebb társ kapcsolata. Az intézetben megje-

lenő elsőéves még „pogány”, amíg balekká nem keresztelik, és választ magának firmát. Ezt megelőzi a szabályokat megismertető oktatás és vizsga.

A közösségi élet szertartásos eseménye a szakestély. A megfelelő ital előírással fogyasztásával és a mindenki által ismert nóták éneklésével. Összetartozásukat erősíti az egyenruhájuk: a bányászoké a gruben, az erdészeké a walden. A diák egyetemi pályafutása a valétalással ér véget. A ballagás szokása általánossá vált a hazai oktatási intézményekben, a „Ballag már a vén diák...”-énekel és a távozó diák megnevezésével, a filiszterrel együtt.

A címben a közösségformálás kifejezést használtam. Hogy ez nem alaptalan, mutatja a tovább élő közösség szervezete, a több mint másfél évszázados, 3 500 taggal rendelkező Országos Erdészeti Egyesület. Alapvető célkitűzése a selmeci szellem ápolása, a haza- és szakmaszeretet, a bajtársiasság.

Hojdák Annamária

A MESE ELFELEJTETT EREJE

Valamikor a XIX. században tanult emberek kiötlötték, hogy a mesék a gyerekeknek szólnak, nekik kell felolvasni őket. Pedig ha akkor megkérdeznék egy falusi embert, megmondta volna, hogy a meséket mindenkinek mesélik, és a céljuk semmiképp sem jó és rossz örök harcát felidézni, ahogy ma láttatni szeretik – annál sokkal mélyebbre vezetnek.

A mai formájában sok varázsmese (más néven tündérmese) magán viseli az etikai világkép nyomait; érdemes megkeresni az eredeti formájukat, és úgy olvasni őket, hogy eljussunk a velejükhöz – igaz, hogy sokszor a moralizáló felszín alatt is felsejlik az eredeti tartalom. De a mesék nemcsak abban segítenek, hogy régi korok gondolkodását megismerjük, sokkal inkább, hogy saját magunk jobb megismerésében és krízisek feloldásában legyenek útmutatóink.

A történeti megközelítés már a huszadik század első felében teret kapott. Vlagyimir Propp *A mese morfológiája* című könyvében végigvette az általa ismert összes orosz varázsmese strukturális ívét, *A varázsmese történeti gyökerei* című művében pedig az egyes cselekményelemek alapjait igyekszik feltárni. Jó példa módszerére a vasorrú bába (baba jaga) alakjának elemzése, aki minden nemzet népmeséiben hasonló jegyeket visel; Propp részletesen foglalkozik vele mint korokon átívelő, archetipikus jegyeket magában hordozó mitikus képpel. Megfelelteti többek között a német Holle anyóval, aki a havazást irányítja, az eszkimók víz alatti állatokat uraló és a dolgánok tenger fölött rendelkező úrnőjével. Hímnemű jagának tekinti Polüphemoszt az *Odüsszeiából*, de azt az erdei varázslót is, akihez egyes mesékben fiukat küldik a szülők, s ő egy, három vagy hét év alatt mágikus képességgel bíró hőssé neveli őt. A jaga tehát szervesen kapcsolódik a serdülő fiúk beavató szertartásához – vagy inkább a rítus az, ami ugyanaddig a gyökérig megy, mint amit a jaga képvisel, a Nagy Anyáig, aki az élet-halál-élet ciklust hordozza magában. Bár a jaga asszony és anya, nem ismeri a házasetet, sosincs férje, mindig öreg. Hatalma alá tartoznak az állatok, de egyes orosz mesék tanúsága szerint a szelek, sőt a nap is. A hős, aki tyúklábon forgó szűk házába betér, és az ételéből eszik, magába a halál birodalmába száll alá – enélkül, és az erő nélkül, amelyet ezzel bizonyít, nem is lenne képes elvégezni a küldetést, amelyet a mese folyamán el kell végeznie.

Az, hogy a beavatás részét képező kízzást a mesében átfordítják – végül, mint a Jancsi és Juliskában, a gonosz boszorkány megkínzásába és megölésébe –, jóval későbbi konstrukció akkorról, amikor a mesélők már nem emlékeztek rá, hogy a vasorrú bába népük totemösét is megtestesítette, aki a fiatalokat meghalni és feltámadni (vagyis felnőni) segítette.

Ugyanígy veszett el az a tudás is, amely mellett nem szorult magyarázatra, hova ment a hős, mikor a kútba vagy az égig érő fa gyökere alá leereszkedett, vagy mikor az égig érő fára felmászott.

A pszichológia létrejöttével igen hamar elindult a mesék lélektani elemzése is. Ebben igazán a jungiánus vonal jeleskedett a mesék és álmok archetipikus vizsgálatával. Mai nyelvünkre lefordítva veszik végig a pszichológus szerzők a – ma is aktuális – kríziseket, amelyeken egy-egy mese módszeresen átvezeti a hallgatóját. „A mesékben gyógyító erő lakozik – fogalmaz Clarissa Pinkola Estés. – Azóta nagy hatással vannak rám, amióta az elsőt hallottam. Hatalmuk van felettünk, noha nem követelik meg, hogy bármit is tegyünk, cselekedjünk, bármik is legyünk – csak meg kell őket hallgatnunk. A mesékben megtaláljuk az elveszett pszichikus készletünk visszaszerzéséhez és helyreállításához szükséges orvosságot. A mesék keltik életre azt az izgalmat, azt a szomorúságot, azokat a kérdéseket, vágyakat és magyarázatokat, amelyek spontán módon hozzák felszínre az archetípust. [...] Segítségükkel megértjük, hogy szükségünk van a mélyen eltemetett archetípusra, s rátalálunk a felszínre hozásához segítő módokra.”

Az archetípusok ősképek, amelyek végigvonulnak minden nép mitológiáján – egészen a mi tudattalanunkig. Általános jellegüket jól mutatja, hogy a varázsmeséktől elszakadt mai ember is megtalálja a maga mítoszait, vegyük csak a Star Wars- vagy a Marvel-univerzumot. Igazán sikeressé vált történetek mélyén mindig ott találjuk a nagy archetípusokat.

A legelemibb módon viszont a legrégebb mesék tükrözik őket; mindegyik felfejthető egy egyén belső fejlődési útjaként, a szereplőket különböző lélek-részeinknek feleltetve meg. A halász meg a felesége című mese egy depresszivitásba szűkülő házasságot ugyanúgy megmutathat, mint egy egyén belső konfliktusát, aki nem képes felismerni az életébe jövő új, produktív lehetőséget (a csukát) – sosem teszi fel a jó kérdést, hogy mivel válthatná meg a halat, inkább a határtalan (realitást nélkülöző) kívánságok mohóságába merül. De ez kivetíthető a modern emberre is, aki gyakran összetéveszti a birtoklást az élménnyel, a hatalmat a termékeny kapcsolattal. A bölcs Vasziliszta női beava-

tásmese, amely a tudatosodás lassú folyamatának pszichés lépéseit veszi sorra. Az intuíció a baba jaga – az Ősanya – jóvoltából egyre mélyül, mígnem a pusztá tekintetével hamuvá égeti a psziché negatív aspektusát. A lélek képessé válik saját erejének birtoklására és elismerésére, és ezzel együtt úgy formálni életterét, hogy az őt építő közzé lehessen.

(Sok más példát lehetne hozni, de sokkal inkább érdemes behatóan foglalkozni az elemzésükkel.)

Az, hogy a varázsmesék a psziché mélyéig vezetnek, nem jelenti azt, hogy ne lennének gyerekeknek valóak. Ők még ösztönösebben értik az archetípusok nyelvét, így egy (általuk sokszor kért) mese képes őket úgy is gyógyítani, hogy senki sem elemzi. A mesék kegyetlenségei nem úgy hatnak rájuk, mint egy vizuális inger, annyit fognak fel és képzelnek el belőlük, amennyivel meg tudnak birkózni.

Sohasem késő elindulni ezen az úton, megtalálni a saját meséinket, amelyeket a lelkünk akkor is ért, ha tudatosan elfejteni nem tudjuk. Sokéves belső konfliktusainkat oldhatják föl, elindíthatnak a fejlődés olyan útjain, amelyeket elképzelni se tudtunk volna.

Pálmai Tamás

MÉREGZABA

Aki naphosszat rossz híreket olvas, az feszült, depressziós lesz, mentális problémái lehetnek, szorong, pánikol, rosszul alszik – olvasható egy felmérésben. S valóban, a hírforrások „szenzációinak” legalább 90%-a negatív.

Az említett cikk így részletez: „Rossz hírek mindig is voltak, most meg aztán pláne: világjárvány, háború, klímakatasztrófa, energiaválság. A Texasi Műszaki Egyetem kutatóinak említett tanulmánya szerint a pandémia óta az emberek egyre gyakrabban, egyre mélyebben süllyednek el rossz hírek pörgetésében: doomscrollolnak.”

Ez egy angol kifejezés, „végítélet-görgetést” jelent, és arra használják, amikor valaki egyszerre rengeteg negatív hírt olvas el a különböző hírportálokon vagy közösségi oldalakon. A szó 2020-ban, a koronavírus-járvány idején terjedt el szélesebb körben. A felmérés szerint a megkérdezettek több mint 16%-a mutatta súlyosan problémás hírfogyasztás jeleit, ami stresszhez, szorongáshoz, rossz egészségi állapothoz vezetett. Az egész napos hírolvasás állandó feszült állapotot eredményez, és hozzájárul ahhoz, hogy az ember a világot veszélyes és sötét helyként észlelje. „Ezeknél az egyéneknél ördögi kör alakulhat ki: ahelyett, hogy kikapcsolódnának, megszállottan figyelik a híreket, és éjjel-nappal várják a pozitív fejleményeket, hogy enyhítsék szorongásaikat.” A súlyosan problémás hírfogyasztók 74%-a számolt be mentális problémákról, 61%-uk fizikai gondokról is.

Már szakértők is foglalkoznak a problémával, vannak leszoktató programok, ajánlások. Mit tegyünk szerintük? Állítsunk fel időlimitet, például 15 percet a hírolvasásra, ezt használjuk a tényleges információk begyűjtésére. Amikor később visszatérünk, ismét 15 percet adjunk magunknak. Vizsgáljuk meg az ekkor keletkezett gondolatainkat, kiderítve, mennyire pontosak ezek valójában, melyik híroldal váltotta ki ezeket, hogyan reagáltunk rá. Így megváltoztathatjuk ezeket a reakciókat. Próbáljuk ki a tíz másodperces, gyors meditációt: „Csukjuk be a szemünket, figyeljünk a légzésünkre, és nevezzük meg a gondolatokat és érzéseket, amik éppen felbukkannak az elménkben. Ez emlékeztet arra, hogy ezek csak érzések, semmi mások. Ezután az aggodalomnak sokkal kisebb hatalma lesz felettünk.” Ne kapjuk fel a telefont rögtön ébredés után, így segítünk a testünknek és az elménknek, hogy természetes módon

kapcsoljon be. Kapcsoljuk ki a beérkező értesítéseket. Ezek a sürgősség téves érzetét keltik, és csak megzavarják az elmélyült tevékenységet. Várhatnak. Válogassuk meg a követett személyeket, oldalakat. Csak olyanokat kövessünk, akik pozitívak, és boldoggá tesznek. És végül: lefekvés előtt legalább egy órával tilos a hírolvasás, a képernyőnézés.

A világ vélt vagy valós urai etetnek folyamatosan, mérgezik lelkünket, függővé tesznek. Ha hagyjuk. Jók a fenti ajánlások is, de még jobb, ha mindent annyit s arra használunk, amire való. Dolgozzunk, szeressünk, keressük a szépet, a jót, a mindennapi örömkenyérmorzsákat. Apósom a Ceaușescu-korszakban minden „fontos” átíratot olvasatlanul kukázott a radnóti üzemben, s azt mondta: ha olyan fontos, majd szólnak. Sosem szóltak. Hát ehhez mérjük a mai világ belénk tukmálandó hírméregkínálatát. Egye meg, aki kitalálta. Mi maradjunk az imánál és a szalonnánál.

K É P T Á R

A Magyar Kereszténydemokrata Szövetség feladatának tekinti a közösségépítést és az identitás erősítését. Ezért szervezünk találkozásokat. Olyan résztvevőket hívunk, akik a miénkhez hasonló szemüvegen át nézik a világot. Azt is beengedjük persze, akin nincs szemüveg.

Rendezvényeinknek három típusa van. Hosszú évek óta él a Keresztény Civil Szervezetek Országos Fóruma. Mindig a Parlament felsőházi termében tartjuk, évente kétszer. A névből is látszik, hogy keresztény szellemű civil szervezetek képviselőit hívjuk. Mindig egy-egy fontos és aktuális társadalmi kérdést veszünk elő. A résztvevők száma, témától függően, 200–400 között van. A legutóbbi alkalom témája a béke volt. Aktualitását az orosz–ukrán háború adta, de szó volt a belső békéről, a családi, társadalmi és a felekezetek közötti békéről is.

A Kereszténydemokrata Estek címet viseli a szalon típusú rendezvényünk. Fontos szempont a minőség és az igényesség. A vendégek személyes meghívást kapnak, a létszám a terem befogadóképességének megfelelően maximum 120 fő. Célunk, hogy a találkozás hasznos és élményszerű legyen. Egy rövid kulturális előadás adja meg az est hangulatát, ezután közéleti beszélgetés következik, általában egy-egy kormánytaggal, ezt követi a borkóstoló, majd a vacsora, végül és közben a legfontosabb a találkozás és a beszélgetés. Megjelent az igény, hogy vidéki helyszíneken is tartsunk hasonló esteket. Ez mindig helyi szervezéssel történik, ha kell, némi anyagi támogatással és azzal a kéréssel, hogy a modellt megtartva megfelelő létszámú részvétel legyen. Alkalmanként magam vagy munkatársaim is részt veszünk az eseményen.

A szalonból nőtt ki a Kerkai Estek nevet viselő, kifejezetten fiataloknak szóló rendezvény. 35 év alatti fiatalokat hívunk, számukra hangszerelve a szalont, hangsúlyosabb identitásformálással és némi interaktivitással. Számítunk a kezdeményezéseikre, mivel csak most szervezzük a harmadik alkalmat.

Ezek a találkozások, túl azon, hogy hasznosak és kellemesek, vagyis emberi igényt elégítenek ki, eszmei szempontból is megfelelnek a keresztény társadalomelmélet emberképének, a személyről és közösségről szóló tanításának.

Harrach Péter

A képaláírásokban szereplő titulus alapesetben a rendezvény időpontjában betöltött tisztséget jelöli. Néhány esetben külön feltüntettük a jelenleg betöltött tisztséget is.

Regisztráció a Keresztény Civil Szervezetek Országos Fórumán

Szebik Imre evangélikus püspök

Székely János szombathelyi püspök

Köves Slomó rabbi

Forrai Tamás jezsuita szerzetes, tartományfőnök

Kiss Ulrich jezsuita szerzetes, gazdasági és kommunikációs szakember

Schanda Tamás államtitkár, jelenleg a köztársasági elnök asszony kabinetfőnöke

Földi-Kovács Andrea televíziós személyiség

Bogárdi Szabó István református püspök

Szalay Annamária, az NMHH és a Médiatek elnöke

A Keresztény Civil Fórum résztvevői

Balázs Béla kaposvári püspök

Czákó Gábor író

Pál Ferenc római katolikus pap

Balog Zoltán miniszter, jelenlegi református püspök

A Keresztény Civil Fórum résztvevői

Zacher Gábor toxikológus

Velkey György kórházigazgató

Jelenits István piarista szerzetes, teológus, író, tanár

Rétvári Bence államtitkár, jelenleg belügyminiszter-helyettes

Harrach Péter, a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnöke, a Keresztény Civil Fórum házigazdája

Hoffmann Rózsa államtitkár asszony

Soltész Miklós egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár

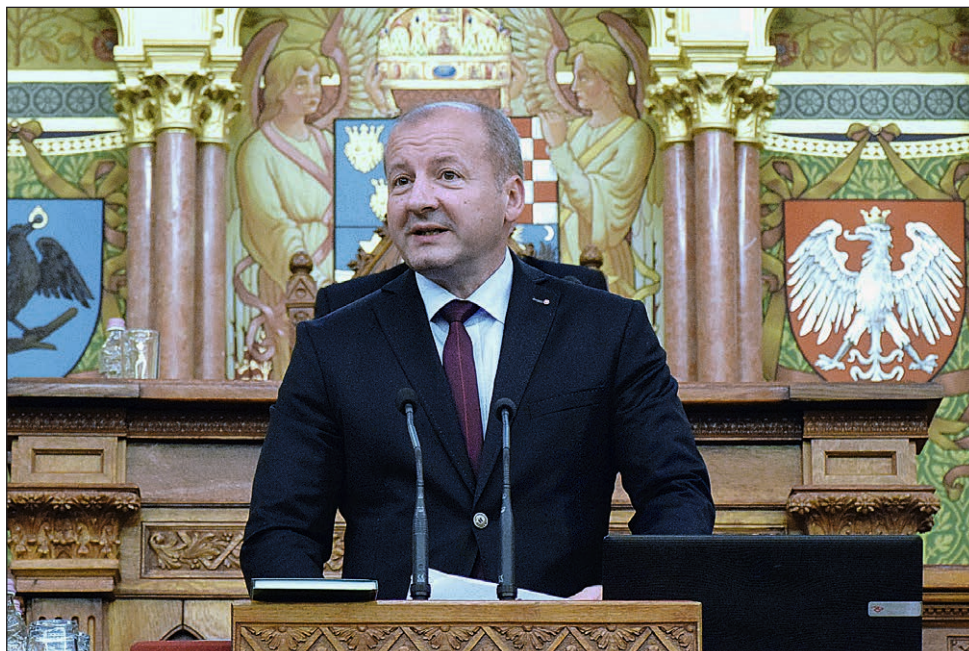
Maróth Miklós professzor

Baritz Sarolta Laura domonkos nővér

Écsy Gábor, a Katolikus Karitás� igazgatója

Simicskó István volt miniszter, jelenlegi frakcióvezető

Kiss Gy. Csaba művelődéstörténész

Novák Katalin volt miniszter, jelenlegi köztársasági elnök

Szánthó Miklós, az Alapjogokért Központ főigazgatója

Strommer Pál, a Magyar Piarista Diákszövetség elnöke, a Keresztény Civil Fórum állandó koordinátora

Vecsei Miklós miniszteri biztos

Berán Ferenc plébános

Trócsányi László igazságügyi miniszter

Idősebb és ifjabb Peti József a közönség soraiban

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, a Kereszténydemokrata Néppárt elnöke

Kövér László, a Magyar Országgyűlés Elnöke

Surján László volt miniszter és EP-alelnök, a KDNP tiszteletbeli elnöke

Harrach Péter, a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnöke, a Kereszténydemokrata Est házigazdója

Nagy Márton gazdaságfejlesztési miniszter

Borkóstoló (ifj. Tiffán Zsolt és ifj. Harrach Péter)

Szijjártó Péter külügyminiszter Harrach Péterrel, a Kereszténydemokrata Est házigazdájával

Szijjártó Péter külügyminiszter

A Kereszténydemokrata Est résztvevői Budapesten

Kállay Ágnes csellóművész

Gulyás Gergely kancelláriaminiszter

Kövér László, a Magyar Országgyűlés Elnöke

Kötetlen beszélgetés Varga Judittal a Kereszténydemokrata Esten

Varga Judit igazságügyi miniszter

Varga Mihály pénzügyminiszter

Kerekasztal-beszélgetés a kultúráról L. Simon Lászlóval, a Nemzeti Múzeum- és Vidnyánszky Attilával, a Nemzeti Színház igazgatójával

Kató Béla erdélyi református püspök és Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, a Kereszténydemokrata Néppárt elnöke

Tarlós István volt főpolgármester

Tokos Zenekar

Pintér Sándor belügyminiszter

Palkovics László innovációs és technológiai miniszter

A Kereszténydemokrata Est vendégei Budapesten

Nagy István agrárminiszter

Navracsics Tibor területfejlesztési miniszter

Lázár János építési és közlekedési miniszter

Csák János kultúráért és innovációért felelős miniszter Harrach Péterrel, a Kereszténydemokrata Est házigazdájával

Lantos Csaba energiaügyi miniszter

Földi-Kovács Andrea Szijjártó Péter külügyminiszterrel beszélget

A Kereszténydemokrata Est résztvevői Szombathelyen

Turek Miklós színművész

Navracsics Tibor területfejlesztési miniszter Szombathelyen

Márkus Roland piarista szerzetes lelki útvalóval szolgál a résztvevőknek

Török Máté, a Misztrál Együttes vezetője

Déri Stefi Orbán Balázssal, a miniszterelnök politikai igazgatójával beszélget

Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója résztvevőkkel fotózkodik

Fábry Kornél esztergom-budapesti segédpüspök lelki útravalóval szolgál a résztvevőknek

Déri Stefi Varga Judit igazságügyi miniszterrel beszélget

Csoportkép Szijjártó Péter külügyminiszterrel

Közönségkép a Kerkai Estről

TARTALOM

Előszó	5
--------------	---

I. EGY TÉRBŐL VALÓK

HAZÁNK, A KÁRPÁT-MEDENCE

<i>Székely András Bertalan</i> : Közép-európai szorongásainkról	11
<i>Surján László</i> : Horvát–magyar	15
<i>Hojdák Gergely</i> : Munkács és az emlékezetpolitika terrorja	18
<i>Szilvási Zalán</i> : Turul	22
<i>Kovács Erik</i> : Tusnádfürdő a világtérképen	25
<i>Pálmai Tamás</i> : A legek ura	28

OTTHONUNK, EURÓPA

<i>Lóránt Károly</i> : Európai kihívások	31
<i>Surján László</i> : Van megoldás Ukrajnában?	36
<i>Harrach Péter</i> : A béke több, mint a háború vége	39
<i>Surján László</i> : Kié Tesla?	41
<i>Makkai Béla</i> : A Balkán (h)arcai tegnap és ma	44
<i>Kovács Erik</i> : Meghalt a királynő, éljen a királyság!	53

II. KORSZELLEM

TEREMTÉSVÉDELEM

<i>Surján László</i> : Ébresztő	57
<i>Harrach Péter</i> : A teremtésvédelem radikalizmusa	60
<i>Csepeli Kálmán</i> : Ha ránk zárul a nyílt társadalom	63

<i>Sándorffy Benedek: A korszellem szorításában</i>	69
<i>Kovács Erik: Karen, a boomer</i>	74
<i>Hojdák Gergely: Férfimozgalmak, kanyarok, zsákutcák</i>	79

ÉLETVÉDELEM

<i>Csepeli Kálmán: Etika, logika, abortusz</i>	85
<i>Mengyán Albert: Egy végzős orvostanhallgató gondolatai a szívhangrendeletéről</i>	90
<i>Surján László: A nagy áttörés</i>	92
<i>Kovács Erik: Eutanáziakörkép: csecsemőhalál és valóságshow</i>	95
<i>Pálmai Tamás: Örökbefogadás</i>	102

KERESZT TŰZBEN

<i>Azbej Tristan: Magyarország az üldözött keresztények szolgálatában</i>	105
<i>Surján László: Keresztényüldözések kora</i>	109
<i>Kovács Erik: Kereszténytelenítés és karácsonytalanítás</i>	115
<i>Hojdák Gergely: Ferenc, az önazonos</i>	118
<i>Pálmai Tamás: Megtanultam</i>	123

III. LÉLEKEMELŐ

HITVILÁG

<i>Harrach Péter: Személy és közösség a katolikus gondolkodásban</i>	127
<i>Koronkai Zoltán SJ: Kerkai Jenő lelkülete</i>	129
<i>Hojdák Gergely: Jálics atya egyszerűsége</i>	134
<i>Sakona Réka: Böjt – régies szokás vagy örök igény?</i>	136
<i>Pálmai Tamás: Dimenziók</i>	139

KÖZÖSSÉG

<i>Dobrai Zoltán: A nagyszülő nagy érték</i>	141
<i>Sakona Réka: Kedvenc helyeink elár(v)ulása</i>	144

<i>Harrach Péter: Közösségformáló diákhagyományok</i>	146
<i>Hojdák Annamária: A mese elfelejtett ereje</i>	148
<i>Pálmai Tamás: Méregzaba</i>	151

KÉPTÁR	153
--------------	-----

Keresztény Civil Szervezetek Országos Fóruma	155
Kereszténydemokrata Estek	174
Kerkai Estek	188

A kötet megjelenését támogatta:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

BARANKOVICS
ALAPÍTVÁNY

A korszellem viharában

Első kiadás

Kiadta: Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (MKDSZ)
a Méry Ratio Kiadó gondozásában, 2023

Felelős kiadó: Magyar Kereszténydemokrata Szövetség
(MKDSZ) igazgatója és Méry Gábor

Szerkesztő: Hojdák Gergely

Képszerkesztő: Váli Miklós

Nyelvileg gondozta: Berki Artúr Imre

A könyvet tervezte: Rudinský Roland

Nyomta és kötötte: Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen

Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

ISBN 978-615-6284-40-2